TÜM ESERLERİ

2

Mustafa İslamoğlu

Yürek Devleti

23. Baskı

3446

MUSTAFA İSLAMOĞLU

YÜREK DEVLETİ

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ 7
UYARI 8

BİRİNCİ BÖLÜM

İNSAN VE EVREN 9
VARLIK SANCISI 14
KAHROLACAK İLK DÜZEN 22
İNSANLAR VE KURBANLAR 26
Kitap Kurbanları 27
Tesbih Kurbanları 30
Silah Kurbanları 32
BİR DAVRANIŞ BİÇİMİ OLARAK "DENGE" 34
DENGESİZLİĞİN TARİHİ ARKA-PLANI 39
DENGESİZLİĞİN ÇAĞDAŞ BOYUTU 43
Çarpık Tevhid Anlayışı 45
Dîni Siyasîleştirme 50
Tepkisellik 52

İKİNCİ BÖLÜM

İÇ ZENGİNLİĞİN KAZANILMASINDA MANEVİ DİNAMİKLER 55
MEKÂN 57
Kalb: Müthiş İmkân 57
Yürek Devleti 57
İç Savaş... 60
ZAMAN 68
Gece ve Kullanımı 68
Gece ve Kur'an 69
İKLİM 73
Hüzün ve Gözyaşı 73
VE MEYVE... 76
Sevgi 76
Sevgi Mahlûkât Ağacının Çekirdeğidir 78
Sevgi Mihenktaşıdır 79
Sevmek ve Adamak 82
Sevginin Zirvesi: Takvâ 87
Kimi, Nasıl Sevmek? 91
"Bir Şem'a ki Mevla yaka" 95
Sevgi Toplumu 97
Tutku (Çarpık Sevgi) 100
Sevginin Tezahürleri 108

SONUÇ 111

ÖNSÖZ

Yürek Devleti'nin tüm baskıları matbalarda yapılmadı. Onun yüreklerdeki baskı adedi 20-30 değil, çok daha fazladır. Çünkü onu her okuyan, en azından birkaç kişiye okuttu. Bunu biliyorum.

Her kitabın, yazarının hayatında bir yeri vardır. Fakat Yürek Devleti'nin benim hayatımdaki yeri, "kitaplığımın içi" değil, "yüreğimin ortası"dır. Çünkü o, bir masa başı eseri olarak değil, bizim kuşağımızın hikâyesini de içinde barındıran mütevazı, küçük bir yol kılavuzu olarak tasarlanmıştı. İlk basıldığı tarihten bugüne kadar geçen bunca yıl içerisinde tasarlandığı amaca hizmet ettiğini görmek, bu eserin yazarına verilebilecek en değerli hediyedir.

Son baskı çerçevesinde, gözden geçirmem için Yürek Devleti elime tutuşturulduğunda, "Eserin ne kadarı, geçip giden zamanın tozlu sayfalarına karışıp güncelliğini kaybetti acaba!" sorusuyla birlikte okudum. Okuyucu ne der, bilemem. Ama ben, eserin içeriğinin, aktüel değerinden hiçbir şey kaybetmediği sonucuna vardım.

Zirâ Yürek Devleti'nin ele aldığı konular, geçici gündemle değil, kalıcı gündemle ilgiliydi. Yani, "Hz. İnsan"la... insanın en insan tarafı olan "yüreğiyle"... oranın imha ve imarıyla, hastalık ve şifasıyla, işgal ve iktidarıyla...

Bütün bunlar güncelliğinden hiçbir şey kaybetmedi, insanoğlu yaşadıkça da kaybetmeyecek. Umarım Yürek Devleti, bu kadim soru ve soruya aranacak cevap ve çözümün adresiyle ilgili sahih bir ipucu verebilmiştir.

Söze noktayı Sevgili Peygamberimizin duasıyla koyalım:

"Ey kalpleri evirip çeviren Allah'ım! Kalbimi yolunda sabit kıl!"

Mustafa İslâmoğlu
Mart 2003, Maltepe

UYARI

Çevre kirliliğinden daha vahim olan, duygu ve düşünce kirliliği.

Ardı arkası gelmeyen yürek işgalleri.

Sevgi katliamı.

Organlar arasında süren 'iç savaş'.

Bireysel düzenler, puthaneye dönen kalpler, bakar-kör gözler, uyuşan şuurlar, çalınan duygular, vahim bir kişilik zaafı olarak dengesizlik...

İrfan, ihsan, takvâ ve bunların oluşturduğu iç zenginlik, derinlik, gaybiyet ve olgun şahsiyet.

Bütün bunlar mı?

Boşverin. Bütün bunlar SİZİN sorununuz.

Hem, bu dünyada kurtarılmayı bekleyen nice topraklar, ülkeler, toplumlar ve bireyler var. Kurtarmamız gerekli ONLARI. Baksanıza falan yer de 'işgal' edildi. Kim kurtaracak şimdi ONLARI?

Karar sizin ama, iyisi mi siz yine de bu kitabı okumayın. Çünkü bu kitap, ONLARDAN değil SİZDEN söz ediyor.

Mustafa İslâmoğlu

BİRİNCİ BÖLÜM

İNSAN VE EVREN

Kâinattaki insanı tanıyabilmek, insandaki kâinatı tanımakla mümkündür.

Evrenle insan arasında oldukça garip, kozmik ilişkiler vardır. Bu ilişkilerin sırrı, eşyanın hakikatinde yatmakta. "Ya! Rabbî! Bana eşyanın hakikatini öğret!" niyazında bulunan Nebî aleyhisselam işte bu kozmik ilişkiyi yakalamanın peşindeydi. Bu ilişkiyi yakalayınca ne mi olacaktı? İnsan mahlûkât içindeki haddini ve Rabbini bilecekti. Bu kavrayış, tanıyış ve biliş sayesinde, evrenle "aykırı" konuma (bağy, fahşa) düşmeyecek, İlâhî senaryoda kendisi için istenilen en uygun rolü seçip (irade), "işittik ve itaat ettik" diyen evrenle uyum içinde olmaya (hikmet) gayret edecektir. İnsanla evren arasındaki bu garip, kozmik ilişkilerden dolayı kimi hakîmler insana "mini evren" demişlerdir. Bu durumda evrene de "koca insan" dememiz gerekiyor.

Mevcûdât "Allah" eksenlidir; mahlûkât ise "insan" eksenli.

Mahlûkâtın insan eksenli olmasının sırrı insanın "eşref-i mahlûkât"lığında yatmakta. Allah her şeyi insan için, insanı da kendisi için yaratmıştır. Yarattıklarının şerefini belirleme hakkı da Yaradan'a aittir elbet. O bunu belirlemiş, sözkonusu eşrefiyyet sırasına müdahale etmeyi hoş görmemiştir. O'nun kendisine tahsis ettiği insanın başka şeylere tahsis edilmesine razı olmamıştır.

İnsanın insana, insanın eşyaya, insanın mevhum dâvâlara, beton binalara, vakıflara, derneklere, dergilere, dergâhlara, hülâsa eşrefiyyet bakımından insanın dengi olmayan şeylere feda edilmesi, tahsis edilmesi, insanın eşrefiyyetine gölge düşürülmesi anlamını taşır. Şirk, küfür, ilhad, nifak ve riya bu sıralamanın bozulması değil midir?

İnsan aslında efendisi olarak yaratıldığı şeyin kölesi kılınmışsa, bu öncelikle kendisini o mevkiye getirene, ardından bizâtihi kendi eşrefiyyetine bir hakarettir. Paranın, malın, yeryüzünün, teknolojinin efendisi insan olması gerekirken, bütün bunlar insanın efendisi oluyorsa, insan haddi aşıyor demektir. Kur'an diliyle bunun adına "bağy" (taşkınlık) denir.

Her şeyi yerli yerinde -ki bir şeyin yeri Allah'ın ona biçtiği mevkidir- tutmaya hikmet, dünyadaki insanın savaşına mücadele, insandaki dünyanın savaşına mücâhede; birincisinin bilgisine ilim, ikincisininkine irfan, birincisiyle ikincisini dengeleyerek bilinç ve eylem düzeyinde yaşamaya da takvâ diyoruz.

Evrendeki her şey, yaratılış hikmeti çerçevesinde, görevini eksiksiz ifa etmektedir. Yaratılış hikmetine aykırı davranabilme gücü değilse bile kozmik uyumu (vahdet) ihlâl etme, bu uyuma aykırı davranma gücü yalnızca insana verilmiştir. Elbet bu da ilâhî bir 'hikmet' gereğidir. İnsana isyân edebilme yetkisi tanındığı için de insanın itaati diğer tüm yaratıkların, aksi mümkün olmayan itaatinden, farklı değerlendirilmiştir.

İllet farklılığına rağmen meramımızı bir benzetmeyle ifade edecek olursak; insanın Allah'a itaati, kölenin efendiye itaati gibi değildir. İsyânın mümkün olmadığı bir yerde itaatin değeri anlaşılamaz. Onun içindir ki, yalnızca insanın itaatinin karşılığı "cennet"tir. Değilse insan dışındaki tüm mahlûkât da itaat etmektedirler. Bundan dolayı yaratıklar içerisinde "kul" olma imtiyazına yalnızca insan sahiptir ve insan Allah'ın kölesi değil kuludur.

"Makro insan" olan kâinatın bilinmeyen yıldızları, galaksileri, kara delikleri varsa, "mikro evren" olan insanın da içinde keşfedilmeyi bekleyen dünyaları vardır. Kozmoloji, evrenin sırlarını keşfetme ilminin adıdır. İrfan ise insandaki evrenin keşfine verilen addır. Kozmolojiyle irfan arasındaki fark, birinin dışbükey diğerinin içbükey olmasıdır.

Sadece o kadar mı?

Değil elbet. Neredeyse evrenin en uzak köşelerini teknolojiyle keşfe çıkan insan, içindeki evrenden habersiz yaşamakta. Lazer dürbünleriyle bilmem kaç milyar ışık yılı uzaklıktaki bir galaksiyi keşfedebilen insan, içinin galaksilerinden, kara deliklerinden, kıtalarından hâlâ bîhaber.

Galiba insanın içindeki dünyaları keşfe çıkması uzaydaki dünyaları keşfe çıkmasından çok daha zor ve zorluğuna oranla çok daha takdire şâyan bir olay.

İrfan, iç dünyayı keşfe çıkmanın tekniğidir.

Sebepleri açısından ilim zahirî, irfansa bâtınî bir yapıya sahiptir. Burada teolojik mânâda bir "zâhir-bâtın" ayrımını benimsemediğimizi, böyle bir anlayışın "tevhid"e dayalı İslam ilâhiyatında yeri olmadığını vurgulamak zorundayız. Ne ki bu gerçek eşyanın doğasında bulunan çok boyutlu yapıyı inkâr etmemizi gerektirmez. Bu çok boyutlu yapının bilgisine verilen isimler de farklı farklı olacaktır. Aslolan, farklı duyularla (kalb ve akıl) elde ettiğimiz tecrübeleri (ilim ve irfan) ideal bir potada eritip süzgeçten (Kur'an ve Sünnet) geçirerek elde ettiğimiz özle (hikmet) eşyanın hakikatine ulaşmaktır.

Eşyada dikey, yatay ve derinlik olarak beliren üç boyut insanda ilim, irfan ve hikmet biçiminde kendini gösterir. İnsan enine, boyuna ve derinliğine dengeli bir biçimde beslenip büyümek istiyorsa, bu boyutların hiçbirisini ihmâl etmemek zorundadır.

Fizyolojik olarak bile "dengesiz beslenme"nin insanın vücuduna olumsuz etkileri inkâr edilemez bir gerçek. Duygusal ve düşünsel bir beslenme bozukluğunun insanın mânevî dünyasında açtığı tahribatın boyutları çok daha vahim olacaktır. Birincisinin sonucu fizikî bir ölümdür. Ama ikincisi mânevi bir ölüm olacaktır ki, bu durumun inanan biri için neyin ifadesi olduğunu anlamak güç olmasa gerek.

Dış dünyamızdaki tüm "gerçeklikler"in (hayat, ölüm, düşman, hastalık, ilaç vd. gibi) mukabilini, iç dünyamızın

vazgeçilmez hakikatleri olarak yeniden keşfetmek zorundayız. İç dünyamızda karşılığını bulamadığımız sürece, dış dünyamızdaki gerçeklerin hikmetine hiç bir zaman eremeyeceğiz demektir.

VARLIK SANCISI

Her dünya görüşü "Ben kimim? Niçin varım? Nereden gelip nereye gidiyorum?" gibi, insanın temel soru ve sorunlarına cevap bulmak zorundadır. Bu temel sorulara cevap bulamamış bir dünya görüşü, iflâs etmeye mahkûmdur.

Nihâyetinde tüm öğretiler insanın mutluluğunu amaçladıklarını iddia etmektedirler. Antik ve çağdaş bâtıl dinlerin (ideolojilerin) tümünün ortak iddiasıdır bu. İyi de, insanı tanımadan, insanla ilgili temel sorulara doğru cevap bulamadan, insanın mutluluğunu sağlamak mümkün müdür?

Bunun şimdiye kadar mümkün olmadığı, bundan böyle de olamayacağı, insanlık tarihinin bize aktardığı tecrübelerden biri, belki de birincisi. Bu temel soru ve sorunlara cevap ve çözüm bulamayan öğretilerin insanlığa her seferinde saâdet değil felâket getirdiğini bilmeyen mi var? Putperest Yunan'la muharref Hıristiyanlığın gayrı meşru ilişkisinden doğan çılgın Batı Uygarlığı, insanlığı ve onun pırıl pırıl dünyasını felâkete sürükleyen en son ve belki de en dehşetli oluşum.

İslam nasıl evrensel bir saâdetin adıysa, bugünkü Batı Uygarlığı da kızıl ve kara emperyalizmiyle evrensel felâketin adıdır. Judeo-Grek ilişkisinin bu gayrı meşru çocuğu babasına çeken yanıyla Marxizmi, anasına çeken yanıyla da Kapitalizmi insanlığın başına bela ederek, intiharına tüm insanlığı ortak etmeye çalışmakta. Adına uygarlık denilen bu aldatmacanın insanın mutluluğuna ilişkin iddiaları şarlatanlıktan öte bir değer ifade etmemektedir.

Çağdaş sistemler, boyundurukları altında yaşayan insanların varlıkla ilgili temel soruları sormasına fırsat tanımamak için ellerindeki tüm imkânları kullanmaktadır. Geldiği seviye karşısında insanı hayrette bırakan teknoloji dahi yönetimler tarafından bir "büyü" gibi kullanılmakta, insanlık ailesi bu büyü ile efsunlanmaktadır.

Teknoloji... "Âkil" olduğu halde bir türlü "bâliğ" olamayan zıpçıktı bir medeniyetin ürünü; rüşde ermesi istenmeyen insanlığın tehlikeli oyuncağı... Müşriklerin put yaparak tapınıp, acıkınca yedikleri helvalarından daha çok işlevi olan bir 'oyuncak' bu. Üstelik masum da değil. İnsan bu oyuncakla bazen kendi geleceğini bile tehlikeye sokabilmekte, tabiattaki dengeleri sarsabilmekte.

Teknolojinin ekolojik dengeyi bozması ayrı bir konu, onu geçiyoruz. Teknolojinin bozduğu bir denge daha var ki, biz asıl ondan söz etmek istiyoruz: İnsanın manevi dengesi. İşte sistemlerin de istediği bu: İnsanın tabiâtını bozup, "varlık sancısı" çekmemesi için onu teknolojiyle narkozlayıp uyuşturmak. Esrarkeşlikten daha beter bir şey bu. Teknolojiyle narkozlananlar için bir rehabilitasyon merkezi de yok.

İnsanlar "neden?" ve "niçin?" sorularını soracaklar diye çağdaş düzenlerin ödleri kopmaktadır. Bu yüzden insanın düşünce ve duygularını yönlendirmek için, iletişim araçlarıyla ve eğitim yoluyla bunca gayret sarfetmektedirler. Sömürü çarklarını döndürmek için müziği, sporu ve hatta dînin bizzat kendisini bir "uyuşturucu" olarak nasıl kullandıklarının örneklerini hepimiz görüyoruz.

Bütün bunlar insanlığın kaybettiği kimlik olan "İslam"ı, yani "insanın kendisi"ni bulmaması için tezgâhlanan oyunlardır. Âdem'i, Nuh'u, Salih'i, Lut'u, İbrâhîm'i ve Musa'yı temsil eden bir inanca karşı; Şeytan'ı, Nuh kavmini, Ad kavmini, Semud ve Lut kavmini, Nemrut ve Firavun'u temsil eden, bütün bu adı geçen toplum ve bireylerin habâsetini üstlenen "batı modernizmi" çıkartılmaktadır.

"Ben kimim? Niçin varım? Nereden gelip, nereye gidiyorum?" gibi temel sorular, tek başına aklın çözebileceği sorular değil. Çünkü bu soruların cevapları ma'kûlât âlemi'nin dışında kalmaktadır. Bu gibi "varlık" sorularını bir tek şey çözer: Vahiy.

İlâhî vahyin en son muhatabı olan Peygamber Efendimiz'in de vahyi almazdan hemen önce, "varlık sancısı"yla bu temel sorulara cevap aradığını, yine ilk nâzil olan vahyin muhtevasından öğreniyoruz.

Allah Rasulü'nün mükemmel bir davetçi olabilmesi için içsel zenginliği elde etmesi gerekiyordu. Gaybîleşmesi, derûnîleşmesi gerekiyordu. Bu yüzden onun Hıra günleri, dışardan bir inziva gibi görünse de, içerden bir hareket, bir keşif ve bir seyahatti.

O, davetin en ağır bölümünü oluşturan "vahiy" yükünü taşıyacak olan yüreğini, buna hazır hâle getirmeye çalışıyordu. Ya da Rabb'ı tarafından buna yönlendiriliyordu. Onun kalbi vahiy üssü olacaktı. Vahyin öz tanımıyla dağlara inmesi halinde dağların bile 'haşyet'ten parça parça olacağı (59/21) "ağır bir söze" (73/5) üs olan böyle bir kalbin "tasfiye" edilmesi gerekiyordu.

Allah Rasulü "hikmet"e talip olan her insan gibi içindeki uçsuz bucaksız evreni keşfe çıkmıştı Hıra'da. Onun ilk öğrendiği şey "aramak"tı. Ardından neyi araması gerektiği sorusuna doğru cevap bulmaya çalıştı. Rabbı ona her an yardımcı oluyor, yol gösteriyordu (hidayet). Ardından, nerede arayacağı öğretildi.

O, kendisini arıyordu. Kendini bulmak, kendini bilmek için iç dünyasında uzun süren keşiflere çıkıyor; her buluş başka arayışları getiriyordu. Bu arayışlar sonunda o, öyle bir noktaya getirildi ki, o nokta vahyin eşiğiydi. Sorduğu sorular ancak vahyin çözeceği sorulardı. İnsanın gücünün bittiği yerde Allah'ın "kuluna" yardımı başlamıştı:

"Oku,
Yaratan Rabbının adıyla.
İnsanı alaktan yarattı O.
Oku, Rabbın en keremli olandır.
O, kalemle öğretti.
O, insana bilmediğini öğretti." (96/1-5)

Evet, O, insana bilmediğini öğretmişti.

İnsan, "Ben kimim?" sorusunun cevabını bilmiyordu. Kendi kimliğini, neden yaratıldığını öğrendi. Ondan önce, kimin yarattığını (yaratan Rabb) öğrendi. Sorularına nasıl cevap bulacağını, öğrenmenin yollarını (ikra', bi'l-kalem) öğrendi. Dahası vahyin hakikatin en büyük öğreticisi olduğunu öğrendi. Özetle insanın bilmediği, cevap bulamadığı şeylerin cevabının Allah'ta olduğunu, O'nun vahyinde olduğunu öğrendi.

Aldığı bu İlâhî cevaplarla "varlık sancısı" gitmiş yerine "ubûdiyyet, ulûhiyyet ve rubûbiyyet bilinci" (hikmet, takvâ, hidayet) gelmişti. Sorumluluk sancısı ve hakikat aşkı gelmişti.

Artık müminler "en güzel örnek"lerinin yaşadığı bu engin tecrübenin sonuçlarından istifade edeceklerdi. Onun mesajını en güzel bir biçimde kavramanın, iç zenginliğin elde edilmesiyle mümkün olacağını bilmeleri gerekecekti. Son ve tamamlanmış vahye muhatap olan fertlerin vahiyden istifade edebilmeleri, vahyin ilk muhatabının içsel zenginliğine yaklaştıkları oranda mümkün olacaktı.

Vahyi eksen almayan dünya görüşleri varlıkla ilgili temel sorulara cevap aramamış değil, "İnsan kimdir?" sorusuna bu kesimden bazılarının doğrudan ya da dolaylı olarak verdikleri cevaptan yola çıkarsak, yapılanın körün fili tarif etmesine benzediği açıkça görülecektir.

Descartes bu soruyu; "Düşünen canlıdır" biçiminde cevaplıyor. Mükemmel ve kompleks bir yaratılışa sahip olan insanı parçalayarak, "İnsan kafadır" demeye getiriyor. Andre

Gide; "İnsan hisseden hayvandır" diyor. O da parçayı bütün sananlardan. İnsanın diğer boyutlarını bütüncül bir bakış açısıyla göremediği için bir ömür "özgürlük" adı altında ahlâksızlığı savundu. Bizdeki ırkçıların da fikir babalığını yapan Emile Durkheim'e göre ise; "İnsan sosyal hayvandır." Toplumu putlaştıran bu adamın aksine A. Camus, bireyi ve bireyciliği putlaştırır; "İnsan isyân eden canlıdır." Nedense bu üç ismin insana yaklaşımı farklı gibi göründüğü halde ortak bir noktaları vardır; intihara olan aşırı merakları. Batı'nın bu hasta tipleri, kâşifi oldukları fikir virüsünü kendilerinden sonraki kuşakların zihinlerine atmaktan çekinmemişlerdir. "Varlık" sorusuna Marx'ın bulduğu cevap ise evlere şenlik; "İnsan âlet kullanan hayvandır."

Bu paragrafta verdiklerim basit bir örnekti. Batının kendileriyle iftihar ettiği isimlerin, en temel bir soruna dahi dengeli bakamadıklarının bir görüntüsü bu. Elbet her birinin söylediğinde hakikatten bir parça var. Ama bazen parçalanan hakikat, hakikat olmaktan çıkıyor. İnsan düşünür, insan hisseder, insan topluluklar halinde yaşar, insan alet kullanır... Bütün bunlar insandaki dünyanın sadece birer boyutu. Bu tezlerden hiçbiri insanı bir bütün olarak tanımlayamamakta, onu adeta bölüp parçalamaktadır. Böylesine parçacı ve sakat bir insan anlayışı üzerine kurulan bir uygarlıktan insanı mutlu etmesini nasıl bekleyebiliriz?

Bu indirgemeci anlayış daha sonraları İslam İlahiyatında da baş gösterecektir.

Beşeri öğretiler, Allah'ın insanı "ahsen-i takvim" üzre yarattığı gerçeğinden çok uzaktır. Nedir "ahsen-i takvim" üzre yaratılmak? Yaratılıştaki mükemmelleşme istîdâdıdır. Her insan bunun için gerekli olan donanıma sahip olarak yaratılmıştır. Heyhat ki, insanı eşyalaştırıp eşyayı kutsallaştıran bir 'medeniyet'ten insana insanca davranmasını bekleyemezdik.

İnsanı insan yapan değerlerin tümü katlediliyor. İşe yarar organları dumura uğratılarak insan et ve kemik yığını bir külçeye dönüştürülmek isteniyor. Alın teri ve zihin teri yıllardır sömürülen insanın, şimdilerde yürek terine el atılıyor. İnsanın teknolojinin işgalinden koruyabildiği son sığınağı olan duyguları parapsikoloji, telepati, telekinezi adı altında ticarete elverişli hale getirilmeye çalışılıyor.

Batı modernizminin "İnsan nedir?" sorusuna verdiği en çaplı cevap; " Homo homini lupus"tur. Yani, "İnsan insanın kurdu." Onlar bu sapık ilke üzerine bina ettikleri kurt kanunlarını insana cazip gelen isimler altında cici ambalajlarla servis yapıyorlar. Alırı terini, zihin terini ve yürek terini sömürüyorlar. Kafalara, bileklere ve yüreklere şeffaf zincirler vuruyorlar. Gerçek özgürlüğe ulaşmamaları için insanları yalancı özgürlüklerle avutuyorlar. Çağdaş köleliğin boyutları kadim kölelikten çok daha büyük. Korkarım zincirlerini kolye, kafeslerini saray zanneden çağdaş köleler eskiler kadar şanslı da değil. Çünkü, şimdikileri köle olduklarına inandırmak hayli zor.

Bu toplumsal sürüleştirmenin karşısında, ancak yüreklerini, zihinlerini ve bileklerini tüm zincirlerden arındırmış olanlar durabilir. Dünyanın geçici metaına kanmayıp kendisini ölümsüz değerlere adayan fertler, böylesi bir toplumda hür olduklarını iddia edebilirler. Böylesine sürüleştirilme işlemine tabi tutulmuş toplumların kurtuluşu için gerekli olan dinamizmin kaynağı da yine sözkonusu "özgür" şahsiyetlerdir. Paha biçilmez hürriyetini uluslararası sömürü sisteminin vaad ettiği bir parça geçici rahat karşılığında satmayan bu özgür şahsiyetler, gerçek hürriyetin canlı sembolleri olarak birgün içinde yaşadıkları toplumlarda "maşerî vicdanın" uyanmasına öncülük edeceklerdir.

İnsan, varlıkla ilgili temel sorulara vahiyle cevap bulur demiştik. İslam, insanın ebedi mutluluğunu sağlayacak en son vahyin adıdır.

İslam ve insan, adeta et ve tırnak, tohumla toprak gibi birbirleri için yaratılmışlardır. Gerçek hürriyetin adı olan İslam'ı insansız, insanı İslam'sız bıraktığınızda başlar felaket.

İslam, insanın evrenle, tabiatla, insanla uyum içerisinde yaşamasıdır.

İslam, insanı insan yapan değerler bütünüdür.

İslam, sonradan verilen bir fazlalık değil, özde bulunanın ortaya çıkarılmasıdır. Bir ilâve olmaktan çok bir ayıklamadır. Bu öğretinin özelliği, pâk fıtratın, zihnin ve kalbin üzerine çöken kiri, isi, pası temizlemesidir.

İslam bizâtihi müzekkîdir, insanı temizler, damıtır, arıtır.

İnsanın aradığı İslam, İslam'ın aradığı ise insandır. Bu iki sevgilinin buluşmasıyla iman ortaya çıkar. İnsanın İslam'ı yaşamasıyla amel, bilmesiyle ilim, görmesiyle ihsan, tanımasıyla irfan, bilincine ererek yaşamasıyla takvâ ortaya çıkar. Burada, çok boyutlu bir kavram olan "takvâ"nın diğer anlamlarına, özellikle bâtıldan korunup hakka sarılmak demeye gelen 'amelî' değil 'akîdevî' anlamına dikkat çekmek isterim.

İnsan başıboş bırakılmamıştır. (75/36) Seçer, lakin tayin edemez. Elbette insanı yaratan, yarattığı insan için bir hayat programı da vaz' etmiştir. Kimi Yunan filozofları gibi Yaradan'a inanıp çizdiği hayat programına inanmamak en azından ahmaklıktır. Allah yerleri gökleri ve ikisi arasında bulunan şeyleri oyuncak olarak yaratmamıştır. (44/38) Acıkmayacağına, susamayacağına, darda kalmayacağına, bütün bunlardan münezzeh olduğuna göre, insanın Yaratıcısına karşı yapacağı bir iyilik de sözkonusu değildir.

"Ben cinleri ve insanları ancak bana kulluk etsinler diye yarattım. Ben onlardan rızık istemiyorum, beni beslemelerini de istemiyorum." (51/56-57)

Ya ne mi istiyor? Ubudiyyet...

Ne ki günümüzde insanla İslam'ın arasına engeller konulmuştur. Et ve tırnak birbirinden ayrılmış; tohum topraksız, toprak susuz bırakılmıştır.

Nedir bu engeller ve engelleri koyanlar kimlerdir?

Slogana ayarlı dudaklarının açılan aralığından "Kahrolsun beşeri düzenler! Yıkılsın engeller!" sözcüklerini korkmadan haykırabilecek olanlar, "İnandım" diyenlerin kaçta kaçı? Elbette azın da azı. Bu az içerisinden "beşeri düzenler"i kahretmeye, "engeller"i yıkmaya talip olanların gerçek sayısına geçmeden bir noktanın iyi aydınlatılması gerekiyor; başlama noktasının.

KAHROLACAK İLK DÜZEN

İslam'ın hayranı, İslam'ın müntesibi ve hatta İslam'ın kurbanı olmakla İslam'ın insanı olmak farklı farklı şeylerdir. Bu mânâda bizler İslam'ın insanı değiliz.

İslam kendi yetiştirdiği insana "benim insanım" der. Başka düzenlerin, başka kültürlerin, ayrıksı toplum ve çevrelerin yetiştirip eğittiği insanların kendilerini İslam'a nisbet etmesi âfakî düzlemde bir olaydır. Enfüsî düzlemde yani şahsî davranış, tavır, ahlâk ve tepki düzeylerinde kişinin kendisini İslam'a nisbet edebilmesi için kendi "kişisel düzenini" oluşturması gerekmektedir.

"Düzen" deyince kurumsal bir yapı olan status-quo gelmesin hemen akla. Öncelikle tek kişilik düzenlerden; prensiplerini, ilkelerini, kanunlarını bizim belirlediğimiz kişisel düzenlerden söz ettiğimi anlamışsınızdır umarım. Korktuğum o ki, düzen değiştirmekten, düzen yıkmaktan söz eden bizler, ilk yıkılması gereken düzenin kişisel düzenlerimiz olduğundan habersiziz. Üstelik sözkonusu düzenlerin mimarı biziz. Ve biz, bizimle İslam arasına konulmuş ilk ve en büyük engelleriz.

Haydi, hep birlikte yıkmaya çağırıyorum düzenlerimizi. Bu çağrı "Lâ ilâhe illallah"ta ifadesini bulan kelime-i tevhiddeki nefy(lâ ilahe: ilah yoktur)'in bir gereğidir. Cahiliye Kâbesi'nden beter hâle getirilen yüreklerimizdekiler de dâhil tüm ilahlara "Hayır!" çekmenin, onları protesto etmenin, onları reddetmenin bir gereğidir.

Ardından sizi kendi düzenimizi kurmaya çağırıyorum. Kelime-i tevhid'in diğer yarısı olan isbat (illallah)'a çağırıyo-

rum. Kendi düzenimizi kurmaktan kastım öncelikle yürek devletinin kurulmasıdır.

Sahabe neslinin kimin insanı olduğunu soracaksınız. İslam'dan önce şirkin insanıydı onlar. Allah Rasulü onları birşeye çağırdı:

"Kûlû lâ ilâhe illallah, tuflihû!" (La ilâhe illallah deyiniz, kurtulunuz!). Onlar da, "Lâ ilâhe illallah" dediler kurtuldular. Aynı şeyi biz de söylüyoruz, bir değil bin kez söylüyoruz, neden bu söz bizi kendi cahiliyemizden çıkarmıyor? Bu soruyu soracaksınız, sormalısınız.

Bunun cevabına geçmeden önce tevhidin sahabede yalnızca ezberden tilavet edilen bir slogan değil hayat biçimi, felsefe değil yaşantı, metafizik bir gerçeklik değil bireyin her şeyiyle kendisine teslim olduğu bir hakikat olduğunu kavramak gerekiyor.

Tevhidin bireysel yansıması olan kafa, yürek ve bilek birliğinin sağlanması gerekiyordu. Yani "muvahhid" olmak gerekiyordu. Öncelikle tasarrufu kendisine ait olan benliğini bölünmüşlükten, parçalanmışlıktan kurtarması gerekiyordu mü'minin. İnsanın kendi varlığında gerçekleştiremediği tevhidi diliyle söylemesinin hiç bir şeyi değiştireceği yoktu. Çünkü tevhidin ilk hedefi şahsın bizzat kendisiydi; onu uygulayacağı ilk alan da toplumsal alandan önce bireysel alandı.

Kırmızı bayraklı çadırlar, alenen fuhuşevi görevi yapıyordu. Veled-i zinalara tombala usûlü babalar tesbit ediliyor, zâniyenin kendisiyle zina yapanların içerisinden birini gayrımeşru çocuğunun babası olarak göstermesi nikâh çeşitlerinden biri olarak kabul ediliyordu. Kız çocuklarını toprağa gömme cinayetini keyiflerinden işlemiyorlardı elbet. Cahiliyyenin namuslu insanları kendilerine özgü bu çarpık "namus" duygusundan dolayı, zinaya düşmesin diye öldürüyorlardı kız çocuklarını. Cahiliyye denizine düşmüşlerdi, cinayet yılanına sarıldılar. Kız çocuklarını böyle bir ahlâksızlığın içinde gör-

mek, evlat kâtili olmaktan daha beter bir şey olarak telakki ediliyordu bazılarınca.

Ahlâksızlığın işte böylesine ayyuka çıktığı bir beldede ahlâka çağırmadı Allah Rasulü. Çağırsaydı belki şirkine sarıldığı halde ahlâksızlıktan kaçan "namuslu müşrikler" koşa koşa geleceklerdi. Ne ki çağrı tevhide idi:

"Lâ ilâhe illallah deyiniz, kurtulunuz!"

Kayser ve kisranın istilasına açık, siyasal birlikten yoksun, uzun süren ve çok can kaybına neden olan iç savaşlar, çekişmeler ve anlaşmazlıklarla dolu bir çevrede Allah Rasulü'nün siyasal birlik ve sosyal statü vaad eden bir çağrısı daha fazla yankı bulabilirdi. Devlet putunun önünde, bugün olduğu gibi o gün de, eğilecek devletperest "ulusçular" çıkacaktı. Vatan, millet, bayrak, devlet aşkına çağırsaydı belki daha az zahmetli olacaktı dâvet. Öyle yapılmadı. Çağrı yine aynıydı:

"Kûlû lâ ilâhe illallah, tuflihû!"

Ya da zulmün her çeşidinin irtikâp edildiği, köleliğin olanca şiddetiyle hüküm sürdüğü, hak, hukuk ve özgürlüklerin gasbedildiği, bir avuç müstekbirin zayıfları ezdiği, sömürdüğü bir toplumda "Zulüm, sömürü ve işkenceye paydos... Hak, hukuk, özgürlük..." sloganıyla çıkabilirdi Allah Rasulü. Bu da olmadı. Tevhide, yalnızca tevhide çağırdı.

Toplumu sosyal statüye kavuşturup siyasal birliği sağlamak güzel bir şeydi. Ahlâksızlığa dur deyip ahlâk kurallarını yaygınlaştırmaya çağırmak da öyle. Hele zulüm ve haksızlığın ayyuka çıktığı bir toplumda adalete, hak-hukuka riayete, mazlumları korumaya, sömürüyü durdurmaya çağırmak gerçekten takdire şayandı.

Ancak bunların tümü de hakikatin birer parçasıydı. Tevhid, burada sayamadıklarımızla birlikte saydığımız tüm güzellikleri ikame etmenin ve tüm kötülükleri, çirkinlikleri tasfiye etmenin, önlemenin adıydı. Aslında "Lâ ilâhe illallah"a çağrı çirkinlikten güzelliğe, kötülükten iyiliğe, ahlâksızlıktan

ahlâka, zulümden adalete, anarşiden nizam ve intizama çağrı anlamlarını taşıyordu. Onlar da bunu kavradıkları için "Lâ ilâhe illallah" dediler, bunu yaşadılar, tevhidi bir hayat düsturu edindiler ve kurtuldular. Değilse yalnızca bu işin "sloganını" atmadılar. Topu topu bir tek cümleydi; onu söylemek hayatı değiştirmek demeye gelmeseydi, söylerler ve eski hallerinde devam ederlerdi. İşin hiç de öyle kolay olmadığını Kur'an'dan öğreniyoruz:

"İnsanlar yalnız 'inandık' demekle, hiç sınanmadan bırakılacaklarını mı sandılar?" (29/2)

Onlar tevhidi bir inanç olarak kalplerine, bir düşünce olarak kafalarına, bir eylem olarak bedenlerine, bir hayat biçimi olarak yaşantılarına, bir dünya görüşü olarak toplumlarına hâkim kılmışlardı. Zaten böyle olmadığı zaman "tevhid" fonksiyonlarını yerine getiremezdi. Tevhidin tevhid olabilmesi, öncelikle muhatap aldığı fertte tüm birimleriyle uygulamaya konulmasıyla mümkündü. Saâdet çağı insanları cahiliyye adı verilen eski hayatlarını bir ur gibi kesip atmışlar; bunu yapamayanlar tevhidin güzelliğini Ebû Cehil gibi aklıyla bilse de, Abdullah b. Übeyy gibi diliyle söylese de, Ümeyye b. Ebi's-Salt gibi aklıyla bilip, diliyle söyleyip, kalbiyle inandığını ihsas etse de, eğer kendini o değere teslim etmemiş, "muvahhid" olamamışlarsa, mü'min de sayılmamışlar, dışlanmışlardı.

İşte bu nesil "İslam'ın insanı" olmayı böyle haketmişlerdır. Tevhid'i önce benliklerinde gerçekleştirerek; söz, fiil, duygu ve düşüncelerine hâkim kılarak...

Bizler İslam'ın hayranıyız, dahası kurbanıyız, fakat İslam'ın insanı olamadık henüz. Çünkü Allah'ın insanı üzerinde yarattığı altın dengeyi (82/7) bulamadık.

İNSANLAR VE KURBANLAR

Toplumumuz kafasız kalbler ve kalbsiz kafalarla dolu.

Duygu, düşünce ve aksiyon dengesini kurabilmiş değiliz. Bu dengeyi kuramayanlarımız, hakikatin sahip oldukları parçasında aşırı gittiler. Sözkonusu durum, dengesizliğin doğal ve kaçınılmaz sonucuydu.

Tevhid'i bölmek suyu elementlerine ayırmak gibi bir şeydi. Bu durumda ortaya hidrojen ve oksijen gibi biri yanıcı diğeri yakıcı iki gaz çıkıyordu. Yani sudan eser kalmıyordu. Hatta suyun işlevi tersine dönüyordu. Söndürmesi gereken, bu kez yanan ve yakan bir nesneye dönüşüyordu.

İşte tevhidi hakikatin bölünmesi de bazen bundan daha vahim neticeler verdi. Bileği, yüreği ve kafayı birlikte kullanamayıp insanı parçalayan anlayış, bunları birbiriyle savaştırır bir konuma geldi. Atomizasyon, bireyin kendisinde başlamıştı. Böyle bireylerin oluşturduğu topluluklarda "vahdet"ten sözetmek 'ayıp' kaçacaktı. Çünkü vahdetin temel taşı insandı ve bireysel vahdet anlamına gelen 'tevhid'i şahsiyetlerine yedirememiş insanların; daha benliğindeki organlar arasında 'vahdet'i sağlayamamış olan insanların, birbirleri arasında vahdetten söz etmeleri yersizdi. Dahası tefrikayı bir can kurdu gibi bünyesinde taşıyan, kafası ve kalbi her an sayısız kavgalara, didişme ve çekişmelere sahne olan, duygusunu düşüncesiyle barıştıramamış, her ikisini eylemiyle uzlaştıramamış bireylerin olduğu bir yerde yapılacak ilk iş uzak düşmanlara slogan atmak değil, benliğimize tevhidi hâkim kılmaktı.

"Aşırı gidenler helak oldu." Allah Rasulü'nün dilinden Müslim'in naklettiği bu haber bir genel kaidenin veciz ifadesi.

İslami hareketin mensupları birer kurban olup çıkıyorlar. Yetişme tarzının çarpık tabiatı sonucu herkes hakikati parça parça keşfediyor. Ve üstelik keşfettiği parçayı hakikatin ta kendisi, bütünü olarak görüyor ve gösteriyor. Elbette art niyetle yapılmıyor bu. Ama sonuç vahim oluyor.

Hakikati keşfetmekle hakikatten bir parçayı keşfetmek birbirinden farklı şeylerdi. İşin daha vahim yanı, kendi keşfettiğimiz parçayı göklere çıkarırken, aynı hakikatin diğer parçasına karşı sırf onu başkaları keşfettiği için duyarsız kalıyoruz, hatta karalayabiliyoruz. Bu durum sonunda ortaya üç tip kurban çıktı:

1. Kitap kurbanları,
2. Tesbih kurbanları,
3. Silah kurbanları.

Kitap Kurbanları

Kitap, mücerred söylenince Kur'an'a delalet eder. Hidâyet ve rahmet kaynağı olmasına rağmen onun hidâyet ve rahmet oluşu herkes için değildir. (2/2) Yalnızca onu okuyor olmak, onu elinde, evinde, hafızasında, kitaplığında bulunduruyor olmak, hidâyet ve rahmete nail olmanın garantisi olamaz.

O, "hüden li'l-Müttakîn"dir. Yani Allah'tan gereği gibi sakınanlar için, ulûhiyyet, rubûbiyyet ve ubûdiyyet şuuruna ermiş olanlar (müttakîn) için bir hidâyettir. Mü'minler için şifa olan Kur'an, zalimlerin ise yalnızca hüsranını artırır. (17/82)

Kur'an gibi bir ilâhi mesajın bile -tanım yerindeyse- bir "geri tehlikeli bölgesi" varsa, hiç bir açıdan Kur'an'a eşdeğer olamayan diğer kitapların konumu ciddi bir biçimde tartışılmalıdır.

Konumuz olmamakla birlikte hatırlatmakta yarar umduğum bir şey var, Kur'an'ın yaşantımızda layık olduğu mevkii

alması için gereken birşey: Kur'an'a başka kültürlerin istilasına uğramış bir kafa ve kalple yaklaşmak yerine "ümmî" bir kafayla, ünlü tabiriyle "sâlim bir kafa ve kalble" yaklaşmak. Kab bulaşık ve pis ise, içine konulan yiyecek ne kadar mükemmel olursa olsun kokuşacaktır.

Kitaplı bir dinin, kitaplı bir medeniyetin çocuklarıyız.

Teknolojinin ürünlerini toteme, müziği ve sporu yarı çıplak rahiplerin yönettiği bir âyine dönüştüren modern zihniyetin ürünü olan 'kitapsız' kuşaklar yetiştiriliyor.

Kitap, bilginin tek taşıyıcısı değilse de en kadîm ve en kalıcı taşıyıcısı olma vasfını hâlâ üzerinde bulunduruyor. Tamir gücüne sahip olduğu gibi tahrip gücünü de koruyor. Elbette her kitap her zaman "bilgi" taşımıyor. Cehalet de bazen kitaplarla taşınıyor. Çağdaş cahiliyye ile kadim cahiliyye arasındaki fark belki de bu. Biri kitapsız cahiliyye diğeri ise kitaplı cahiliyye. Kimi zaman kitaplı cahiliyyenin kitapsız cahiliyyeden daha ürkütücü olduğunun en çarpıcı örneğini çağımızda yaşıyoruz.

Biz, bâtılın okumuşu ve okumamışı, kitaplısı ve kitapsızıyla tümünü bir yana bırakarak kitaplı bir dînin sâlikleri olan müslümanlardan kimilerinin kitap konusunda düştükleri dengesizliğe bir göz atalım.

Kültürün taşıyıcısı olan kitap, okuma eylemiyle birlikte anılır. Okumak ve yaşamak, bilmek ve amel etmek arasındaki tüm köprüler atılmışsa bunun suçlusu elbette kitaplar olamaz. Kitabı dengesizliğine bir suç âleti kılanlara kızıp kitapları suçlamayı, âyetleri büyüsünde malzeme olarak kullanan bir sihirbaza kızıp tüm Kur'an'ları yasaklamaya benzetiyorum. Ya da hap içerek intihar eden birine kızıp tüm hapları yasaklamaya...

Bu hap benzetmesi, "kitap kurbanları" için yerinde bir teşbih. Bu kesim, tedavi gören bir hastanın bilinçlice kullandığı bir hap gibi değil, hap adına ne bulursa midesine indiren bir hapkolik (hapçı) gibi kullanır.

Kitap bu tipler için okunup üretilecek bir kaynak değil, okunup tüketilecek bir meta'dır. Bu anlayışta, kişi kaç kitap okumuşsa o kadar insandır. En son ne düşündüğünü bilmek istiyorsanız son okuduğu kitabın adını sorun, kâfi.

Okuduklarını sindirememenin fikri kabızlığını yaşamaktadır kurban. Amele dönüştüremediği bilgi ya da daha doğru bir tabirle 'malûmat' yığınının altında kalmıştır. İnsanlararası ilişkileri üçüncü hamur düzeyindedir. Hayat karşısında genellikle lâkayttır. Hayatın bilgisini hayatın kendisinden öğrenmek yerine kitaplardan kıraat eder. Bu nedenle de ilişkilerinde çoğunlukla isabetsiz davranır.

Hayat bilgisi zayıftır. Bu dengesizliğin, tam tersi bir başka dengesizliğe de dönüştüğü çok görülür: Kitabı hayatta ve insanların arasında yaşamak yerine hayatı kitaplarda ve kitapların arasında yaşar. Selülozdan bir dünya kurmuştur kendisine.

Bu mantık Kitab'taki âyetleri okusa da -ki bizzat kendisi Allah'ın en büyük âyetlerinden bir âyettir- kendisindeki âyetleri, kâinattaki âyetleri, eşya ve hadiselerdeki âyetleri okuyup Kitab'la çakıştıramadığından (hikmet) hayat karşısındaki konumu off-side'dır.

Konuşmayı diline teksif etmiştir. Ayetlere yaklaşımı çoğunlukla bir doktorun kadavrasına yaklaşımı gibidir. Onları bir bilmece gibi çözmekten gizli bir zevk duyar, düşünmeyi bir imtiyaz sanır. Tüm enerjisini kafasına (dolayısıyla diline) teksif ettiğinden bu organları çok gelişmiştir. Bir tür Mallarmé psikozuna tutulmuştur. Öyle diyordu ya bu Fransız düşünürü: "Biz yalnızca düşünürüz. Yaşamak mı? Kölelerimiz ne güne duruyor?"

Gözüne bakarsınız gözü bir şey söylemez. Gözlerinin derinliklerinde boşuna bir kıpırtı ararsınız. İlmin irfana dönüşmeyişi sebebiyle sizi ötelere taşıyan bir pencere değildir. Yüzüne bakarsınız yüzü bir şey söylemez. Yüreğinizin radarlarını çevirerek yüreğinin hangi frekanstan yayın

yaptığını bulmaya çalışırsınız, öz'ü bir şey söylemez. Dahası habersizdir içinde nükleer bir güç merkezi taşıdığından. İlişkiye girdiğinizde diplomasi kurallarının tümüyle geçerli olduğunu görürsünüz.

Kitapların arasında bir keklik gibi sektiğini gördüğünüz bu tavrın sahibi, hayatın realiteleri karşısında ya duyarsız ve ilgisiz ya da şaşkın ve bilgisizdir.

Tesbih Kurbanları

Tesbih, gramerde ism-i âlet olmamasına rağmen kullanımda "kendisiyle tesbih edilen araç" anlamıyla şöhret bulmuştur. Yani sembolik bir araçtır sayı taşları. Kimlerin sembolü olduğu malûm: müslümanlar içerisinden kendilerini zikir ehli, gönül ehli sayıp kâlb tasfiyesi, nefis tezkiyesi yaptıklarını iddia eden kimi kesimlerin.

Bu kesimlerimizden bir çoğunun ana sermayeleri addettikleri "zikr"in Kur'anî anlamını bilmediklerini, araştırmadıklarını, bu konuda Kur'an'ın değil başkalarının usûl ve üslûbunu izlediklerini görüyoruz. Zikir gibi Kur'an'ın en çok üzerinde durduğu bir konuda ona başvurmadan zikrettiğini sanmak ne büyük gaflet. Kaldı ki bu konuda da hevâ ve heveslere değil bizzat Allah'ın koyduğu ölçülere uyulması Kur'an emridir:

"...fezkurullâhe kemâ allemekum. [Allah'ın size öğrettiği gibi Allah'ı zikredin.]" (2/239)

Kur'an'da "cihad" gibi çok anlamlı bir kavram olan zikir, bazı kesimlerce çok yanlış ve tehlikeli bir biçimde diğer anlamlarından soyutlanarak dil ile anmaya tahsis edilmiştir. Allah'ı anmak (2/198), tebliğ (87/9), öğüt ve uyarı (88/21), şükür (7/69) gibi bir çok anlamlara gelen zikir, "alâ" harf-i ceriyle kullanıldığında "dille anmak" anlamına gelir. (6/121)

Aslında zikrin yalnızca "tesbih" anlamına gelmediğini, bundan daha kapsamlı olduğunu Kur'an'dan öğreniyoruz:

"Ey iman edenler! Allah'ı çok çok zikredin ve O'nu sabah akşam tesbih edin." (33/41-42)

İnananlara hem zikir hem tesbih emredilmiştir. Bu noktada aynı ayette hem "zikr"in hem de "tesbih"in anılması bu ikisinin birbirinin aynı olmadıklarının en açık delilidir. Bu nedenle, dil ile zikir olan "tesbih"i küçümsemek, yok saymak ya da terketmek bir mü'mine yakışan şeyler değildir. Cihad kavramının içinde "kıtal"in yeri neyse "zikir" kavramının içerisinde de "tesbih"in yeri odur. Her yaptığı işe "cihad" adını verenlerin "kıtal"(savaş)'in ayrıca farz kılındığını (2/219) gözardı ettikleri gibi, zikrin yalnızca tesbih olmadığını söyleyenlerin birçoğu da dil ile anma, tekrar etme anlamına gelen "tesbih"in ayrıca tavsiye ve emir buyrulduğunu gözardı etmektedirler.

Kendilerini zikir ehli addedenlere gelince... Bu kesimden kimileri Allah'la yaptıkları mukaveleye sadık kalmamışlardır. "Şeriattan bir taş düşerse müridlerimin tüm virdleri düşer." diyen gerçek ve kâmil mürşidin aksine bu mantıktakilerin müslümanların tüm değerleri ayaklar altına alınırken; değil bir taş, şeriatın temelleri bile hoyratça sökülürken, oturdukları postları başında kılları kıpırdamamıştır. Ümmetin yağmalanan değerleri karşısında hissiz ve kaygısız duran bu mantık, yaptığı işin adını "büyük cihad" koymuştu. Oysa ki; "Büyük cihad nedir?" diye Kur'an'a sorduğumuzda Kur'an bize 'büyük cihad'ın ne olduğunu açıkça söylüyordu:

"Kâfirlere uyma ve onlara karşı büyük cihad (cihâden kebîrâ) et." (25/52)

Gerçekten büyük cihad edenler, hem içinin düşmanlarına hem dışındaki düşmanlara karşı çift yönlü bir cephe açıp önce yürek devletini kuranlardı.

Kafasını kalbine kurban eden, dini diriltici bir iksir gibi değil bir uyuşturucu gibi algılayan anlayış, her şeyini bir

kişiye ısmarlayarak düşünme zahmetinden kurtulmuştur. Onun yerine başkaları düşünür, başkaları karar verir. Nefreti ve sevgisi 'emir-komut'a bağlıdır.

"Gassal elinde meyyit" olmayı küffar elinde şehid olmaya tercih etmiştir. Ölmeden evvel ölmeye çalışır da öldükten sonra yaşamayı denemez.

"Mevti tefekkür" ettiğinin bin de biri kadar "şehadeti" tefekkür etmemiştir. Yüreğin en büyük iki penceresi olan akıl ve duyularını iptal ettiğinden yürek bir zindana dönüşmüştür.

Bir 'tesbih kurbanı'nın itaat anlayışı görerek değil, körü körüne bir itaat anlayışıdır. Kurban, emredilenlerin dışında kimseyi dinlememek ve hiçbir kitabı okumamakla kalmaz, Kur'an'a, onun ayetlerine karşı da kör ve sağırdır.

Silah Kurbanları

Kurban, bol dumanlı çay sohbetlerinde kurulan 'devlet'in enkazı altında kaldığı için bir türlü eyleme geçememiştir. Rüyalarını makinalı tüfek tarrakaları süsler. Heyecanını ilim ve irfanla yoğurup, ihlâsla pişirip, sabırla yemeyi öğrenemediği için acı çekmektedir. Bu ulvî acı bir türlü üretici olamamakta, belki kendisini bile tüketmektedir.

Amellerin önem sırası heyecan verme miktarına göre dizilmiştir. "Kalk, devrim oldu!" şakası, "Kalk, ezan okundu." gerçeğinden daha fazla uyarıcı bir etkiye sahiptir. Güzel düşleri acı gerçeklere tercih eder. Genelde sermaye hayaldir. O hayallerin gerçekleşmesi için gerekli kalbî, fikrî ve fiilî hazırlıkları yapmanın cehd ve gayretinden yoksundur.

Gerçek inkılâbın mahiyetini kavrayamamıştır kurban. Götürebileceği küçük yüklere tenezzül etmez, sarıldığı büyük yükleri kaldırmaya da gücü yetmez. Bunu eli boş gidişine bir mazeret olarak ileri sürer.

En büyük sermayesi cesarettir. O ruh haliyle, ideallerine birazcık aykırı düşen herkesi, ama herkesi suçlamaya ve hatta harcamaya hazırdır. Sürekli koltukta gezdirdiği kelleyi yerine,

iki omuz arasına koymasını istediğinizde, suçlanma ihtimaliniz çok yüksektir.

İnsanlararası ilişkilerdeki aşırı 'saflığı' yerli yersiz aldanmasına sebep olur. Bu durumun doğal sonucu olarak da, ya müzmin bir küskünlüğe kapılıp içine kapanır, ya da 'dâva'yı dünya ile takas ederek dün ihanetle suçladıklarının konumuna düştüğü için, vicdanındaki mahkemede kendisini mahkûm eder.

Çoğu zaman da kurbanın heyecanlı dönemi bitip yurt-yuva, iş-güç, çoluk-çocuk sahibi olunca büyük bir hakikati ifade ediyormuşcasına bir zamanlar başından geçirdiği o ulvî heyecanı, yani "kendisini" tahkir ederek, aynı halet-i rûhiyeyi yaşamakta olan gençlere pişkin pişkin: "Bırakın, bırakın bu işleri. Biz, sizin geçmekte olduğunuz yollardan geçtik, iyi biliriz bunları" yollu 'keleş öğüt'ler vermeye kalkar. Çözülmenin ve geri adım atmanın, vicdan acısını bastırmanın en ucuz yöntemidir bu. Silah kurbanı bu aşamada kendi yanılgısının faturasını da inancına yükler.

Yolcuyken aldığı yanlış konumun faturasını 'yol'a çıkarmıştır. Bilgiye değil kurguya, sebata değil hevese, amel-i salihe değil 'eylem'e, muhakemeye değil heyecana yaslanmanın encamı böyle olmuştur. Korsan mı ehliyetli mi demeden durağa yanaşan en hızlı dolmuşa atlamanın sonucu in-bin'le geçen yıllar, kurbanı heyecanını teskin edecek yeni yollar aramaya sevketmiştir.

Evet, bu üç tavrın üçü de, gerçeğin birer parçasını bünyesinde taşıyor olabilir. Bunun böyle olması doğaldır da. Ne ki bunun böyle olması halinde bile bu tavırların haklı ve yararlı oldukları ispatlanamaz. Çünkü bu tavırların bariz vasfı dengesizliktir.

BİR DAVRANIŞ BİÇİMİ OLARAK "DENGE"

"Koca insan" kâinat, İlâhî bir denge üzerinde hareket etmektedir.

Sözkonusu bu denge, mahlûkât içerisindeki en büyük varlıktan en küçük varlığa kadar bütün bir evrenin en geçerli yasasıdır. Dengesizliğin kozmik karşılığı "kıyamet"tir. Evren içerisindeki hassas dengenin bozulmasıdır kıyamet.

Ölüm de öyle. O da insanın, yani küçük evrenin dengesinin bozulması, yani insanın kıyameti. Şu halde kıyamet ve ölüm eşittir "dengesizlik"...

Burada dengesizlik her ikisinin de değişmez illeti. Bunlar fizikî dengesizliğin getirdiği fizikî sonuçlar. Aynısı mânâ âlemimiz için de geçerli. Mânevî dengesizliğin sonucu olan mânevî ölümler, bu ölü kalabalıklar, katiller ve gözle görülmediği için boyutları kestirilemeyen soykırımlar, cinayetler, kıyametler...

Tarih, dengeyi bozanlarla dengeyi korumak isteyenler arasındaki ölümsüz mücadelenin adı. Peygamberler, İlâhî dengeyi tavır ve davranışlarında sembolleştiren ideal örnekler. Vahiyler, denge öğretisinin İlâhî metinleri...

Kur'an, baştan sona dengenin en çarpıcı örnekleriyle dolu. Örneğin açınız ilk sayfasını, Fatiha ile karşılaşacaksınız. Sûre bir teşekkür cümlesiyle başlıyor. Ardından "Âlemlerin Rabbi"nin iki sıfatı geliyor: "Esirgeyen, bağışlayan" (er-Rahman, er-Rahîm). Bunlar sizi sevindiriyor birden. Onu bu iki sıfatıyla görmeye başlıyorsunuz. Esirgenmek ve bağışlanmak çok güzel bir şey. Oldukça hoşunuza gidiyor bu, sevi-

niyorsunuz. Bu sevincinizin bir rehâvete dönüşmemesi, bir dengesizliğe kapı aralamaması için, hemen ardından O'nun yalnızca esirgeyip bağışlayan olmadığı, bir de "sorgulayıp cezalandıran" vasfına sahip olduğu "beşikteki bebelerin saçlarını ağartan" Din Günü'nün mâliki -ya da Melik'i- olduğu hatırlatılıyor. Önceki umudunuz bir korkuyla; sevinciniz, havf ve haşyetle dengeleniyor.

Bu, insandaki psikolojik dengenin, umut ile korku arasındaki dengenin sağlanmasının sadece tek bir örneği. Kur'an'da bireysel, toplumsal, siyasal, ekonomik ve evrensel dengenin değişmez yasalarını bulmak mümkün.

Başka bir örnek; karşı sayfaya geçelim:

"Ki onlar gayba inanırlar." (2/3) buyurulduktan sonra 'müttakîler'in iki özelliği sıralanıyor:

1) "Namazı dosdoğru kılarlar."

2) "Kendilerine rızık olarak verdiklerimizden infak ederler."

Namaz ve infak. Sonuçları açısından biri bireysel diğeri toplumsal iki eylem. Namaz bireyden Allah'a uzanan bir yol, infak yine bireyden topluma uzanan bir yol. Biri kişinin Rabb'ıyla olan ilişki biçimiyken, diğeri kişinin toplumla olan ilişki biçimidir.

Burada ferdin iç dünyasıyla dış dünyası arasında koruması gereken hassas dengenin yolu gösterilmektedir, yani bireysel ve toplumsal denge.

Yine Kur'an'ın kimi âyetlerinin, ashab-ı kiramdaki kavlî, fikrî ve fiilî bir takım dengesizlikleri tashih etmek için indiğini biliyoruz.

"Ey inananlar! Allah'a itaat edin, Rasulüne itaat edin, amellerinizi iptal etmeyin." (47/33)

Bu âyetin iniş nedeni olarak sahabe arasından bazılarının amel-iman dengesini sarsmaları gösterilir. İşte bu konudaki birçok rivayetten biri:

Ebu'l-Aliye'den (İbn Kesir): "Allah Rasulü'nün ashabı şirkle beraber hiç bir amelin fayda vermediği gibi, 'lâ-ilâhe illallah'la birlikte de hiç bir günahın zarar vermeyeceğini düşünüyordu." Tabi ashab böyle bir görüşe kendiliklerinden ulaşmamışlardı. "Allah, şirki bağışlamaz, bundan başkasının dilediğini bağışlar." (4/48) ayetini böyle anlamışlardı. Bunun üzerine "...amellerinizi iptal etmeyiniz." ayeti indi.

Kur'an iniyorken dengesizliğin her türüne sürekli müdahale ediyor ve düzeltiyordu. Onları sevgilerinde ve nefretlerinde bile aşırılığa kaçmaktan men ediyor, dengeye çağırıyordu. Hepimiz için geçerli olan bir dengesizliğe şöyle parmak basıyordu Kur'an:

"Bir topluluğa karşı duyduğunuz kin, sizi adâletten saptırmasın. Âdil (dengeli) davranın, takvâya uygun olan budur." (5/8)

Allah Rasulü, "ahsen-i takvim" adı verilen bu dengenin en güzel örneğidir. Duygu, düşünce ve aksiyon arasındaki dengenin nasıl kurulacağını öğrenmek isteyen ona baksın. Onda ve onun terbiyesinden geçmiş nesilde bunun altın örneklerini bulacaktır. Dengenin diğer adları olan "adalet" ve "itidal"i sahabe arasında nasıl tesis ettiğinin örneklerinin tümünü burada saymaya vaktimiz elvermez.

Bir kaçına değinelim:

Müslim'in Sahih'inde, İbn Hanbel'in Müsned'inde ortaklaşa naklettikleri uzun bir rivayetten bir kesit, Said b. Hişam anlatıyor:

"Önce karımı boşamak, sonra kendime ait malları satmak, elime geçenlerle at ve silah alarak ölünceye kadar cihad etmek için Medine'ye göç ettim. Kavmimden karşılaştığım bir grup, daha önce de altı kişilik bir ekibin Allah Rasulü zamanında böyle bir işe teşebbüs ettiklerini, Allah Rasulü'nün "Ben size güzel bir örnek değil miyim!" diyerek onları bu işten men ettiğini haber verdi. Ben de evime, ailemin yanına geri döndüm."

Yukarıda anılan altı kişilik grubun Allah Rasulü tarafından reddedilmesinin gerekçesi yine dengesizliğe meyil. İçerisinde Selman, Süheyb, Ebû Zer (R. anhüm) gibi isimlerin de bulunduğu bu grup, Rasulullah'a gelerek, kendilerini iğdiş ettirip ıssız bir yere çekileceklerini, orada -kendi âile ve çocukları da dâhil- dünyevî herşeyden el-etek çekip ibadet ve taatla meşgul olacaklarını söylemişler, bunun üzerine Allah Rasulü kendisinin Nebi olduğunu hatırlatarak "Ben size güzel bir örnek değil miyim?" buyurmuş ve kızmıştı.

Biri dengenin üstü (ifrat) diğeri dengenin altı (tefrit) olan bu iki olayın sahabe tarafından birlikte değerlendirilmesi de oldukça mânidar. Bilek ve yürek dengesinin sağlanmasına örnek teşkil eden bu olayları bir başka zaman ve zeminde gerçekleşen şu olay tamamlamakta:

«Allah Rasulü bir seriyye göndermişti. Abdullah b. Revaha'nın da o seriyyede gitmesini istemişti. Günlerden cumaydı. Namazdan sonra Allah Rasulü, Abdullah b. Revaha'yı orada görünce sordu:

— "Niçin arkadaşlarınla birlikte erkenden gitmedin?"

Abdullah:

— "Cuma'yı, Rasulullah'ın ardında kılmak istedim. Nasıl olsa onlara tekrar yetişirim." dedi.

Allah Rasulü:

— "Yeryüzündeki her şeyi infak etseydin yine onlarla birlikte çıkmanın sevabına eremezdin." buyurdu.»

İbn Hanbel, Tirmizi ve İbn Hacer'in naklettikleri bu olayı Ahmed b. Hanbel'in Sünen'i hariç Kütüb-i Sitte'nin tümünde geçen şu rivayetle birlikte düşündüğümüzde, "denge"nin mahiyeti tamamıyla ortaya çıkar:

«Adamın birisi Peygamber'in huzuruna girerek, ondan savaşa katılmak için izin istedi. Allah Rasulü:

— "Anan baban sağ mı?" diye sordu.

— “Evet!” diye karşılık verdi.

Bunun üzerine Rasulullah şöyle dedi:

— “O halde git, onları razı et!”»

Taberâni buna benzer bir olayın Ebû Hüreyre’nin de başından geçtiğini nakleder.

Evet, bütün bu örnekler, Allah Rasulü’nün terbiyesinde dengenin tuttuğu önemli yeri işaretliyor.

DENGESİZLİĞİN TARİHİ ARKA-PLANI

Maide sûresinin 8. ayetinde belirtildiği gibi tam anlamıyla "müttaki" olmak demeye gelen denge, bireysel ve toplumsal bir davranış biçimi olarak Rasulullah'tan sonra çok uzun sürmedi. Kafa, yürek ve bileğin dengeli bir biçimde kullanıldığı günler çabuk tarihe karıştı. Bu altın dengeyi kişiliğinde oluşturabilmiş kâmil insanlar yetişmedi değil. Ama onlar bu dengeyi bir daha, asr-ı saâdet gibi, topluma mal edecek ortamı ve fırsatı yakalayamadılar.

Bütünden ilk ayrılan parça 'bilek dengesi'ydi. Adına saâdet denilen denge çağında, cihad bir meslek olarak değil bir ibadet olarak yapılıyordu. Dahası İslam'la insan arasındaki engelleri kaldırmanın mücadelesiydi cihad. Ölmenin ve öldürmenin insancasını çoktandır unutan insanlığa güzelce ölmeyi ve güzelce öldürmeyi öğretmenin adıydı. Barışın en kalıcı yöntemiydi.

Evet, bütün bunlarla birlikte cihad kulun Rabbına karşı verdiği sınavların en çetiniydi. Çünkü savaş, meydanlarda değil, önce yüreklerde başlıyordu. Yüreğindeki savaşta yenilenler mücahid olma vasfını ta baştan kaybediyorlardı. Çünkü onları cihad alanına binitleri değil imanları götürüyordu. Gözünde fer, dizinde derman kalmamış bir iman, sahibine can bağışlatacak enerjiyi pompalayamayacak, bunun doğal sonucu olarak da o, mücadeleyi başından kaybedecekti.

Nebevi siyaset sultani siyasete, adâlet istibdâda dönüşünce, cihad da meslekleşti. Çünkü saltanatlar hakka ve halka yaslanamazdı. Ayakta kalması için bir "güç"e ihtiyacı vardı. Bu güç de ordudan başkası değildi. Bu şekilde bütünden ayrılan

silah, ganimet hırsının da tesiriyle kurumlaştı. Her kurumun kendine özgü bir mekâna ihtiyacı vardı. Silah için o mekân "kışla" oldu. Mücahid için mü'min olmak yetmiyor bir de "kışlacı" olmak gerekiyordu.

Ardından, mü'mini derinlik sahibi kılan ve Rabbanileştiren çeşitli Kur'anî fakülteler olan ittika, edep, ihsan, zikir, şükür özetle İslam irfanı bütünden ayrıldı. Hâlbuki bu sayılanlar, müslümanlar içerisinde belli bir zümreyle ilgili şeyler değildi; iman ve takvâ ile doğrudan ilgisi olan talim ve terbiye yöntemleriydi. Bu fakültelerin tümünün esaslarını -hatta detaylarını- Kur'an'da bulmak mümkündü. Çünkü insanı "ahsen-i takvim" üzre yaratan Allah'ın onun en büyük iki değeri olan kalbini ve ruhunu ihmal etmesi düşünülemezdi.

Yukarda sayılan değerlere sahip olmak için müslüman olmak yetmeyecek artı "tekkeci" olmak gerekecekti, İslam'ın şahsiyetli insanı, bir yara daha almıştı. Kurumlaşan her yapı beraberinde bir bütün olan dinden bir parça alıp götürüyordu.

"Tesbih" kendisine mekân bulur da "kitap" bulamaz mıydı? Elbet o da buldu.

Resmî olmayan tarihi çok öncelere dayanmakla birlikte ilmin kurumlaşması resmen Nizamiye Medreseleri eliyle oldu. Selef, ilmi Allah rızası için kesbederlerdi. Aynı zamanda bir ibadetti ilmi; ebedi saâdetin bir aracıydı. Çünkü "Allah'tan gereği gibi ancak âlimler sakınır"dı. İlk medreseler açıldığında bunu duyan Mâverâünnehir ulemasından biri, "Eyvah, ilim öldü" demiş ve eklemişti: "Biz ilmi dünya geçimi için değil Allah rızası için öğreniyorduk. Bunun için de ilme samimi ve ihlâslı insanlar talip oluyorlardı. Çünkü ucunda zahmet ve meşakkat vardı. Hiç bir dünyevî karşılığı yoktu. Ama bundan sonra, medreseler aracılığıyla sultanların satın aldığı bir araç olacak. İlmin para ettiğini gören insanlar onu elde etmeye çalışacaklar. İlmi elde edecekler ama ihlâs ve takvâyı kaybedecekler."

Evet, bu tahminlerin tümü gerçekleşmişti; ilim artık "ahiret azığı" değil "dünya azığı" idi.

Dengesizlikle kurumlaşma arasında kurduğumuz ilişkiden, bir genelleme yaptığım sonucu çıkarılmamalı. İslam'ın bütüncül insan tipinin parçalanışını açıklamak için kurumlaşmanın olumsuzluklarına dikkat çekmek zorundaydık. Kurumlaşmanın kaçınılmaz olup olmadığını tartışmanın yeri burası değil.

Böyle bir tartışmayı tarih sosyolojisiyle ilgilenenlere bırakarak birşeyi yeniden hatırlatmakta yarar görüyorum; her kuralın istisnası olabileceği gerçeğini. Kurumlaşma gerçekleşmeden önceki örneklerin tümü müsbet olamayacağı gibi, kurumlaşmadan sonraki örneklerin tümü de menfî olamaz.

İslam'ın Saâdet Asrındaki altın dengesinin parçalanış hikâyesi aşağı yukarı böyleydi. Ardından bunun felsefesi yapıldı. Taraflar, taraftarlar ortaya çıktı. Bölünme kısa zamanda tüm dinî ve toplumsal alanlara yayıldı. Akîde bile kendisini bundan kurtaramadı. Zâhir-bâtın tartışması ve tekke-medrese atışması bazen vahim boyutlara ulaştı. Bu bağlamda kimi bölgeler çatışmalara sahne oldu. Her kesimin eyyamcıları sırtlarını sulta sahiplerine dayayarak ellerinde bulundurdukları hakikat parçasını kutsamaya, diğerlerini de yok saymaya çalışıyorlardı.

Özetle duygu, düşünce ve hareket birbirinden ayrılmış, her biri kendisine bir isim bularak hizipleşmişti. Sonraları bu ekoller kendilerine mahsus ilmî disiplinler oluşturdular. Her birinin kendine özgü lügat ve ıstılahları vardı. İşin kötüsü "Her hizip kendi yanındakiyle övünüyordu!" (30/32) "Bu hakikattendir." yerine "Hakikat budur!" diyordu. Herkesi, elinde bulunduğunu sandığı hakikatin o parçasına çağırıyor, o parçayı elinde bulunduranın kurtulduğunu (necat), geride kalanın sapıttığını (dalâl) iddia ediyordu.

Bu şekilde başlayan parçalanma giderek insanımızın tabiatı haline geldi. Günümüzde yaşadığımız vahim durumun tarihî arka-plânı kısaca böyleydi.

Bu arka-planın etkisi olanca şiddetiyle günümüzde de sürüyor. Meziyetlerin tarihte kalanı olmuştur belki, ama hiç bir rezîlet tarihte kalmadı. Günümüze değişik yöntem ve isimler altında taşındı.

Bugün insanımızın duygusuna, düşüncesine ve eylemine musallat olan dengesizliğin temelinde, bu olumsuz gelenek yatıyor.

DENGESİZLİĞİN ÇAĞDAŞ BOYUTU

Günümüz insanında denge, yürek aleyhine bozulmuştur.

Kalp ihmal edilince ortada bir şey kalmamaktadır. Mahlukatın eşrefi insan, insanın eşrefi ise kalbtir. Hiç bir şeyin fayda vermediği bir günde "selim bir kalb"in fayda vereceği gerçeğini Kur'an'dan öğreniyoruz. (26/88-89)

-Allah Rasulünün beyan ettiği gibi- kalp, insanın merkezi, vücudun komuta mahalli, imanın meskenidir. Kalp, Allah'ın tecelligâhıdır; Allah'la insan arasındaki ilişkinin koordine edildiği ulvî bir mekândır. Özetle kalp, bir nükleer güç merkezidir… Kaç kişi içerisinde böylesine müthiş bir imkân taşıdığının farkında…

Aldığımız Batı kaynaklı rasyonalist ve pozitivist eğitimin tahribatına uğrayan organlarımızın başında kalp gelmektedir. Amaç imanları öldürmek ya da etkisiz hâle getirmekse, elbet hedef de yürek olacaktır. Mekânı başına yıkılmış bir iman, kendisine saray olması gerekirken kendisine zindan edilen bir yürekte ne yapabilir ki?

Çağdaş eğitimin hedefi, imanın iktidarını elinden almak. İktidarı elinden alınmış bir iman, sadece bir yürek aksesuarıdır. Şimdilerde yaşanılan açmazların kaynağı da bilim ve teknolojiyle radyasyonlanmış imanların iktidarsızlığı değil midir? İmanlar, "vehn" (uyuşukluk, pısırıklık) illetine tutularak dişi-tırnağı sökülmüş uysal bir arslana benzetildi. Kalp imana mesken olması gerekirken ona mâhbes oldu.

Tuzu kuru bir İslamcılık moda şimdilerde. Kişiye sadece İslam'ın kazandırabileceği en güzel sermaye olan duygudan, derinlikten, iç zenginliğinden yoksun garip bir 'tip' çıkarıl-

maya çalışılıyor. Duygusu ve yaşantısı bir "lord" ya da bir "kont" gibi olduğu halde bir müslüman gibi düşünen; imanını aklının eline verip aklıyla iman eden hilkat garibesi tipler. Münafıklar sûresinde anıldığı gibi, İslamî kavrayışına, düşüncelerinin parlaklığına ya da âyetlerin arasında zekâ oyunları ve mantık bilmeceleri çözer gibi dolaşmasına, yani konuşmasına hayran kalıyorsunuz. (63/4)

Müslümanın en güçlü organı yüreğidir; -Allah'la olsun kullarla olsun- her türlü ilişkiyi oradan başlatır. Örneğin iki marxistle iki müslüman arasındaki ilişki arasında fark olmalı. "Gardaş"lık "yoldaş"lığa dönüşmemeli. Dâva vs. adını koyduğumuz mevhum şeyler, böylesine bir tatlı su İslamcılığının bahanesi olamazlar. Hissetmeyen, ürpermeyen, yanmayan, hüzünlenmeyen kalble taş arasında ne fark var? Kitab'a göre taşlar bile böylesi bir kalbten daha iyi:

"Sonra kalbleriniz yine katılaştı; taş gibi, hatta daha katı. Çünkü taşlardan öyleleri vardır ki onlardan ırmaklar fışkırır, öyleleri vardır ki yarılarak ortasından sular çağlar, öyleleri de var ki Allah korkusundan yuvarlanır. Allah yapmakta olduklarınızdan gafil değildir." (2/74)

Eğer taşıdığın kalp böyleyse, daha fazla hamallığını yapma onun. Bir ömür göğsünde granitten bir parça taşımaya seni kim ve ne mecbur ediyor? Kaldır, at!

Müslüman gençliğin manevi alanda düştüğü sefalet dizboyu. Bunun sonucu olarak dini ideoloji, Kitab'ı manifesto, Rasul'ü ideolog, tebliği propaganda, mübelliği propagandist, cihadı kavga, tefekkürü akıl yürütme, daveti çenebazlık gibi anladık ve anlattık. Bu İslamî değerleri çığırından çıkardığımız için, bir neslin hayatında devrim yapan bu şeyler, bizim hayatımızda bırakınız devrimi, küçük bir evrim bile yapmadı.

Eğitilmedik, öğrendik. Biri olmadan diğeri pek bir şeye yaramadı. Baktık ama göremedik; gördüğümüzü sandık. Bildik ama anlayamadık. Kazâra anlamışsak yaşayamadık.

Yaşadıysak ihlâsa ulaşamadık. Bazen bilmediğimiz için, bazen de bilip anlayamadığımız için düşman olduk.

Altın dengenin iç dünyamız aleyhine bozulmasının temelinde yatan sebeplerden bizi en fazla ilgilendiren üçüne değinmek istiyorum. Bunlar:

1) Çarpık "tevhid" anlayışı,

2) Dini siyasileştirme,

3) Tepkisellik.

Bunları maddeler halinde, açarak ele alalım:

Çarpık Tevhid Anlayışı

Tevhid anlayışındaki çarpıklık, İslam'ın doğuş tarihini iyi değerlendirememekten, ona sağlıklı bakamamaktan kaynaklanıyor.

Bilindiği üzere 'Mekke dönemi' ibadet ve muâmelattan daha çok tevhid akidesinin yerleştirilmeye çalışıldığı dönemdir. Dînin temeli olan akidenin tohumu bu dönemde kalblere yerleştirilmiştir. Saâdet Asrını kendi mantığı içerisinde kavradığımızda bu yöntemin öylesi bir toplum için en geçerli yöntem olduğunu anlarız. Ne ki, bu dönemi kendi şartları ve özgün yapısı içinde doğru değerlendirememekten kaynaklanan, kimi yönteme ilişkin sorunlar yaşanmıştır daha sonraları. Bugün de içimizde savunucularının bulunduğu çarpık bir tevhid anlayışı geliştirilmiştir. Bu çarpıklık, Asr-ı Saâdetin kendine özgü şartlarını ve imkânlarını unutarak 'İslamlaşma süreci'ni aynen bu çağa taşımayı istemekten kaynaklanıyor.

Gerekçe şu: Bu dönem madem tamamıyla Mekke dönemine tekabül ediyor, o halde böylesi bir dönemde yapılması gereken, Allah Rasulü'nün yaptığı gibi tevhid akidesini yerleştirmek; ahlâk, muâmelat ve eylemde o sırayı takip etmektir. Muâmelat neyse ne ya, hele hele ahlâkla, ihsanla,

irfanla, nefis tezkiyesi ve ruh terbiyesiyle uğraşmak böylesi bir dönemde lüzumsuzdur. Tavır bu.

Tutalım tartışılabilir olan bu teze "amennâ" diyelim ve bu üslûbu doğru kabul edelim. Aynı mantıkla yola çıktığımız zaman şimdi okuyacağım şu kerîm âyetlerin Mekke'de nâzil oluşunu nasıl açıklayabiliriz? Unutulmamalı ki bu ayetler nâzil olduğu sırada farz olmamış, faiz yasaklanmamıştı. Birçok farîzanın adı bile bilinmiyordu.

Devlet de yoktu ortalarda. "Devlet"i iyi müslüman olmanın şartı saymak yerine bu ayetlerden yola çıkarak önce "yürek devleti"ni kurmak gerekiyor. Ayetlere dönelim, dinleyelim müttakîlerin vasıflarını:

"Gece boyunca pek az uyurlar. Onlar, seher vakitlerinde istiğfar ederler." (51/17-18)

Baştaki "kânû" nâkıs fiiline dili geçmiş manası (uyurlardı) vermemiz gerekirdi gramatik açıdan. Ancak o zaman, geçmişteki birilerine hitab ediyor sanılabilirdi ayetler. Hâlbuki bunun hemen bir ayet üzerinde cennete giren müttaki mü'minin dünya hayatında yaptıkları hikâye edilmektedir; "gece boyunca pek az uyumak" ve "seher vakitlerinde istiğfar etmek" gibi eylemler de 'ittika'nın, dolayısıyla cennetlik insanın vasıflarından addedilmektedir.

Evet, sen ey tevhidi ve akideyi ön plana alan arkadaşım!

Mekke'de nâzil olduğunda kuşku olmayan bu ayet senin "Mekke'nde" niçin hâlâ nâzil olmadı? Günahı en son ne zaman işlemiştik? Beş yıl önce? Yok, bir yıl? O da değil bir ay, değil bir hafta; yok, yok az önce! Evet, bu doğru. Hayatımızda günah aramak için öyle çok uzaklara gitmeye gerek olduğunu sanmıyorum. Değil mi ki, kişi hiç günah işlemese, şu tuğyan selinin ortasında, toplumun fısk ve fücur makinası gibi çalıştığı bir ortamda, ona sessiz kalarak yaşaması günah olarak yeter. Bu konuda kuşkusu olanlar İslam'daki emr-i bi'l-ma'ruf nehy-i ani'l-münker farizasının dayandığı nassları tekrar gözden geçirsinler.

Bu durumda "Allah'ın 'vestağfirû' [İstiğfar ediniz!] (2/2; 11/33 52, 61, 92; 41/6; 71/10) emrine uyarak ve Zariyat'taki tavsiyeyi tutarak Rabbının huzurunda havf ve haşyetle boyun bükerek son yaptığın istiğfar ne zamandı?" diye sorulsa cevabımız ne olurdu, bilmiyorum.

Allah Rasulünün ve sahabenin Mekke'sinde nâzil olup da bizim Mekke'mizde hâlâ nâzil olmayan ayetleri okumaya devam edelim:

"Gerçekten Rabblerine olan haşyetlerinden dolayı saygıyla korkanlar." (23/57)

Ayette geçen "haşyet" ve "saygıyla korkmak" bir ruh halidir ki kitaplardan öğrenilmez; yaşayarak öğrenilir. Genelde "saygıyla korkanlar" manası verilen "muşfikûn" teriminde bile denge bariz bir biçimde görünüyor. Birbirine zıt gibi gelen "saygı" ile "korku", aslında ferdin Allah karşısındaki ruh halini dengeleyen eşit iki ağırlık. Hemen sonraki ayetlerde bu denge kendini daha açık bir biçimde belli ediyor:

"Ve onlar Rabblerine döneceklerinden dolayı, verdiklerini kalbleri ürpererek verirler." (23/60)

Evet, vereceksiniz; ama vermiş olmanın sevinci, şımarıklığı ve gururu yerine dönüp bir de ürperti duyacaksınız; hem de ta yüreğinizde. Vermiş olmanın getirdiği "umudunuzu", verdiğinizin kabulünden, amelinizin salih olup olmadığından emin olamamaktan gelen bir "korku" ile dengeleyeceksiniz. Eğer bu şekilde yapabilirsek, bir hayrı, hayırlı bir usûl, hayırlı bir niyet ve hayırlı bir gâye için yapan "hayırlılar"dan olmanın muştusu da Kur'an'dan:

"İşte onlar hayırlarda yarışmaktadırlar ve onlar bundan dolayı öne geçmektedir." (23/61)

Bu Mekkî ayetler "mü'minlerin gerçekten kurtulduğu" müjdesini verdikten sonra kurtulan mü'minlerin vasıflarını sayar:

"Onlar namazlarında huşu içinde olanlardır.
Onlar boş şeylerin tümünden yüz çevirenlerdir.
Onlar zekâtı yerine getirenlerdir.
Ve onlar ırzlarını koruyanlardır."

"Onlar emanetlerine ve verdikleri söze riayet edenlerdir.
Onlar namazlarını koruyanlardır." (23/2-5 ve 8-9)

Evet, devletli Medine'de değil devletsiz Mekke'de, yani akide ve tevhidin pekiştirildiği Mekke'de "boş şeylerden yüz çevirmek" gibi, "emanete ve verilen söze riayet" gibi bizim, biz tevhid davetçilerinin, pek de önem vermediği konular işlenmekte.

Bu tavsiyelerin "devletli" değil ama "cemaatli" Mekke'de yapılıyor olması, öncelikle "Mekke devri-Medine devri" sürecini aynen her çağda geçerli görenlerin dikkatini çekmesi gerekiyor. Usul tartışmalarından öte bilinmesi gereken bir şey var: Bu İlâhî tavsiyelerin, iman çerçevesinin içini dolduran ihsan ve irfan'a ulaşmanın işaret taşları olduğu gerçeği...

Bilelim ki, "rasul" olmadan önce de "emîn" olan bir peygamberin ümmetiyiz. İmanını kaybetsen de eminlik vasfını kaybetmeyeceksin, fakat şunu da iyi bileceksin ki en büyük ihanet imana yapılan ihanettir. Eminlik vasfını kazanıp düşmanlarımızın ağzından tescil ettirmedikçe vicdan aynasında mü'min görünsek de toplum aynasında "mü'min" (emin olunan kimse) olamayacağız demektir.

Amelin değil imanın elbisesi, tevhidin süsü olan bu ilâhî tavsiyeleri aktarmayı sürdürerek tevhid anlayışımızı tashih edelim:

Bu ayetler de Mekkeli:

"Onlar ki Allah'ın ahdini yerine getirirler ve verdikleri kesin sözü (misak) bozmazlar.

Ve onlar Allah'ın ulaştırılmasını emrettiği şeyi ulaştırırlar, kalbleri Rabblerinden saygı ile titrer (haşyet) ve hesabı verememekten korkarlar.

Ve onlar Rabblerinin rızasını isteyerek sabrederler, namazı dosdoğru kılarlar, kendilerine rızık olarak verdiklerimizden gizli ve açık infak ederler ve kötülüğü iyilikle savarlar. Dünya yurdunu bekleyen güzel son işte onlar içindir." (13/20-22)

"Rahman'ın kulları yeryüzünde tevazu ile yürürler ve cahillerle muhatap oldukları zaman 'selam' deyip geçerler.

Onlar, Rabblerine secde ederek ve kıyama durarak gecelerler." (25/63-64)

"Onlar, harcadıkları zamanı, ne israf ederler, ne de kısarlar; tasarrufları ikisi arasında orta bir yol (denge) olur." (25/67)

Kur'an'ın eğittiği neslin Mekke'de muhatap olduğu bu kerîm âyetleri kafamızdaki "tevhid" şablonuna uymuyor diye yok saymamız mümkün olmadığına göre, bunları Rabbâni terbiyenin tevhidle doğrudan ilgili bir bölümü kabul etmemiz gerekecek. Okuduğum âyetlerde geçti bunlar:

Gece boyunca pek az uyumak, seher vakitlerinde istiğfar etmek, Rabbleri karşısında havf ve haşyet duymak, verdiklerini kalbleri ürpererek vermek, hayırda yarışmak ve öne geçmek, huşû içinde namaz kılmak, boş şeylerden yüz çevirmek, emanete ve verilen söze riayet etmek, Allah'ın, nefsine, yakınlarına, topluma ulaştırılmasını emrettiklerini ulaştırmak, hesabı verememekten korkmak, Rabbın rızasını istemek hususunda sabretmek, gizli açık infak etmek, kötülüğü iyilikle savmak...

Bütün bunların tevhidle doğrudan ilgili olmadığını kimse söyleyemez. Eğer bunu söylüyor ya da bu kanaati besliyorsak ve bundan dolayı da bu erdemleri önemsemiyor veya erteliyorsak, tevhidi doğru kavrayamamışız demektir. Çarpık tevhid anlayışından kastımız işte budur.

Takvâ, irfan, ihsan gibi çeşitli kavramlarda ifadesini bulan iç zenginliğin elde edilmesi, fertteki tevhidi derinliğin bir tezahürüdür ve yürek devletini kurmak, bireysel süreçten

toplumsal sürece geçişin sağlıklı olabilmesi için, kaçınılmaz bir gerekliliktir.

Dîni Siyasîleştirme

Bir İslam büyüğünün özlü ifadesiyle bu din "siyaseti ibâdet, ibadeti siyâset" olan bir dindir. Bu nedenle ibâdeti formel anlamda alıp küçük bir alana tahsis ederek, kendisini böylesine dar anlamdaki bir 'ibadet'e adayanlardan, zalim ve fasık yöneticiler tarih boyunca hoşnud ve razı olmuşlardır. Hatta onlar ibadeti sokaklara, caddelere, kentlere taşımasın diye ayaklarına kadar gitmişler, 'ibadet'i de kendileriyle birlikte kafese tıktıkları için, onları ödüllendirmişlerdir.

Tabi böylesine hayatın tüm alanlarını kapsamayan güdük bir ibadet anlayışı zalimlerin ekmeğine katık olmuş, birileri kalın duvarlar arkasında büyük cihad yaptığını sanırken, ümmetin tüm maddî mânevî değerleri zorba yönetimler ve onların kapıkulları tarafından hoyratça yağmalanmış, kundaklanmış, talan edilmiştir.

Buna karşın, gelecekte İslamî hareketin çekirdek kadrosunu oluşturması beklenen nesil, yukardakinin tam tersi bir tavırla dengeyi ters yönde bozmuş, dini siyâsileştirmek gibi bir tepkiyle karşılık vermiştir.

İbadeti dar alana tahsis edip dini ibadileştirmek nasıl dengesizlikse, dini ve dinî değerleri çok boyutlu anlamlarından soyutlayıp siyâsileştirmek de aynı şekilde dengesizliktir.

Bu bir tepkiydi. Her tepkinin taşıdığı zaafları bu da taşıyordu. Bu tepkisel anlayışta herşey toplumsal düzlemde değerlendiriliyordu. Öyle ki, herkes üçüncü şahıs kurtarmaktan sözediyordu. Kurtulması gerekenler bunu unutmuşlar kurtarıcılık peşine düşmüşlerdi. Bu, kendisinin kurtulduğunu vehmetmek gibi peşin bir kanaatin ürünüydü. Eteği tutuşan

itfayecilerin yangın söndürmeye koşması gibi bir şeydi. Kurtarmaktan kurtulmaya vakit bulamamaktaydı kurtarıcılar.

Oysa bizlere böyle bir görev verilmemişti, biz vehmetmiştik. Asıl ferdî sorumluluklarımızı unutup üstümüze lazım olmayan, güç yetiremeyeceğimiz yükler altına girmiştik. Oysa ferdî kurtuluş, toplumsal kurtuluşun ilk ve en büyük şartıydı:

"Bir topluluk kendi nefislerinde olanı değiştirmedikçe Allah da o toplulukta olanı değiştirmez." (13/11)

Nefislerimizde olanı değiştirmek yerine üstümüze lazım olmayan bir işe, toplumu değiştirmeye kalktık. Aslında bilemedik ki, toplumu değiştirmenin en kestirme yolu nefislerimizde olanı değiştirmekten geçer. İşte daha önce söz ettiğim ferdî düzenler nefislerimizde olandı. Onları yıkmak, onları kahretmek gerekiyordu.

Dış dünyaya pür dikkat kesilenler, iç dünyalarını, o dünyadaki düşmanlarını, o dünyanın meselelerini unutmuşlardı.

Din siyasîleştirilince siyaset de doğal olarak dinleşiyordu. Parça bütüne tercih edildi ve "ahsen-i takvim" dengesi bozuldu. Artık din ideoloji, Peygamber ideolog, cihad kavga, tebliğ propaganda olmuştu. Bu tavır öyle uç noktalara götürülmüştü ki, kimi zaman, müslüman olmanın zorluğunu görüp çareyi "İslamcı takılmak"ta bulanlar bile çıkabiliyordu.

Devrimin ilk coğrafyasının yürekler olduğu akla getirilmiyordu. İçimizdeki tek kişilik düzenlere ve putlara, neye mal olursa olsun, laf söyletmezken dışımızdaki putlara ve düzenlere karşı sıktığımız yumruk bir 'şov'a dönüşüyordu. Bilinmek istenmiyordu ki; şahsiyet olmadan cemaat, cemaat olmadan kadro, kadro olmadan kurum olmaz.

Yürek devrimini gerçekleştirip gönül coğrafyasını dâru'l-İslam edememiş bir insanı siyasî başarısı ne kadar parlak olursa olsun, satın alırlar. Bir iç zaferle dengelenemezse, dışta kazanılan başarılar çabuk hezimete dönüşür. Bu acı gerçeği bu ümmet az mı yaşadı? Kurdunu içinde taşıyan gösterişli bir meyve gibi olan bu aldatıcı başarıların acı sonuçlarıyla dolu-

dur bu mazlum ümmetin tarihi.

Memur beyler, bir gün İslâmî çalışmalarıyla çevresinde şöhret bulmuş birini satın almak ya da susturmak istedikleri zaman, o kişi hakkında tuttukları dosyaların "zaaf" hanesine bakacaklardır. Zaaf hanesinin maddelerini her çeşitten tutkularınız, alışkanlıklarınız, tirkayikilikleriniz oluşturur. Bu isterse bir sigara, isterse bir çay tiryakiliği olsun.

Zaafınız paraya, mala, makama, kadına mı? Verirler ve alırlar sizi. Bazen insan, bütün bir ömrünün hasılatını, tiryakisi olduğu küçücük bir nesne karşılığında bile satabilir. Bu, şeytanın da mü'minlere karşı kullandığı ezeli bir taktiktir. Bize kadar gelen meşhur rivayetlerde, başka şeye karşılık imanı nasıl satın almak istediğinin çarpıcı örnekleri anlatılır. Bu durumda, yapılan tüm şeyler boşa çıkacak (iflas), sonuçta hidayet satılıp dalâlet alınmış olacaktır:

"İşte bunlar hidayete karşılık dalâleti satın almışlardır, fakat bu alışverişleri bir yarar sağlamamıştır." (2/16)

Zaafları, zevkleri, tutkuları hanesinde "Allah" yazmalı, "Allah Rasulü" yazmalı, bunların sevgisi yazmalı, rıza ve hoşnutluğu yazmalı. Verebiliyorlarsa versinler bunları; işte benliğimiz, versinler ve tepe tepe kullansınlar. Abdullah b. Ömer'in dediği gibi bizi Allah'la, bizi Rasulü'yle kandırsınlar.

Allah ordusu(cündullah)'nun gerçek sayısını öğrenmek isteyen, kişilerin zaafları hanesinde ne yazdığına baksın. Tabi, kendi notunu bilmek isteyen de...

Tepkisellik

Mânevi dünyamızı olgunlaştırmak iddiasında olan kimi disiplinlerin ve ekollerin varlığı hepimizin malûmu. Bu çevrelerin sözkonusu işi ne kadar gerçekleştirebildikleri, güçleri, samimiyetleri, akidevî ve siyasî şuurları ayrı bir tartışma konusu. Sözkonusu çevrelerin tümünü aynı kefede değerlendirmek haksızlık olur doğrusu.

Ne ki, genelde bu üslûbu benimseyen kimi çevrelerin siyasi şuur bakımından bir sefalet ve hatta ara ara ihanet içerisinde olduğu görülmekte. Bunlar içerisinden İslam düşmanı yönetimleri meşrulaştırmak isteyenleri çıkabilmekte. Kimileri de "Bana değmeyen yılan bin yaşasın" felsefesine sarılarak ekolünün ve adamlarının selâmetini İslam'ın selâmetinden önde tutmakta. Hatta 'büyük kurtarıcı' olduğu iddia edilen ve dine bakışı malum bir yöneticinin, cumhuriyetin ilk dönemlerinde doğuda 'destek' karşılığı verdiği şeyhlik icazetnâmeleri o şeyhlerin halefleri tarafından hâlâ saklanmaktadır.

Sözkonusu kesimden kimileri, evrensel İslamî hareket karşısında düşmandan daha düşmanca bir tavır takınabilmekte. Son yıllarda müslümanların sisteme entegrasyonu için statüko, bu çevrelerin elinde "meşreb gayreti"ne dönüşmekte, ümmet fertlerinin enerjileri hebâ edilmektedir. Din eksenli değil de meşreb eksenli alınan bir terbiye sonucu, dinin değil meşrebin kurtuluşu esas alınmaktadır.

Bu olumsuzlukları daha da uzatmak mümkün. Ancak şunu iyi bilmek gerekir ki, kimi çevrelerin bazen hamakat ve cehaletten, bazen de İslam'a ihanetten kaynaklanan bütün bu olumsuzlukları, İslam dâvâsını omuzlama iddiasında olanların edepsizleşmesini, terbiyesizleşmesini, ihsan, irfan ve takvâ yoksunluğunu

Nefsi tezkiye ve terbiye etmek; Allah'ı tesbih, tenzih, tahmid ve zikretmek müslümanlar içerisinde belli bir zümrenin değil, Kur'an'a uyan herkesin şiarıdır.

Takvâ, huşû, ihsan, havf, haşyet, rikkat bir zümrenin değil Kur'an'ın ıstılahlarıdır. İslam'ın "kâmil insan" modeline ulaşmanın reçetesi olan bu şiarlarını ekmek teknesi haline dönüştürüp işletmeciliğini yapanlara karşı gösterilecek tavır, ihsanı, irfanı, ahlâkı, zühdü, takvâyı, zikri, tesbihi, istiğfarı gözardı etmek değildir; hele hele terketmek hiç değildir.

Bu çarpıklığa karşı gösterilecek en akıllıca tepki, müttaki olmak, zahid olmak, abid olmak, arif ve fazıl olmaktan geçer.

Bu meziyetlere ulaşmak için sünepe olmaya, uyuşuk ve pısırık olmaya gerek olmadığını, uzlaşmacılık ve tavizkârlıkla bunların bir ilgisinin bulunmadığını isbatlamak, bu işin istismarını yapan çevrelerin tekelini, sözkonusu meziyetlere sahip çıkarak kırmak gerekmektedir.

Bir kesimin yanlışları bir başka kesimin fazileti değildir. Tatlı su İslamcılığının kimseye bir yarar sağlamadığı anlaşılmalı artık. Duvarların yıkıldığı bir çağda mü'minin kalbindeki ve zihnindeki duvarlara bir gerekçe bulması biraz zor olacaktır.

Haydi, bunları yıkmaya çalışalım. Bir seferberlik başlatalım. Herkes kendi gönlünün çöle dönen uçsuz bucaksız coğrafyasını yeşertmek için katılsın bu seferberliğe. Yüreğine sahip çıkamayanın yüreği işgal olunacaktır. Bilelim ki yürek bir "imkân"dır. Teknolojinin değil Allah'ın bir harikasıdır. Onu tam kapasite kullanabilmenin yollarını öğrendiğimiz gün sığlıktan kurtulup derinleşeceğiz, zenginleşeceğiz.

"Arif" olmadan "âlim", "müttaki" olmadan "mücahid" olunamayacağını bilmemiz gerekiyor. Yüreğe hangi güç hâkimse, o bedene de tüm fonksiyonlarıyla birlikte "o güç" hâkimdir. İşgal olunmuş bir yüreğin sahibinin hürlük iddiası beylik bir iddiadır. Kişi gönlünü neye kaptırmışsa gözü de onda olacaktır. Kişi gönlünü kime kaptırmışsa yüzü de ona dönük olacaktır, başka değil.

İKİNCİ BÖLÜM

İÇ ZENGİNLİĞİN KAZANILMASINDA MANEVİ DİNAMİKLER

İç zenginliğin İslam söz dağarcığındaki karşılığı olan irfan, ihsan ve takvânın gramatik ve semantik anlamları üzerinde uzun uzadıya durmak istemiyorum. "Târif" edilen herşey gibi bu değerlerin de zihnimizin dar kalıplarında dondurulup "tahrif" edileceğinden korkuyorum.

Tarif ettiğimizi tahrif etmekte ustalaştık biz. Bilgisine sahip olduğumuz birşeyin kendisine de sahip olduğumuzu zannediyoruz. Bunu bazen cehaletimizden, çoğunlukla da uyanıklığımızdan yapıyoruz.

Değil, doğru değil. Bir şeyin bilgisini elde etmekle kendisini elde etmek arasında sınırsız fark var. Yaşanmadıkça anlaşılamayacak bir dünyayı tarif etmek, balı kavanozun dışından yalatmaktır, bunu biliyorum. Bu yüzden de sözkonusu kavramların 'bilgisi' üzerinde değil, amelin 'salih' olmasını sağlayan irfan, ihsan ve takvânın kazanılmasında etken olan dinamikler üzerinde duracağım.

Bu unsurlardan ilki yukarıdan beri yeri geldikçe değindiğimiz kalb, yani mekân. Küçük evren olan insanın başkenti...

İkincisi, iç zenginliğin elde edilmesinde mekândan sonra gelen zaman; özellikle gece...

Üçüncüsü, bu mekânın elverişli hâle getirilmesinde önemli bir unsur olan iklim; hüzün ve gözyaşı...

Dördüncüsü ise, sözkonusu mekânın uygun iklim ve zamanda ekilince verebileceği en soylu meyve; sevgi...

MEKÂN

Kalb: Müthiş İmkân

"Vücutta bir et parçası vardır. O bozulursa bütün vücut bozulur. O, kalbdir."

Buhari'nin naklettiği bu haberden de anlaşılacağı gibi yaratılış bakımından pâktır kalb. Ancak vücut ülkesinin başkenti olduğundan dolayı iman, ruh gibi dostlar da; şeytan, nefis gibi düşmanlar da orada örgütlenmeye çalışır.

Devrimler, ihtilaller orada olur. Bu uçsuz bucaksız ülkenin en çarpıcı özelliği adında gizlidir: Kalb; yani değişken olan; halden hâle giren; özetle, "dönek"... Bir kararda durmaması, gördüğüne akması, bir su gibi içine girdiği şeyin şeklini, bukalemun gibi içine girdiği ortamın rengini yansıtması ona bu ismin verilmesine neden olmuştur. Devrim, eskimez tanımıyla 'inkılab' da kalble aynı kökten gelmiyor mu zaten?

Yeri neresi mi? Ne önemi var bunun? İçimizdeki sonsuzluğu katletmişsek, yerini bilip bilmemek neyi değiştirir? Yok eğer yaşıyorsa, o sizi kendisinden haberdâr edecektir.

Yürek Devleti

Dünyanın bu en büyük devletine sahip olabilmek için, önce böylesine müthiş bir imkânın farkında olmak gerek. İçimizdeki sınırsız ve sınıfsız coğrafyanın varlığından haberdar olmak gerek. Kur'an'ın iniş biçimi ve yeri konusundaki tartışmalarda kimi âlimler "arş"ı kalb olarak kabul ederler. Bu görüşü kalb konusundaki kimi ayetler de desteklemiyor değil.

'Mekansız'a mekân olabilen kalb, insana şahdamarından daha yakın olan Allah'ı konuk edecek kapasitede yaratılmıştır.

"Andolsun insanı biz yarattık ve nefsinin ona ne vesveseler vermekte olduğunu biliriz. Biz ona şahdamarından daha yakınız." (50/16]

"Biliniz ki Allah kişi ile kalbi arasına girer ve siz gerçekten O'na götürülüp toplanacaksınız." (8/24)

Evet, bu müthiş mekân Allah'a tahsis edilip beytullah ve arşullah kılınmamışsa imkân zayi edilmiş demektir.

Seyrâni şöyle der:

"Yere çakan iki çatal kazığı
İkiden birine eyler yazığı"

Allah bir göğüste iki kalb yaratmadığına (Ahzab, 4) göre bir kalb ya Allah'a tahsis edilmiştir ya da gayrıya. Eğer Allah'tan gayrıya tahsis edilmişse bu durumda beytullah değil beytülmakam, beytülmal, beytüşşehvet, beytünnefs ve hatta beytüşşeytan olur.

İnsanların önce yüreklerinden vurulduğu öylesine bir toplumda, İslâmî hareket, yürek devletini kurabilmiş kaç er çıkartabilecektir?

"Değil, başkası değil, onların işlediği günahlar karartmıştır kalblerini." (83/14)

Bu karayı, bu pası temizlemek elbet kolay olmayacaktır.

Nasıl temizlensin ki? En çok kullandığımız organlar el, kafa ve kalb. Bunlar içerisinde de en çok kullanılan, kalbdir. Elimizi bir kaç ay yıkamadığımızı düşünelim. Tiksindiniz değil mi? Ya ondan çok daha fazla kullandığımız kalb? Onun kirliliğini varın siz hesab edin. Bu kirlilik, kalbi sonunda öyle bir noktaya getiriyor ki, kalb taşlaşıyor, katılaşıyor, duyarsızlaşıyor. İşte bunun Kur'ani ifadesi:

"Sonra kalbleriniz yine katılaştı, taş gibi, hatta daha katı. Çünkü taşlardan öyleleri vardır ki, onlardan ırmaklar fışkırır;

öyleleri vardır ki yarılır, ortasından sular çağlar; öyleleri de vardır ki Allah korkusuyla yuvarlanır. Allah yapmakta olduklarınızdan gâfil değildir." (2/74)

Bu gerçek, şairin dilinde ifadesini şöyle buluyordu:

"Taş taş değil bağrındır taş senin
Nereni nasıl yaksın söyle bu ateş senin

Bir katılıktır dinamit söker mi yürekleri
Başın bir kez bu kalbe değmesin ey taş senin

Kazmayı kayalara değil kalblere vur ey
Ferhat niçindir kırdığın bunca taş senin!"

Hani, bir başka şair, Asaf Halet de içimizdeki putları, Azer'i biz olan putları hatırlatıyordu: Gönül ehli bir Çelebi'nin dilinden gönlün bir başka yüzü:

"İbrâhîm
İçimdeki putları devir
Elindeki baltayla
Kırılan putların yerine
Yenilerini koyan kim

Güneş buzdan evimi yıktı
Koca buzlar düştü
Putların boyunları kırıldı
İbrâhîm
Güneşi evime sokan kim

Asma bahçesinde dolaşan güzelleri
Buhtunnasır put yaptı
Ben ki zamansız bahçeleri kucakladım
Güzeller bende kaldı
İbrâhîm
Gönlümü put sanıp da kıran kim"

Kalp katılığı rahmet kıtlığıyla doğrudan ilgili bir olay olmasaydı üzerinde bu kadar durmazdık:

"Sözlerini bozdukları için onları lanetledik ve kalblerini kaskatı yaptık." (5/13)

Kalb katılığının illeti olarak lânetlenmenin gösterilmesi oldukça ürpertici.

Kalbler aynı zamanda sınanıyor. Küçük kâinat olan insanın bu müthiş dünyası her an sınanmakta ve fitnelerle karşı karşıya kalmakta. Kur'an, "Allah'ın takvâ için kalblerini sınadığı kimseler"den söz etmekte. Hele gündüzü olmayan bir geceyi yüreğe zimmetlemek demeye gelen "kasvet", sonunda hidayetin, kalbin yakıtı olan hidayetin tümden kesilmesine neden oluyor:

"Hatemallahu alâ kulûbihim [Allah kalblerini mühürledi]." (2/7; 6/46)

Artık dosya kapanmış, mühürlenmiş ve imzalanmıştır. Vurandan başkası çözemeyecektir o mührü. Katılık kalbin felaketi, mühürlenmekse kıyametidir. Kalb gibi mükemmel bir coğrafyayı elden kaçıran devlet kuşunu elden uçurmuş demektir. Bu duruma düşmemenin en garantili yolu "iç savaş"tır.

İç Savaş

İnsan hayatında her savaş fâni, iç savaş bâkîdir. Çünkü her düşmanın bir gün dost olma ihtimali vardır da şeytanın insana dost olmasının imkân ve ihtimali yoktur.

Şeytan, savaşı önce yüreğinde kaybetti, ardından cennetini kaybetti. Cenneti kaybetmenin faturasını kendisine değil Allah'a ve insana çıkarttı:

"Madem öyle, senin beni azdırdığın gibi ben de onları (azdırmak) için senin dosdoğru yoluna oturacağım." (7/16)

Şeytan, ayette de belirtildiği gibi sırat-ı müstakîm üzre. Ne ki doğru yola eğri oturmuştur. İnsanın da doğru yolda ol-

ması yetmemektedir. Doğru yolda doğru yürümesi gerekmektedir. Evet, şimdi de şeytan insana açtığı cepheleri sayıyor:

"Sonra da muhakkak onlara önlerinden, arkalarından, sağlarından ve sollarından sokulacağım. Onların çoğunu şükredici bulmayacaksın." (7/17)

Savaşın boyutları düşmanın kini ve gücü oranında büyüyecektir. Şeytanınki bir kuyruk acısıdır. Bu acı yeniden diriliş gününe kadar (7/14) dinecek değildir. Bu azılı ve apaçık düşman [aduvvun mubîn), insana öylesine çok cepheden saldırıya geçmiştir ki, insanın bu hiç uyumayan ve tatil yapmayan düşmana karşı çok uyanık olması ve ömürlük bir iç savaş başlatması gerekmekte.

Önlerden gelmesi insana dengeyi dünya aleyhine bozdurmak için, insanı kendisine verilmiş emanet olan dünyadan soyutlamak için. Klasik yorumlar da bunu güçlendiriyor.

Arkalardan gelmesi, kalleşçe gelmesi; insanın dengesini ahiret aleyhine ve dünya lehine bozmak için; malı, kadını, evladı, makamı ve diğer dünyalıkları süsleyip püsleyerek sevimli göstermek için.

Sollardan gelmesi; soldan değil, sollardan; yasaklara, haramlara meylettirmesi; ezeli ve ebedi düşmanı olan insana Allah'ın koyduğu sınırları çiğnetmesi, bunu yaparken de çok cici bahaneler bulup insandan yanaymış gibi görünmesi:

"Rabbinizin size bu iki ağacı yasaklaması, yalnızca sizin iki melek olmamanız ya da (cennette) ebedî yaşayanlardan olmamanız içindir. Ve "gerçekten ben size öğüt verenlerdenim" diye de yemin etti." (7/20-21)

Sağlardan gelmesi...

En tehlikelisi de bu galibâ. İnsanın güzel eylemlerini, hasenâtını "salih amel"e dönüştürmemek için kibir, gurur, riya gibi parazitlerle bozması. Çalışıp çabaladığı halde insanın eline bir şey geçmemesi, yani tam anlamıyla "iflas"a sürüklenmesi. En yararlı eylemlerin içine attığı mikroplarla onları

sahibi için en zararlı bir hâle getirmesi. Bütün bunları yaparken "sürekli kötülüğü emreden" (12/53) nefsi yardımcı olarak kullanması, kötü işlerine, pis işlerine onu koşturması... Dahası, yeryüzündeki dostlarını (evliyau'ş-Şeytan), evliyasını (7/27), "Allah'ı bırakıp şeytanları velî edinenler"i (7/30) kendi aralarında örgütleyerek bir şeytan partisi (Hizbu'ş-Şeytan) kurması ve o parti aracılığıyla müminler üzerinde şeytânî bir siyaset yürütmesi; onları gütmesi, onları sürüleştirmesi...

Evet, içten ve dıştan böylesine örgütlü, böylesine çok yönlü bir düşmanın ilk ve son hedefi kişinin imanıdır; dolayısıyla imanın merkezi olan kalbidir. Bu düşmanlar kalbi imanın başına yıkmaya, orayı insanın ebedi mutluluğuna yardımcı olamayan mal, makam gibi şeylerle doldurmaya çalışırlar.

Şu durumda vakit geçirmeden bir iç savaş başlatmalı. Bu savaşın ömrü bir kaç ay, ya da bir kaç yıl değil, bir ömür olmalı. Sürekli saldırı altında ezilen imanı ve onun mekânını bu saldırılardan kurtarmalı ve korumalı, orayı kurtarılmış bölge haline getirmeli ve imanın hâkimiyetini ilan etmeli o bölgede.

Salih amelden muhafızlar, nöbetçiler dikmeli; içimizin ahalisini ayaklandırmalı ve önce içimizin dünyasında *fitne kalmayıncaya, din yalnız Allah'ın oluncaya kadar* sürmeli bu savaş. Ondan sonra da orada kurulan "yürek devleti"ni bileklere, topraklara, coğrafyalara taşımalı.

Esaret içimizde...

Bizi önce yüreklerimizde tutsak ettiler. İşgal altındaki bir yürekle, işgal altındaki bir kafayla, hangi toprak parçasını kurtarmaya gideceksiniz? İmanları yüreklere mahkûm etmişler. Yeryüzünün müstekbirleri bizi önce yüreklerimizden vurmuşlar. Öyle olunca elimiz imanın iktidarından çıkmış; gözümüz, kulağımız, zihnimiz, şuurumuz imanın iktidarından çıkmış. Bu organlarımız imanın egemenliği altındaki hürriyetlerini kaybetmişler. İmanımızın iktidarını elinden almışlar,

hadımlaştırmışlar onu. İmana site olma istidadında yaratılan kalbimiz imana mahbes, imana makber olmuş. "Din bir vicdan işidir." sloganıyla yola çıkan iman düşmanları, kültürleriyle, eğitimleriyle, medyalarıyla, şeytanca oyunlarıyla koca bir devi Alaaddin'in lambasına geri sokmayı başarabilmişler.

Onlar bilmekteler imanın gücünü. Bilirler; o zorla tıkıldığı yerden çıktı mı bir, kimse zaptedemez onu. Bu nedenle, onu mahkûm etmek için ne lazımsa onu yaparlar, hiç bir şeytanî fedakârlıktan kaçınmazlar. İmana sıradan zincirler vurmazlar. O, zincirler altındandır, gösterişlidir, sanat eseridir, hatta bazen teknolojinin en son harikasıdır; şeffaftır.

Onu farkedecek kadar basiretiniz varsa bu kez de onun tutsaklık zinciri değil, yüce efendilerin hediye ettiği bir kolye olduğuna inandırmaya çalışırlar sizi. Kendilerine hevâ ve heves adına hizmet etmeyeni "dâvâ" adına, "hizmet" aşkına ve hatta "din" adına hizmet ettirirler. Sağmayı, binmeyi ve yük vurmayı iyi bilirler onlar.

Eğer görünen ve görünmeyeniyle, "değerli" ve değersiziyle imanımıza vurulan tüm zincirleri kırabiliyorsak, o zaman; iman gözümüze fer, gönlümüze nûr, dizimize derman, dilimize ferman olacaktır. Yani, özetle iman, "iman" olacaktır.

Kirlilik içimizde. Önce içimizi, sonra havayı kirlettiler. İçimizin çevrecileri de yok. Havayı ve çevreyi temizlemeyi başarsalar da içimizi temizlemek için harekete geçmeyecek onlar, aksine daha da kirletecekler; sistemleriyle, eğitimleriyle, iletişim araçlarıyla, kültürleriyle, ikonlarıyla, sanemleriyle, vesenleriyle kirletecekler. Eğer biz kendi düzenimizi kuramazsak, onlar kendi düzensiz düzenlerini yüreğimize kadar sokacaklar. Asıl felâket o zaman başlayacak.

Zorla kurdukları; ezerek, yakıp-yıkarak, asıp-keserek kurdukları düzenlerden korkmayınız. Korkmayınız, çünkü "Zulmetmekte olanlar, nasıl bir inkılâba uğrayıp devrileceklerini zamanı gelince bileceklerdir." (26/227) Asıl korkulacak şey, bu düzenlerini kalbimize kadar sokmalarıdır, vücudun

başkentini işgal edip ele, ayağa, göze, kulağa, başa, bileğe hükmetmeleri, bütün bunları kendilerine hizmet ettirmeleridir. Örneğin kapitalizm adı verilen zulmün ekonomiyi yönlendirmesinden korkmuyorum, asıl korkum bu mikrobun yüreklerimize kadar yayılıp ahlâkımıza, düşüncemize, eylemlerimize, tavırlarımıza yansıması.

Olmadı mı, olmuyor mu? Yok mu, dini İslam olup da ahlâkı kapitalist olan? Yok mu, İslam akidesini benimsediği halde kapitalizm ahlâkıyla mütehallık olan? Kimbilir, tavır ve davranışlarımız iyi tahlil edildiğinde belki bizler de bu sınıfa gireriz. Meselâ birbirimizi harcama, hem de bozuk para gibi harcama alışkanlığı, sevgiyi, ilgiyi, taraftarlığı, bilgiyi, samimiyeti hülâsa dinî ve ahlâkî birçok şeyi tüketime elverişli hâle getirme becerikliliği. İslam'ın, ulvî amaçların gerçekleşmesi için koyduğu kimi kuralları kârlı bir yatırıma dönüştürme arzuları. İnsanı, insanımızı ve hatta kendimizi bir anamal gibi kullanma talihsizliği. Bir hayat kitabı olan Kur'an'ı, bir hayat düstûru olan İslam'ı ve bir hayat olan Peygamber'i sermaye edip bir işportacı gibi tezgâhlama uyanıklığı...

İşte asıl korkulması gereken budur, bunlardır. Onlar düzenlerini tâ yüreğimize kadar sokmak için her yolu deniyorlar. Fakat böylesi bir işgale biz müslümanlar asla razı olmamalıyız. Yürek işgaliyesi olarak ödemeyi vadettikleri dünyalıkları yerinde ve sırasında yüzlerine çalmayı bilmeliyiz. İmanımızın pislik içerisinde kıvranmasına, esaret altında inlemesine, iktidarının elinden alınmasına sessiz kalmamalıyız. Reddetmeliyiz şirkin her türünü. Şirkin içerisindeki hak bizi aldatmamalı. Bilmeliyiz ki şirk, kavram olarak, içinde hak bulunan bâtıl anlamına gelir; içinden 'hakk'ı alınmış batıla şirk değil ilhad derler. Ve reddetmeliyiz tüm sahte ilahları. Rabbimiz yetmeli bize. Kur'an da öyle sormuyor mu: "Allah kuluna yetmez mi?" (39/36) Yeter, yeter elbet. Eğer böyle yaparsak imanımız hürleşecek, hürleştikçe gürleşecek.

Bunu, yüreğimizi ırmak gibi çağlattığımız gözyaşlarıyla

yıkayarak yapacağız. Fikirle, zikirle, şükürle, irfanla, ihsanla, takvâyla yapacağız, duayla yapacağız.

Evet, duâyla, o ki varlık sebebimiz:

"De ki onlara: Duanız olmadıktan sonra Rabbim sizi ne yapsın?" (25/77)

Duâ bir davettir, bir çağrıdır. Usûlüne uygun yapılırsa o çağrıya icâbet edilir. Birçoğumuz bırakınız duayı, bilmeden kendisine bedduâ ediyor. Nasıl mı? Şeytanı işlerine karıştırarak, yürek sinyallerini vesvese adlı parazitle bozarak, daha doğrusu şeytanın böyle yapmasına izin vererek.

Evet, yukarıda sayılan erdemlere ulaştığımız vakit 'devrim' içimizde gerçekleşecek, yürek ülkemize iman hâkim olacak; yani dâru'l-İslam olacak yüreğimiz. Sınırsız ve sınıfsız yürek devletimizde, bir ferdi dışarıda kalmamacasına konuk edeceğiz İslam ümmetini.

Böylece önce içimizde oluşturacağız vahdeti. Vahdet tâciri değil gerçek muvahhid olacağız ve Allah'a layık bir hâle gelecek yüreğimiz. "Kuluna şah damarından daha yakın olan"ı "buyur!" edeceğiz. "Ey mekândan münezzeh olan! Senin için istiğfarımla temizleyip, gözyaşımla yıkayıp, zikir ve tesbihle süsleyip, ilim, irfan ve hikmetle döşeyip, takvâ ve ihsanla aydınlattığını yüreğime buyur." diyeceğiz. O zaman anlayacağız şairin şu dizelerini:

"Sür çıkar ağyarı dilden tâ tecellî ide Hak
Pâdişâh konmaz saraya hâne mâmûr olmadan"

ve;

"Temiz et gönül evini
Yâr gelecek kondurmaya"

diyen Yunus'a selam yollayacağız. Elbette Allah o zaman rahmetiyle buyuracak, mağfiretiyle buyuracak, sekînetiyle buyuracak, tecellisiyle doyuracaktır.

Asıl o zaman gerçekleşecek selîm kalb; içimizdeki fırtına taşa dönüşmemişse eğer, içimiz dinecek; gönül okyanusu

sükûnet bulacak; böylece içimizdeki dünyanın keşfi yeniden gerçekleşecektir:

"Bunlar iman edenler ve kalbleri Allah'ın zikriyle tatmin olanlardır. Haberiniz olsun; kalbler yalnızca Allah'ın zikriyle tatmin olur." (13/28)

İşte bu iç savaşın zaferidir. Artık yürek devleti kurulmuştur. Onu kurmak bir savaşı gerektiriyorsa, korumak ve dışarı taşımak bin savaş ister. Durmak isteseniz de duramazsınız artık. İçinizdeki saâdetin öbür adı olan yürek devletim, yaşadığınız dünyaya hâkim kılmak için gerekli olan eylemleri yüreğiniz size danışmayacaktır bile. Organlarınız ona muhalefet etse de, aklınız onu onaylamasa da, o kendine özgü yöntemlerle ve imkânlarla gerçekleştirecektir görevini. Biliyorsunuz, gönül ferman dinlemez.

Yüreğe özgü imkânların başında, dünyanın en hassas ve gelişmiş radarı diyebileceğiniz, basîret ve ferâset gelir. Herkesin bildiği gözler dışında bir gözden daha söz eden Kitab'ın diline kulak verelim:

"Gerçek şu ki gözler kör olmaz; ancak göğüslerdeki kalbler kör olur." (22/46)

Bu vericinizle, uzaklığı ne olursa olsun bir dostunuza muhabbet sinyalleri göndereceksiniz. İrtidadın ve nifakın tabiat haline geldiği bir toplumda gerçek mü'mini bu radarlarınızla tanıyacaksınız. Bununla okuyacaksınız Allah'ın evrendeki ayetlerini (51/20), nefislerinizdeki ayetlerini (51/21) ve onların bilgisine sahip olacaksınız. Bu bilgiyi "kitâb-ı mestûr"un âyetleriyle çakıştırarak "hikmet"i bulacaksınız. Bileceksiniz ki; "Kime hikmetten bir pay verilmişse ona çok hayır verilmiştir." (2/229)

İşte o zaman, nicedir yayınını durduran yüreğiniz başlayacak yayın yapmaya. İçinizdeki dünyanın en hassas radarları, göğün ve yerin sevap görüntülerini yakalayarak kaydedecek yürek arşivinize. O zaman, yalnız bilmeyip anlayacak (irfan), yalnız bakmayıp göreceksiniz (basiret).

Her âyet içinizde yeni bir ufuk açacak. "Allah'ın göğsüne bir inşirah verdiği, Rabbinden bir nûr üzere olan" (39/22) biri olacaksınız. En gelişmiş telsizlere, telefonlara, teleks ve telefakslara ve tele'yle başlayan daha ne varsa bütün hepsine taş çıkartan bu imkânı işler duruma getireceksiniz. Rabbınızla aranızdaki ilişkiyi o hassas cihazla kontrol edeceksiniz. O sizi sürekli uyaracak, otokontrol görevi yapacak.

Karıncanın ayak seslerinden daha usul gelen şirki duyacak, tüm maharetlerini kullanarak ve maskelerini takarak gelen nifakı bu radarla tanıyacaksınız. Kulağınıza Rabbınızın adı geldiği zaman onun ibresi oynayıverecek; Allah'ın âyetleri okunduğu zaman elmastan bir duvara toslamış gibi 'zınk' diye olduğunuz yerde durduracak sizi:

"Mü'minler o kimselerdir ki, Allah anıldığı zaman yürekleri ürperir, kendilerine Allah'ın âyetleri okunduğu zaman imanları artar ve Rabblerine tevekkül ederler." (8/2)

Z A M A N

Gece ve Kullanımı

Gecesini diriltemeyenin gündüzü de ölmüştür.

Gündüzün yiğidi olmak, gecenin âbidi olmaktan geçer.

İç zenginliğin elde edilmesinde mekândan sonra ikinci önemli faktör zamandır. Elbet geceler de gündüzler de Allah'ındır. Ne ki iç zenginliğin elde edilmesinde en müsait zaman olan geceyi kazanmamız gerekiyor. Çünkü gökler gece vakti sıyırırlar duvaklarını. Gece, amellerin Allah katına arzedildiği müstesnâ zamandır.

Modern zaman anlayışıyla İslam'ın zaman anlayışı taban tabana zıt. Bu zıtlık, zamanı kullanmada da kendini gösteriyor. Allah, Kur'an'da çeşitli zaman parçaları üzerine yemin eder; "ve'l-asr, ve'l-leyl, ve's-subh, ve'd-duhâ" [Asra, geceye, sabaha, kuşluğa yemin olsun] gibi.

Bu yeminler, zamanın izzetinin ilâhî dille tescilidir. Zaman azizdir, ne kadar çok olursa olsun değerinden bir şey kaybetmez. Aynen su gibi. Zaman hayattır; zamanı israf hayatı israf, yani intihardır. Hayatını bozuk para gibi harcayanlara Allah'tan umut kesmemelerini tavsiye eden ayet "esrafû ahi enfusihim [nefislerini israf edenler]." (39/53) tasvirini yapar.

Çağdaş zaman anlayışı ünlü tabirle akşamcıdır, yaratılışın doğasına aykırıdır. Allah'ın belli maksada mebnî olarak yarattığı geceyi amacının dışında hovardaca kullanmak, modern insanın tabiatı haline getirildi.

İslâmî anlayışta zaman, doğasına en elverişli biçimde kullanılır. Mü'min, üzerine güneşi doğdurmaz, güneşin üzerine kendisi doğar. Zamanı kullanmada İslam, tâbir caizse sabahçıdır. Bu nedenle, sabahın diriltici dinginliğinden en çok müslümanlar yararlanır. Ben Allah Rasulü'nden gelen rivayetlerde "yatsıdan sonra Rasulullah'la oturup konuşurken..." gibi rivayetlere pek rastlamadım. Aksine Buhârî, Evkâtu's-Salât bâbında Ebû Berze'den, Allah Rasulü'nün yatsıdan sonra mecbur kalmadıkça konuşmayıp istirahate çekildiğini, bundan hoşlanmadıklarını nakletmekte.

Gece ve Kur'an

"Kuşkusuz biz onu mübarek bir gecede indirdik." (44/3)

Gece, Allah'ın üzerine yemin ettiği vakitlerden biri.

Kur'an, bir gece vakti indiğini ifşa ediyor bizlere. "Kadir" bir gecenin adıdır ki ad olduğu geceyi gecelerin efendisi yapmıştır.

Miraç da gecenin armağanlarındandır, bir gece vakti [leylen] vukû bulmuştur. İnsan neslinin erebileceği en yüce rütbeye bir gece vakti ermişti evrenin efendisi.

Gecenin ümmete getirdiği hediyelerden biri de "Hicret".

Kur'an; "Gece saatlerinde ayakta durup Allah'ın ayetlerini okuyarak secdeye kapanan topluluk..." (3/113)'u kitab ehli içerisinde ayrıca anmış, onların diğerleriyle bir olmadığını buyurmuştur. Rasul'e de bu bağlamda bir emir indirilmiştir:

"Ve gecenin bir kısmında uykunu bölerek sana özgü bir nâfile namaz kıl; belki böylece Rabbın seni övülmüş bir makâma ulaştırır." (17/79)

Rasulü'ne iç zenginliğin yollarını gösteren Allah'ın bir tavsiyesi daha:

"Gecenin bir bölümünde ve gündüzün uçlarında onu tesbih et ki memnun olasın." (20/130)

Bu konuda Kur'an'da çok ilginç bir sûre var: Müzzemmil Sûresi. İlginçliği -hâşâ- garipliğinden değil, ilk nâzil olan sûrelerden olmasına rağmen ihtivâ ettiği, iç zenginliğin elde edilmesine yönelik İlâhî emirlerden gelmekte. Bilinen bir şey var; bu sûre nâzil olduğunda, bildiğimiz beş vakit namazın henüz farz olmadığı. Daha dâvetin esaslarının bile yeni yeni belirlendiği nübüvvetin ilk yıllarına ait bu sûrede, Rasulullah'a ve ona ilk uyan bir avuç insana neyin emredildiğini birlikte okuyalım:

"Ey örtüsüne bürünen!
Geceleyin kalk (namaz kıl); yalnız gecenin birazında (uyu).
Gecenin yarısında (kalk) ya da bundan biraz eksilt.
Veya buna ekle. Ve Kur'an'ı üzerinde dura dura oku.
Doğrusu biz senin üzerine ağır bir söz bırakacağız.
Gerçekten gece neş'esi (dinginliği, insanın iç evreninde uyandırdığı) etki açısından daha güçlü, okumak bakımından da daha etkilidir." (73/1-6)

Evet, henüz beş vakit namazın bile farz olmadığı, İslam'ın gerçekten garib olan ilk ve zor günlerinde bu âyetler oldukça anlamlı bir şeyin ifadesiydi; gelecekte İslam'ın tüm yükünü omuzlarında taşıyacak olan çekirdek kadronun şahsiyet eğitiminin.

Onlar projesi Allah'a ait olan, mimarı Rasulullah olan İslam binasının temel taşlarıydılar. Temelin sağlam atılması gerekiyordu. İşte insanın iç dünyasını zenginleştirici mesajlar taşıyan bu gibi âyetler, bu amaca mâtuf olarak iniyordu.

Adı geçen sûrenin son âyeti ininceye kadar Rasulullah ve ashabı gece namazını farz olarak kıldılar. Sûre-i Müzzemmil'in son ayetindeki "...O sizin (gece saatlerini) hesap edemeyeceğinizi bildiği için sizi affetti. O halde Kur'an'dan kolayınıza geleni okuyun (ne kadar kolayınıza gelirse o kadar gece namazı kılın)." ibaresiyle bu vecîbe hafifletildi. Kaldırılmadı; "Fakraû mâ-teyessera mine'l-Kur'an." ibaresinden de öyle anlaşılıyor. "O halde Kur'an'dan kolayınıza geleni okuyun."

anlamına gelen bu cümlede "parça" ile "bütün" kastedilmiş olup namazda Kur'an okunduğundan gece namazı, mecâzî olarak "Kur'an okuma" ile ifade edilmiştir.

Sûrenin sözkonusu son âyetinin, kendisinden önceki âyetlerden ne kadar sonra indiği hakkında farklı rivayetler var. Bir yıl, iki yıl, on yıl diyenler olduğu gibi, son âyetin Medine'de nâzil olduğunu söyleyerek "12 ay sonra indi. Rasulullah ve ashabı 12 ay gece namazını farz olarak kıldı." demektedir. Abd ibn Humeyd'in Yakub ve Cafer yoluyla Saîd'den gelen rivayetinde Allah Rasulü ve ashabı on yıl gece namazını bir vecibe olarak edâ etmişler, on yıl sonra bu âyet nâzil olarak mü'minleri rahatlatmıştır.

Şöyle ya da böyle Allah Rasulü ve ashabı aylarca -belki de yıllarca- teheccüd için zorunlu olarak kalkmışlar, hatta bu vecibeyi hafifleten ayet nâzil olduktan sonra bile bu namaz Rasulullah için, "Ve gecenin bir kısmında uykunu bölerek sana özgü bir nâfile namaz kıl" (17/79) emriyle emirliğini muhafaza etmiştir.

En güzel örneğimiz olan Rasulullah'ın gecesi bizim gecemize niçin örnek olamamaktadır? Onun iç dünyasının Rabbı tarafından nasıl zenginleştirildiğinin delili olan bu âyetler niçin bizim iç dünyamızı da zenginleştirmesin? Rasul'ün sünnetlerine sarılması gereken bizler ona has emirlere karşı niçin bu denli lâkayt davranabiliyoruz? Dahası insan, her şeyin olduğu gibi zamanın da yaratıcısı olan Allah tarafından "elverişli" olarak nitelenen gece adlı serveti nasıl hovardaca harcayabiliyor?

"Nasıl yaşarsanız öyle ölürsünüz; nasıl ölürseniz öyle dirilirsiniz; nasıl dirilirseniz öylece haşrolunulursunuz."

Bu muhteşem uyarıdan alacağımız çok ders var. Uykuyu bir tür "ölüm" olarak niteliyorum. Kur'an'da, Sûre-i En'am'da, uykudan ölüm olarak (yeteveffâküm bi'l-leyl) sözedilir. Buradan yola çıkarsak, en azından yarı ölüm olan gecelerimiz için şunu söyleyebiliriz:

Eğer gündüzünüz güzelse, geceniz de güzel olacak; geceniz güzelse sabahınız (yeniden diriliş) da güzel olacaktır.

Bunlar birbirine bağlı şeyler. Böylesi bir ortamda gecesinin hesabını veremeyenin gündüzünün hesabını verebilmesi ne mümkün? Herşeyin el ayak çektiği bir özge vakitte cansızlar, canlılar ve sâlihlerle birlikte bu evrensel koroya eşlik etmenin insanın iç dünyasında ne ufuklar açacağını düşünebiliyor musunuz?

Gündüzleri imanlarımızı gevreten bireysel ve toplumsal ilişkilerin, tuğyan ırmağına dönen caddelerin, bulaşıcı bir biçimde ta yüreklere kadar sirayet eden riddet, cehalet ve inanç sefâletinin iç dünyamızdaki tahribatını gecenin rahmetinden yararlanarak onaramıyorsak, kalbimizin kıyameti yakın demektir.

"Geceler tâ subholunca inletir bu dert beni" diyen aşk eri gibi kırık-dökük halimizi Allah'a arzedelim. İçimizin sonsuz ülkesi için yapalım bunu. Oranın ruh gibi, iman gibi, iz'an gibi, irfan gibi, ihsan gibi sâkinleri için yapalım bunu. Esir coğrafyamız için yapalım. Göğsünde kalb yerine taş taşıyan zavallı insanımız için yapalım bunu. Geceyi yüreğimizin sarnıcında damıtarak ve gecenin dallarından derinlik yemişleri toplayarak erelim sabaha.

Geceleyin iç coğrafyamızda edindiğimiz tecrübeyi, gündüzün dış dünyamıza aktaralım. Bilelim ki, gecenin bir vaktinde sıcak yataklarına elvedâ diyenler; kendi adına, toplum adına, kana, sömürüye ve zulme doymayan müstekbirler elinde oyuncak olan mazlum ümmet adına, her gün imanı kundaklanan sayısız insan adına hâcet kapısının eşiğini geceleri mücahedesiyle gündüzleri mücadelesiyle aşındıranlar kuracaktır geleceği.

Çünkü her toplumsal değişimin tohumu önce yüreklerde çimlenir ve baharın ilk goncaları göğüslerde açar. Sözü vardır Allah'ın (7/128); "sâlih" olma liyâkatini elde eden kullarına verecektir toprağın ve suyun emanetini.

İKLİM

Hüzün ve Gözyaşı

"(Cennete girmeyi hakeden mü'minler) dediler ki: 'Bizden hüznü gideren Allah'a hamdolsun.' (35/34)"

Allah'ı razı etmeye koyulmuş mü'minin hüznü cennette bitecek. Bu gerçeği güçlendiren bir sözü de Allah Rasulü vefatı sırasında başucunda ağlamakta olan Fatıma'sına söylüyordu:

"Ağlama kızım, baban bir daha acı çekmeyecek."

Evet, o güne dek hep acı çekmişti. Çünkü o, çok şey biliyordu. Onun bildiğini bilen her kim olsa öyle yapardı. O da öyle demiyor muydu: "Benim bildiğimi bilseydiniz az güler çok ağlardınız."

Onun bildikleri bir yana, ya onun yaşadıkları? Hem yetim, hem öksüz. Ardından bir bir kaybedilen dayanaklar: Abdulmuttalib, Ebû Tâlib, Hz. Hatice ve peşpeşe gelen evlât acıları, ölümleri. Tabi bütün bunları bastıran da nübüvvetin ağır yüküydü. Bu nedenle o, çok ağlamış az gülmüştü.

Kan, ter, gözyaşı...

Bu üç damla azizdir. Bu üç damlanın karıştığı şey de azizdir. Neyin uğrunda olursa olsun, samimi olarak bir dâvâ uğruna dökülen kanların karşılıksız kaldığı görülmemiş.

Ter de öyle. Kim çalışarak ter dökmüş de karşılığını almamış? Bu ister mü'min ister kâfir olsun, herkes için geçerli. "İnsan için" diyor Kur'an; "İnsan için yalnız çalıştığının karşılığı vardır." (53/39)

Gözyaşı da öyle. Zulme uğramış birinden dökülüyorsa o damla, düştüğü yeri yakacaktır. Bu üç damla bedeldir. Bu bedel ödendiği zaman elde edilen şey meşrulaşır. Kan, toprağın; ter, ekmeğin; gözyaşı, yüreğin bereketidir.

"Ve gülüyorsunuz da ağlamıyorsunuz." (53/60)

Sahi, nasıl heceliyorsunuz bunu, diyor Kur'an; "İmanınızın, Kur'an'ınızın, coğrafyanızın esir edildiği, insanınızın mânevi bir soykırıma uğradığı, tüm değerlerinizin yağmalandığı, sayısız civanın yüreğinden vurulduğu bir ortamda hâlâ nasıl gülebiliyorsunuz?" diye soruyor.

Gerçekten, nasıl becerebiliyorsunuz bunu?

Biliyorum, buna becermek demezler. Gaflet derler, vurdumduymazlık derler, hamâkât derler...

Eğer bilseydik, Önderimiz Efendimizin bildiğini, çok ağlayıp az gülecektik. O, yakîn derecesinde biliyordu gazabı, kahrı, cehennemi. Bu gerçeklerin ârifiydi O. Biz de bunları "irfan" derecesinde bilseydik onun gibi yapacak, çok ağlayacak az gülecektik.

Evet, bilseydik göğsümüzde nükleer bir güç merkezi taşıdığımızı ve bunun her gün üzerine yağan günahlarla paslandığını, bu pası çözecek tek kimya olan gözyaşını bir umman gibi salacaktık gecelerin koynuna.

Eğer bilseydik günah hedeflerini onikiden vuran istiğfar silahının mermileri gözyaşıdır; gönlümüze gözümüzden bir ırmak bağlayacaktık.

Eğer bilseydik dualarımızı yüce makama tez ulaştırmanın en emin yolu onlara gözyaşından kanatlar takmaktır, Yunus gibi "Ağla gözüm ağla gülmezem ayruk" diyecektik.

Ya da Fuzûlî'nin iniltisine eşlik edecektik:

"Ârızın yâdıyla nem-nâk olsa müjgânım n'ola
Zâyi olmaz gül temennâsıyla vermek hâre sû"

Eğer erseydik sırrına "Yevme lâ yenfau mâlun ve lâ benûn"un; bir "kalbi selîm"e sahip olmak için değil bir kaç damla yaşı, bir çift gözü bile feda edecektik.

Eğer bilseydik her gün en çok kullandığımız organların başında elimiz, zihnimiz ve kalbimiz gelir; bu üçü içerisinden de en çok kullandığımız ve kirlettiğimiz kalbimizdir. Onu pislik içerisinde koyduğumuz için, Allah korkusundan dökülen yaşlarla yıkamadığımız için hayıflanacaktık.

Eğer imanın neler çektiğini onun yerinde olup anlayabilseydik, ağlayabilirdik.

İhsan düzeyinde inansaydık Allah'a, azaba, ikâba, mîzana, hesaba; gözümüzden yaş değil kan akıtırdık. Öyle buyurmuştu ya Yesribli delikanlı için Rasulullah -aleyhissalâtü vesselam- efendimiz:

"Allah korkusu kardeşinizin yüreğini dağladı."

Evet, bütün bunları anlayabilseydik, ağlayabilecektik.

"Melâli bilmeyen nesle âşinâ değiliz" diyordu Hâşim. Biz âşinâ olduk ey şâir, hem de öylesine âşinâ olduk ki, bu İslam irfanının nebevi yöntemlerini "romantizm" sayanlar bile çıktı içimizden.

Hissizliğin, duygusuzluğun bir tek mazereti var: kalb katılığı. O da meşrû değil.

"Şarkı görmez, garbı bilmez, edepten yok pâyesi.
Bir utanmaz yüz, yaşarmaz göz bütün sermâyesi."

Anlayamayanlar, ağlayamazlar; hatta ağlanacak hallerine gülerler.

İşte biz, böyle olduk.

VE MEYVE…

Sevgi

Sevgi, varlık sorusunun cevabı.

Sevgi, mahlûkat ağacının tohumu.

Sevgi, yüreğin ölümsüz meyvesi.

Sevgi, Yaradan ve yaratılanıyla varlığın ortak sesi.

Sevgi, insanın, harcadıkça çoğalan tek sermayesi.

İmdi soralım: Sevgi, varlık sorusuna nasıl cevap olabilir?

Şöyle ki: Olmayan bir şeye sevgi duyulmaz; sevmekten söz edebilmek için "diğeri" gerekli. Süje olmadan objeyi kim bilir? Sevginin sözkonusu olduğu bir yerde elbette sevenlerle sevilenlerin varlığı kaçınılmazdır. Ortada olmayan bir şeye sevgi duymak abes olur.

İşte bunun için sevgi varlık sorusunun cevabıdır. Sevgiyi bilen, sevecek, onu paylaşacak birini arar. Çünkü sevginin en güçlü tezahürüdür paylaşmak. Sevgiyi paylaşmak isteyen, yaratmak gibi bir güce sahip değilse eğer, varlık içerisinden bir "diğeri"ni bulup sevgiyi onunla paylaşacaktır. Yok, bu zat yaratma gücünü elinde tutan Allah ise, elbette sevilen ve seven birilerini yaratıverecektir.

"O'nun işi, bir şeyin olmasını istediği zaman ona sadece 'ol' demektir; o da hemen oluverecektir." (36/82)

Herşeyin olduğu gibi sevginin kaynağı da Allah(cc)'tır. Sevgi çağlayanının kaynağında O vardır. Yeryüzünde gelmiş geçmiş en büyük sevgi okulları (din) O'nundur. Dünyanın

görüp göreceği en yetenekli sevgi öğretmenleri (peygamberler) O'nun okulunun mezunlarıdır. Aşkın ölümsüz kitabını yine O yazmıştır. Çünkü O, "VEDÛD"dur, yani "çok seven"...

Yalnız o kadar mı? Elbette değil, aynı zamanda O, "çok sevilen"dir. Nedeni yine aynı: Çünkü O, "VEDÛD"dur. Kendi dilinden, kendisini öyle tanıtmaktadır; kendisini tanıyabileceğimiz en sağlam kaynakta, Kur'an'da:

"Rabbinizden mağfiret dileyin, sonra O'na tevbe edin!
Doğrusu Rabbim çok esirgeyen, ÇOK SEVEN'dir." (11/90)

"O (Allah), bağışlayandır, 'SEVEN'dir." (85/14)

O'nun sevmesinin öbür adı "cennet"tir. Sevginin çözülüp eşyaya dönüşmesidir cennet. O, yalnız seven, yalnız sevdiren değil, aynı zamanda sevindirendir de. Neyle olacak, cennetle elbette. Hem, çok sevenin, çok sevilenin, çok sevindirmemesi düşünülebilir mi?

O'nun hem çok seven, hem de çok sevilen olduğunu ben çıkarmıyorum, "Vedûd" ismi cehlinin gramatik özelliği bu. "Feûl" vezninden mübalağa sîgası, anlam olarak hem etken hem de edilgen bir yapısı var. Yani fâil olarak "çok seven" anlamına geldiği gibi, mef'ul olarak "çok sevilen" anlamına da gelir.

Allah'ın "Vedûd" olması demek, O'nun çok seveceği ve O'nu çok seven birilerinin olması demektir. İşte bunun içindir ki, sevgi varlık sorusunun cevabıdır.

Sevgi, üflenen ruh gibi, özü İlâhi olan değerlerden biridir. Sözkonusu değerlerin çok azı Yaradan'la yaradılan arasında paylaşılır. Paylaşılan bu değerlerin başında gelir sevgi.

Yaratıcımızı tanıma hususunda bize kılavuzluk eden diğer sıfatlara benzemeyen farklı bir boyutu vardır "Vedûd" sıfatının. Örneğin O, Esirgeyen'dir (Rahman), Bağışlayan'dır (Rahim), fakat esirgenmeye ve bağışlanmaya muhtaç değildir. Affeder (Gafûr), affedilmez; hükmeder, hükmolunmaz; doyurur (Râzık), doyurulmaz...

Bu gibi sıfatlar hem fâil hem mef'ul anlamıyla Allah için kullanılamaz. Bunları böyle kullanmak, kişinin imanını tehlikeye sokacak küfür sözler arasına bile girebilir.

O'nun kendisi için seçip beğendiği "Vedûd" isminin işte bu açılardan farklılığı vardır. Allah, sevgiyi kullarıyla paylaşmakta, "O onları, onlar da O'nu sevmekte"dir. (5/54)

Diğer nimetlerine karşılık olarak "ubûdiyyet" (kulluk) isterken, sevgi nimetine aynı cinsten karşılık beklemektedir. Bu mânâda bir başka örneği daha yoktur sevginin ve sevgi rakipsizdir. Yaradan, onu varlığın ortak değeri kılmıştır. Doyurmuş doyurulmayı istememiş (51/57), vermiş almayı istememiş, yaşatmış yaşatılmayı istememiş, korumuş korunmayı istememiştir. Fakat sevgiye gelince iş değişmiş, onu tüm varlığa şamil kılarak, sevmiş ve sevilmeyi istemiştir.

Sevgi Mahlûkât Ağacının Çekirdeğidir

Kur'an'da sevgi üç ayrı terimle ifade edilir: muhabbet, meveddet, ülfet. En çok kullanılan da birinci sıradaki "hubb" (ha-be-be) kökünden türetilen terimlerdir.

Sevgi anlamına gelen bu terim aynı zamanda çekirdek, tohum, öz, nüve (habb) anlamlarına da gelmektedir. Bu mânâlarıyla Kur'an'da da kullanılmıştır. (6/95; 55/12)

Bu ikinci anlamını da göz önünde tutarak rahatlıkla diyebiliriz ki sevgi, varoluşun tohumudur, çekirdeğidir, özüdür. Varlığın yaratılış hikmeti, insanın varoluş illetidir. Herşey değerini ve ömrünü illetinden alır. İlleti ölümsüz olan değerlerin kendisi de ölümsüzdür; Allah için sevmek gibi. İlleti ölümlü olan değerlerin malûlü de ölümlüdür; kul için sevmek gibi. Ancak seven (Vedûd) var oldukça sevgi de var olacak; O, bu ölümsüz illetle yaratmasına devam edecektir.

"O her an yeni bir iştedir (Hayatı her an tazelemekte, yaratmaya devam etmektedir)." (55/29)

Mahlûkâtın sebebi olan sevgi tohumunun ekilebileceği en verimli toprak yürektir. Adını sevgi koyduğumuz verimsiz tohumlar değil de, Vedûd olan Allah'ın bağışladığı cins tohum; hamı alınıp nadaslanmış, taşı ayıklanıp keseği kırılmış, emek ve işçilikle sürülüp gözyaşıyla sulanmış selim bir kalbe ekilirse, yürek, harcadıkça çoğalan bitmez tükenmez bir sevgi ambarına dönecek; bu tohum, bire on değil bire bin, bire yüz bin veren yürek toprağının ölümsüz hazinesi olacaktır.

İnsan yüreğinin bu ölümsüz meyvesinden tam verim alabilmek için üç şey gerekli: Cins bir tohum (sevgi), bakımlı bir tarla (kalb), fedakâr bir bahçıvan.

En kötü kalpazanlık, sevgi kalpazanlığıdır. Karşılıksız çek kesen türedi tüccar gibi karşılıksız sevgi imal eden türedi sevgi tacirleri yaptıkları kalpazanlığın adını "insanlık sevgisi" ya da "hümanizm" koyabilirler. Nasıl olsa bir faturası yok bu "kalp sevgi"nin. "Kuru kuru kadan alam / Takır takır kurban olam" diye özetler Anadolu halkı bu tip kalpazanlığı.

Kalpazanlığın bir başka türü de sevgiyi donun içinde aramak, ya da -günümüzde olduğu gibi- fuhşun adını sevginin zirvesi olan "aşk" koymak. İleride bu konuya değineceğimiz için geçiyorum.

Ortalığı sahte sevgilerin ve sevgi sahtekârlarının kapladığı bir çağda, gerçek sevgiyi ancak vahyin kılavuzluğunda bulabiliriz. Çünkü vahiy, hem âşıkların hem maşukların en yücesi olan Allah'ın kelamıdır; sevgiyi sevgiyle yaratan Allah'ın...

Sevgi Mihenktaşıdır

Evrenin yaratılış hikmeti, insanın ölümsüz devleti, mü'minin dünyadaki cenneti, varlığın tek ortak serveti olan sevgi aynı zamanda vahyin de çatısını oluşturur. Bu çatı "sevmek" ya da "sevmemek" üzerine kurulmuştur.

Bu İlâhî üslûp, sevginin "belirleyici" olduğu sonucuna götürüyor bizi. Sevgi, Allah'ın kişiyi vurduğu mihenktaşıdır.

Evrenin sahibi, kendisine karşı isyân etme, karşı gelme yetisiyle donattığı insanı kahretmekten, ateşe atmaktan, azabetmekten daha çok, "sevmemek"le korkutup uyarıyor. Allah'a itaatin illeti sevgi olarak belirirken, itaatsizliğin illeti de sevgisizlik olarak ortaya çıkıyor.

Korku mu? O var, olmalı da. Ancak illeti azab, gazab ya da cehennem olmak yerine yine "sevgi" olmalı. Bu sayılanlar O'nun sevmemesinin bir sonucu değil midir? Allah'a duyulan korkunun temelinde cezaya çarptırılma korkusu değil de O'nunla kendisi arasındaki sevgiyi yıpratma korkusu, illeti sevgi olan korku vardır ki, istenilen de budur ve "takvâ" bunun adıdır.

Allah'ın kitabını, sevmek ve sevmemek üzerine bina ettiğini söylemiştik. Şu ayetlerde sevginin insanın amellerinin belirleyicisi olarak nasıl kullanıldığına bakınız:

"Allah, hainleri sevmez. (8/58)

"Allah, tevbe edenleri sever. (2/222)

"Allah fesatçıları sevmez. (5/54)

"Allah, müttakileri sever. (3/76)

"Allah, haddi aşanları sevmez. (3/57)

"Allah, dengeli (kıst) olanları sever. (5/42)

"Kuşkusuz Allah, ihanette ilerlemiş günahkârı sevmez. (4/107)

"Allah, yolunda kurşunla kaynatılmış sağlam duvar gibi saf halinde savaşanları sever. (61/4)

"Çünkü Allah, büyüklük taslayıp böbürleneni sevmez. (4/107)

"Allah (her türlü pislikten) temizlenip arınanı sever." (9/108)

Hepsi bu kadar değil elbet. Sevgi ekseni etrafında dönen bu örnekleri çoğaltmak mümkün. Bunlardan başka, sevginin belirleyiciliğine, sevginin başöğretmeni ve insan sevgisinin ufku Rasulullah'ın ve ashabının hayatından da çarpıcı örnekler bulabiliriz.

Kişinin niteliğinin tesbitinde sevginin belirleyici bir unsur olduğunu Allah Rasulü'nde de görüyoruz. O, dışardan bakınca sahibini negatif konumlara oturtacak kimi davranış sahiplerini, sözkonusu olumsuz davranışlarıyla değil de sevgileriyle değerlendirmiştir. Ashabı arasında olumsuz davranış sergileyen kimilerine karşı oluşan muhalefeti dengelemek ve aşırı gidenlere unutulan bir boyutu daha hatırlatmak için birçok olayda "Hayır! O kardeşiniz Allah ve Rasûlü'nü seviyor." buyurmuştur. Rasulullah'ın sevgiyi belirleyici olarak gösterdiği birçok örnekten Buhari ve başkalarının naklettiği yalnızca birini aktarmakla yetinelim.

Hz. Ömer anlatıyor:

"Allah Rasulü zamanında Abdullah isminde 'eşek' lakablı biri vardı. Hareketleri ile Peygamberimizi güldürürdü. İçki içtiği için Efendimiz ona sopa attırmıştı. Yine bir defasında içki içerken yakalanmış ve sopa yemişti. Onun bir kaç kez sopa yediğini gören biri:

— "Allah lânet etsin! Ne kadar da çok içiyor." dedi.

Allah Rasulü:

— "Sus, ona lanet etme! Bilmiyorsun ki o, Allah ve Rasûlü'nü seviyor." buyurdu.

Bu tavır, ameli hiçe sayan ters yönde bir dengesizliğe delil olamaz elbet. Çünkü bu örneğin kendisi, bir ifratın, bir dengesizliğin Allah Rasulü eliyle önlenmesidir. İnsanları zaaflarından dolayı mahkûm ederek kimi çok güzel hasletlerini görmezden gelmeyi reddediyordu. Laneti haketmemiş birine lanet etmeyi hoşgörmemişti Rasulullah. Belki bununla onun duaya ihtiyacı olduğunu, affa ve rahmete ihtiyacı olduğunu ima etmişti. Elbette böylesi örnekler ameli sıfıra çıkaran Mürcie dengesizliğine delil olamazlar.

"De ki: Eğer Allah'ı seviyorsanız bana uyun ki Allah da sizi sevsin ve günahlarınızı bağışlasın. Allah bağışlayandır, esirgeyendir." (3/31)

Sevginin belirleyiciliğine güzel bir örnek de bu âyet-i kerime. Kişi sevmediğine de itaat eder; ama eğer seviyorsanız itaat edin, yani itaatinizin illeti Allah sevgisi olsun.

İtaat edin ki sevginiz lafta kalmasın, ödeyin onun bedelini.

Sevdiğiniz Zat'ın hatırı için Rasul'e itaat etmekle sevginizi yürek ülkenizde iktidara geçirin. Sevginiz iktidarsız sevgi olmaktan kurtulup iktidarlı sevgiye dönüşsün. O zaman ne mi olacak? Sevginizi Allah'a isbatlamış olacaksınız, onun bedeli olan itaati ödeyerek yapacaksınız bunu. İşte o dem Allah da sizi sevecek. Yalnızca o kadar mı? Değil elbet. O da sevdiğini sana isbatlayacak, silecek günahlarını, bağışlayacak seni. Senin Allah'a olan sevginin isbatı "itaat" iken Allah'ın sana olan sevgisinin isbatı da "mağfiret" olacak. Bu sevgi sürdükçe senin itaatin artacak, senin itaatin arttıkça O'nun bağışı ve rahmeti artacak. İşte sana müthiş bir formül. Bu formülden haberi olmayan insanların yakalarından tutarak sars onları ve onlara "De ki: Eğer Allah'ı seviyorsanız..."

Ve yine de ki onlara:

Allah'ın var neye muhtaçsın? Allah'ın yok neyin var?

Sevmek ve Adamak

"Ey inananlar! Sizden kim O'nun yolundan yüz çevirirse yerine Allah öyle bir toplum getirecektir ki O onları sever, onlar da O'nu. Mü'minlere karşı (toprak gibi) alçakgönüllü, kâfirlere karşı (yalçın bir dağ gibi) izzetlidirler. Allah yolunda cihad ederler, hiç bir kınayıcının kınamasından korkmazlar. Bu, Allah'ın bir lûtfudur, onu dilediğine verir. Allah'ın lûtfu geniştir, O bilendir." (5/54)

Allah'ın yolundayken O'ndan yüz çevirenlerin ilk yitirdiği şeyin "sevgi" olduğunu anlıyoruz. Önce sevgiyi kaybediyorlar, Allah onları sevmiyor onlar da Allah'ı. Ve arkası geliyor. Çünkü sevgi diğer eylemlerin illeti. İllet yok olunca malulün

durması için hiç bir sebep kalmıyor. Mü'minlere karşı yumuşakbaşlı olması gerekirken tam tersi bir tavra giriyor: Sebebi sevgisizlik. Kâfirlere karşı izzetli olması gerekirken, tam tersi bir tavır alıyor; sebebi yine aynı. Sevginin, Allah'a olan sevginin en yüksek ifadesi olan cihadı terkediyor. Bedeli "can" ve "kan" olan bir sevgiden yoksun kalınca, o bedeli ödeyecek güç bulamıyor kendinde. Çünkü artık "Beni seven ve benim sevdiğim Allah ne der?" yerine "Falan ne der?" sorusu geçiyor. O güne kadar sevdası uğruna kınayıcının kınamasından korkmazken, o sevginin yokoluşuyla, kınanmak korkusu gibi aşağılık bir duyguya teslim oluyor. Dün sevgi sayesinde özgürken bugün sevgisizlik çukurunda nefsin, şeytanın, eşyanın ve çevrenin esiri oluyor. Dün sevgi sayesinde üreten ve veren biriyken bugün sevgisizliğin pençesinde sürekli tüketen ve alan derekesine düşüyor.

Sevmek vermektir, sahip olduğunuz en değerli varlığı, yüreğinizi vermek... Vermek dedimse öyle çıkarıp sunmak değil, paylaşmak anlamında vermek.

Kişi başkasına veremediğinin, "diğeri"yle paylaşamadığının sahibi değildir. Ya da kişinin sahip olduğu şey, başkasına verebildiği şeydir. Bundan dolayı yüreğine sahip olamayanlar sevemezler. Yüreği işgale uğramış bir insanın sevebilmesi düşünülemez. Çünkü orası işgal edilmiştir, yüreğinin iktidarı kendi ellerinde değildir, onu bir başkasıyla paylaşamaz.

Böylesine işgale uğramış bir yüreğin sahibi sevmekten söz ediyor, "Sevdim" diyorsa, sevdiğine sahte adresli davetiye çıkartıyor demektir.

Vereceğiniz şey ne kadar değerliyse, onu vereceğiniz yer de o kadar yüce olmalı. Daha doğru bir deyimle, verdiğinizin kıymetini bildiğiniz ölçüde seçersiniz verilecek yeri. Sevginin adanabileceği en büyük kapı Allah'ın kapısıdır. Sevgiyi o kapıya adamak, ona en yüksek değeri biçmektir. Sizden olan bir şeyi ölümsüzleştirmektir. Çünkü bir adağın sorumluluğu, adandığı andan itibaren, adandığı kapıya geçer.

Sevmek, adamaktır. Adağın tasarrufu adandığı kapıya aittir. Eğer sevginizi bir ölümsüze adamışsanız, onu da ölümsüzleştirmişsiniz demektir.

Allah'ı sevmek sevgiyi ölümsüzleştirmektir. İlleti ölümlü olan sevginin kendisi de ölümlüdür. İlleti ölümsüz olanın kendisi de ölümsüzdür.

Söz buraya gelmişken, yanlış bir kanaate değinmek istiyorum. Bu kanaatte sevgi, şahsiyet geliştirici ve kişiye varlığını duyumsatıcı bir üretim aracı değil, seveni sevdiğinde yok edici (fenâ) bir tüketim aracıdır. Kişiyi olgunlaştıran ve ona şahsiyet kazandıran, sevgiyi sevgi olmaktan çıkarıp tutkuya dönüştüren ve onu bir can kurdu gibi insanı yiyip bitiren bir yürek kurdu olarak tarif eden bu anlayışın vardığı son durak, Panteizm dengesizliğidir. Hindli bilge Tao Tse'de görüldüğü gibi, pisliğin içinde bile (hâşâ) Tanrı'nın görüldüğünü söylemeye kadar vardırılan bu yamuk felsefe, Kur'an'ın öngördüğü "hâlık-mahluk" ikilemine taban tabana zıttır.

Sevmek, bazılarının iddia ettiği gibi yok olmak (fenâ) değildir, aksine "Sevmek var olmaktır." Varlığından haberdar olmaktır. Sevmek kişinin kendi varlığını isbatlamasının en kestirme yoludur. Çünkü sevgi, şahsiyyeti koruyarak bütünleşmektir. Birbirinde yok olmak değil, birbirinde var olmaktır. Yok olma (fenâ) faraziyeleri sevgiyi tek yönlü kabul ederek sevenin sevdiğinde yok olacağını iddia eder. Hâlbuki sevgi çift yönlüdür. Bu gerçek Allah'la kul arasındaki sevgide bile geçerlidir: "Allah onları sever onlar da Allah'ı." (5/54) Sevgi bir başkasına hulul (girme, onda yok olma) değil bir başkasında kişinin benliğini duyumsaması, varlığının farkına varmasıdır.

Bir sevgi ferde kendi kimliğini kaybettiriyorsa o sevgi, sevgi değil girdaptır. Karşıdaki de sevgili değil üzerine konan canlıyı eritip sindiren ve canavar bitki olarak bilinen Nepentes çiçeğidir.

Kişiyi sevdiğinde kaybeden bir sevgi, üretici değil tüketici

bir sevgidir; Züleyha'nın Yusuf(a)'a olan sevgisi gibi. Hem kendisi tükenir hem de karşısındakini tüketir. Çünkü o sevdaya kara çalınmıştır; kontrolden çıkmış, "aksevda" iken "karasevda" olmuştur. Kur'an'da Züleyha için geçtiği gibi, yakıp tüketen bir şey olmuştur: "'Sevda onun bağrını yakmış' dediler." (12/30) Evet onu tüketmiş, o da kendisini tüketenden intikam almak istemiştir. Tabi bu intikam dönüp onu tüketmek biçiminde gösterecektir kendini. Onca sevgisine rağmen mi? Evet, onca sevgisine rağmen yapmak isteyecektir bunu.

Böylesine bir sevgi, kimse için meşru değildir. Meşrû sevgi, aklı baştan almaz, tersine aklı layık olduğu yere koyar. Bazılarının iddia ettiği gibi- Allah sevgisinden dolayı akıl yitirilmez. Allah'ı seven, O'nun yerli yerinde yarattığı ve hikmetle yerleştirdiği aklı nasıl yerinden eder? Nasıl sevdiğini söylediği Zat'ın hikmetine müdahale edebilir? Böylesi bir şey, Züleyha'nın Yusuf'a sopa çektirmesi ve bunu da, sevgi adına, sevginin üst sınırı olan aşk adına yaptığını iddia etmesi kadar abestir.

Evet, bu tüketiciliğin de bir sevgi çeşidi olduğunda şüphe yok. Fakat normal ve üretici değil, anormal ve tüketici bir sevgidir bu. Eğer istediğini elde etseydi Züleyha, o sevgi hem kendisini hem karşısındakini yakacaktı.

Allah'ı sevmek adına, Allah'ın sevdiği gibi yarattığı insanın dengesini bozmak imrenilecek bir şey olsaydı, bu işi öncelikle Allah'ı onun kadar hiç kimsenin sevemeyeceği Rasulullah ve Ashabı yapardı. Rasullerin bizden çok daha iyi bilip tanıdıkları Allah Teâlâ'yı gereği gibi sevmemeleri düşünülemez.

Allah'ın kendilerinden razı olduğu, kendilerinin de Allah'tan razı olduğu sahabe için de geçerli aynı şey. Sevdikleri Allah ve Rasulü yoluna sevginin en büyük bedeli olan can ve kanlarını koyan sahabe içerisinden belki her türlü insan çıkmıştır, ama Allah aşkından deli-divâne olduğu söylenen, çok sevdiklerini bildiğimiz bu iki varlığa karşı duydukları

aşk yüzünden aklını kaçırıp "meczub"laşan biri çıkmamıştır. Kimdir Allah'ı Rasulullah aleyhisselamdan daha çok sevdiğini iddia eden? Bunu söylemeye kimin dili varabilir? Hemen güzel örneğimiz olan Allah Rasulü'nün ve onun ellerinde yetişen neslin bu konudaki tavrı bizler için takip edilecek en doğru yol değil midir?

Allah'ı ruhuyla sevenlerin, kalbiyle sevenlerin aklını başında bırakır sevgi. Allah'ı aklıyla sevenlerin aklı ise başlarından gider. Çünkü sevgi "bilmek" değil "tanımak"tır, akıl bunu kaldıracak kapasitede değildir:

"İdrâki meâlî bu küçük akla gerekmez
Zirâ bu terâzi bu kadar sıkleti çekmez"

Evet, akıl terazisi bu kadar ağırlığı kaldıramayacak, ince bir yerinden kırılıverecektir.

Adresleri doğru tesbit etmek gerek. Sevginin yerini, adresini de doğru tesbit etmek gerek. Bildiğim bir şey var: Allah aşkını en üst düzeyde yaşayan Rasul ve ashabı arasından mecnun ve meczubun çıkmadığı. Yine bildiğim bir şey var: Allah Rasulü'nün ve ashabının Allah'ı çok, hem de pek çok sevdikleri ve sevginin yüksek bedelini ödemekten bir an bile kaçınmadıkları.

İslam'daki cihad farizası kulun Allah'a olan sevgisinin en yüksek tezahürüdür. Çünkü sevginin büyüklüğü yapılan fedakârlıkla orantılıdır. Kişinin sahip olabildiği en büyük değer "can"dır. Sahip olduğu o değeri, en çok sevdiğini iddia ettiği Zat'ın yoluna -sevgisinin bedeli olarak- koyar, O'na bu şekilde isbat eder sevgisini. Değilse, isbat edilmemiş sevgi kof bir sevgidir. Kuru bir iddiadan öte bir değeri yoktur. Onu ne Yaradan, ne yaradılan ciddiye alır.

Bu durumda varacağımız en doğru hüküm şudur: Allah'ı çok sevenler, kendini Allah'a, O'nun yoluna adayanlardır. Bu yüzden şehadet en büyük aşktır, şehid ise aşkını kanıyla ve canıyla isbat etmiş ölümsüz âşıktır. Bu aşk öyle bir aşktır ki;

bu aşk uğruna bir kez değil, bin kez ölünür. Bu aşk insana: "Gül yüzlü güzel ölüm/Seni bin kez ölürüm." dedirtir. Bu aşkın Peygamber dilindeki ifadesi budur; aşkını kanıyla isbat eden şehidin, bu eylemi dönüp dönüp tekrarlama isteğidir. Hem doğrusu da öyle değil mi?

"Âşık oldur kim kılur canın fedâ cânânına
Meyl-i cânân etmesin her kim ki kıymaz cânına
Cânını cânâne vermektir kemâli âşığın
Terk-i cân derler bu derdin mûteber dermânına"

Sevgini isbatlamak için gerekirse İbrâhîm gibi ateşin ortasına atacaksın kendini. Senden istenildiğinde böyle isbat edeceksin sevgini. Elbet O da isbat edecek seni sevdiğini. Kabzasında tuttuğu ateşe emrederek: "Yâ nâru kûnî berden ve selâmen alâ İbrâhîm." (21/69) diyecek.

Ateş de sahibinin bu emrini tutup, sevgiyi yakmaya güç yetiremeyecek; seven ve sevilene soğuk ve serin olacaktır. Fakat buna rağmen bu sevgiyi yıpratırım diye tir tir titreyeceksin. Hem canını adayacak, hem korkacaksın; hem ateşe atlayacak, hem de sevgiyi kaybetmekten korkacaksın; işte budur TAKVA.

Sevginin Zirvesi: Takvâ

Bu kavram, "sakınmak" biçiminde çevrilir Türkçe'ye. Bu müthiş ve ağzına kadar dolu kavramı hiç bir sözcükle Türkçe'ye çeviremeyeceğimi biliyorum. Onu bir tek sözcükle ifade edebilirini; yine "takvâ" ile... takvânın ne olduğunu bilmek ancak yaşamakla mümkün. Ama takvânın salt korku demeye gelmediğini rahatlıkla söyleyebilirim.

Bu kavramın içerdiği anlamlar içinde vakıa biraz korku da var. Ancak bu korku ateşten, cehennemden, azabdan, kahrdan korkmak değil. Ona "havf" derler ki onda sevgi aranmaz.

Ya nedir? takvâdaki korku kulun Rabb'ıyla arasındaki sevgiyi yıpratma korkusudur. O yakacak diye değil, o sevmeyecek diye korkmaktır. Yanmanın en büyüğü O'nun sevmemesidir. İşte takvâ, kişinin Allah'la arasında oluşturduğu sevgiyi yıpratmamak için tetikte durması, o sevgiyi gözbebeği gibi korumasıdır. Bu durumda Vedûd olan Allah'ın değil yasaklarını, O'nun hoşlanmama ihtimali olan şeyleri bile terkeder; değil O'nun emirlerine, O'nu hoşnut edeceğini sandığı tüm eylemlere sarılır. Bütün bunları yaparken de başka hesaplar yapmaz. Yalnızca sevgiyi korumayı, onu yıpratmamayı amaçlar. Takvâda, titreyişin illeti ödül ya da ceza değil, sevgidir.

Takvâ, sevginin zirvesidir. Sevgi, umut, korku... Bu üçünün insan ruhunda meydana getirdiği hâlettir takvâ. Sevgi, umut, korku, üçü birlikte yalnızca Allah için duyulur. Bunların üçünü birden Allah'tan başkasına tahsis etmek, tahsis edilen o şeyi "ilah" edinmektir; bundan hiç kuşkunuz olmasın.

İnsan birini yalnızca sevebilir, bu akidevi bir mesele teşkil etmez. Ya da birine umut besleyebilir, veyahut birinden korkabilir. Ancak bu üçünü birden Allah'tan başkasına tahsis edemez. Bunu yapmak O'na eşler (endad) bulmak demeye gelir. Fakat bunları tümüyle Allah'a tahsis etmek kişiyi, övgüye en layık makama ulaştırarak "müttaki" yapar. Bu üç ayrı ruh hali insandaki üç farklı bilincin dinamiğidir; ulûhiyet, rubûbiyet ve ubûdiyet bilincinin...

Değil bunların üçünü birden Allah'tan gayrıya tahsis etmek, mü'minin bir başkasını Allah'ı sever gibi sevmesine bile Allah'ın rızası olmamaktadır. Böyle bir durumu "kendisine ortak koşmak" olarak adlandırmaktadır Mevlâ:

"İnsanlardan kimi, Allah'tan başkalarını O'na eşler koşar. ALLAH'I SEVER GİBİ SEVERLER ONLARI. İnananlar ise en çok Allah'ı severler." (2/165)

Bu, sevgiye ilişkin hüküm. Bir de korkuya, ilişkin olanı var:

"Kendilerine savaş farz kılınınca hemen içlerinden bir gurup İNSANLARDAN ALLAH'TAN KORKAR GİBİ, HATTA DAHA FAZLA KORKMAYA BAŞLADILAR: 'Rabbimiz niçin bize savaşı farz kıldın? Bize biraz daha süre tanısaydın olmaz mıydı?' dediler. De ki: 'Dünya geçimi azdır, takvâ sahibi için âhiret daha iyidir. Size kıl kadar haksızlık edilmez." (4/77)

Evet, Allah'ı sever gibi başkalarını sevenlerin durumunu belirten âyetin üslûbuyla, Allah'tan korkar gibi başkalarından korkanların durumunu belirten ayetin üslûbu arasındaki açık farka dikkat! Korku sevginin cezada bile ayak topuğuna ulaşamıyor. Yamuk sevginin cezası, yamuk korkunun cezasından kıyas götürmeyecek kadar büyük. Allah'ı sever gibi sevmek adetâ şirkle tanımlanırken, Allah'tan korkar gibi korkmak sadece yeriliyor. Bu da sevginin azametine çarpıcı bir örnek.

Sevgiye tanınan bu ayrıcalık da gösteriyor ki, o, duyguların en yücesidir. Yerini bulduğunda sahibini de yüceltir. Tersi de geçerli elbet; yerini bulmadığında ise sahibini aynı oranda alçaltır. Onu yerli yerinde harcamayan harcanacaktır.

Alçak gönüllülük, sevginin yücelttiği kişilerde görülen bir erdemdir. Bunun tersi olan kibir ve gurur ise sevgi yoksulluğunun doğal sonucudur. Kerim âyetteki sıralama bunun en güzel delilidir: "O onları sever onlar da O'nu. Mü'minlere karşı alçak gönüllü, kâfirlere karşı izzetlidirler." Evet, mutlak alçaklık anlamına gelen "zillet" bile sevginin yanına gelince kanatlanıp yükseliyor ve sahibini de yükseltip, övülen bir erdeme dönüşüyor; rezîletken fazîlet oluyor. Aynen alçaklık gibi. O da öyle değil mi? Tek başına alçaklık iğrenç bir durumken, gönlün, sevginin toprağı olan gönlün, yanına gelince birden kanatlanıp fazilete dönüşüyor, alçak gönül, yani alçak gönüllülük bir meziyet oluyor. Asıl alçaklık, tevazu gösterilecek yerde tevazu göstermemek oluyor; mü'mine karşı kibirlenmek, gururlanmak oluyor. Bunun temeli de sevgisizliğe dayanıyor.

Yine âyetin devamından anlıyoruz ki kâfirlere karşı gös-

terilen şecaat ve cesaretin kaynağı da sevgidir. Sevgi insanı taraftar yapar. Kimin olacak. Elbette sevdiğinizin taraftarı. Eğer sevdiğiniz Allah ise, siz de Allah taraftarı (hizbullah) olacaksınız. Bu durumda sevdiğinizin dostlarına dost, düşmanlarına düşman olacaksınız.

Kâfirler karşısında ödleklik ve pısırıklık sergilemenin illeti de sevgisizlik olarak ortaya çıkıyor bu durumda. En büyük alçaklık, illeti sevgisizlik olan korkudur.

Özetle, sevmek cesarettir.

En iyisi sen başka şeyden değil sevmemekten, sevememekten kork. Tabi bir de sevgiyi yerli yerine koyamamaktan, her derde devâ olan bu ilacı bir intihar aleti olarak kullanmaktan kork. Sevgi gibi kökü İlâhî olan bir duyguyu yanlışa alet ettiğinde Allah'ı karşında bulacaksın. İşte bu noktada Allah kıskançtır. Rasulullah'a dayandırılan bir haberde: "Saad kıskançtır, ben Saad'dan daha kıskancım, Allah da benden daha kıskançtır." buyurulur.

Allah'ın güzel isimlerinden biri de "Gayûr"dur, yani "kıskanç". Kulunu ulûhiyyet ve rubûbiyet noktasında başkasından kıskanma ve sakınma olayı. Salt kendisi için yaratıp her bir şeyi emrine verdiği kullarının kendisi dışında ya da kendisiyle birlikte başka ilah edinmelerini (şirk) işte bu yüzden affetmemektedir. Gayûr olduğu için, Vedûd olduğu için çok sevdiği kullarının bu konudaki yanılgılarını kat'iyyen affetmemekte, bunun dışındakilerini affedebileceğini söylediği halde sırf bu(şirk)'nu affetmeyeceğini bildirmektedir.

Rabb-ı Rahîm'in bu gayretine rağmen insanın kendisine vesenden, sanemden, tağuttan, canlıdan, cansızdan, ideolojiden, teknolojiden özetle O'nun dışındaki herhangi bir şeyden ortaklar bulmasını affetmez. Affetmemekle kalmaz çok şiddetli bir biçimde cezalandırır. Sevgi (iman) yükselmektir, öyle yükselmek ki gökleri geçmek, zamanı ve mekânı geçmek. İşte budur Allah'ın kuluna olan sevgisi.

Kul O'na ortak koşmakla bu sevgiye ihanet ederse, bu, o kulun, o muazzam yükseklikten düşmesi anlamına gelir ki, bu düşüşün dehşetini haber vermekten diller aciz kalır.

Sevgiyi yitirenin halini güzel özetlemiş Seyrânı:

> "Zor gönülden düşme gökten düşmeden ben bilirim
> Kalb-i sultandan düşen kul parçasından pare bul"

Cibt gibi, insanın kendi cinsinden birini; sanem gibi elleriyle yaptığını; vesen ve tağut gibi özel ya da tüzel kişilik sahibi otoriteleri; hevâ gibi düşünce, sistem, ideoloji ve ekolleri "rabb" edinmenin Allah'ı nasıl gazaba getirdiğini, doğrudan tüm muhatablara hitap eden ve insanı iliklerine kadar titreten şu âyette görebiliriz:

"Sakın Allah ile beraber başka tanrı edinme! Sonra rezil bir şekilde kovularak cehenneme atılırsın." (17/39)

Ömründe puta tapmamış ve daha sonra da tapmayacağı kesin olan Rasulullah'ın gönlünü sabit tutması için, büyük aşkına halel getirmemesi için bir uyarıydı bu. Uyarı üslûbunun sertliği, aynı zamanda sevginin de büyüklüğünü gösteriyordu.

Kimi, Nasıl Sevmek?

"Kimi sevmek?" sorusuna doğru cevap bulmak yetmiyor, "Kim için sevmek?" sorusunu da doğru cevaplamak gerekiyor. Eğer birincisini doğru cevaplamak yetseydi şeytan kovulmazdı. O Allah'ın Rabblığını hiç bir zaman inkâr etmedi. Lakin o Allah'ın sevdiğini sevmedi, hatta onu (Âdem) hasetledi, Allah'ı ondan kıskandı.

Bu kıskançlıkla diğerini karıştırmayalım. İkisi arasında illet farkı var. Hadi bunu da siz söyleyin. Evet bildiniz, yine "sevgi". Gayûr'un gayretinin illeti sevgi iken, şeytanın kıskançlığının illeti "sevgisizlik"tir. Sevgisizlik ise hasedin öbür adıdır.

O'nu sevmek yetmez, sevdiğini de O'nun için seveceksin. O'nun sev dediklerini de seveceksin. O neyi, ne kadar seveceğimizi vahy ile belirlemiş, çizmiş sınırları. Bu sınırları iyi bilecek ve tecavüz etmeyeceksin. O'nun, sevginden başkalarına da pay ayırmana bir şey dediği yok. Yeter ki dozunu kaçırma. Sevginin kontrolünü elden bırakma, neye ne kadar pay ayıracağını iyi bil. Buyurun sevginin İlâhî taksimatına:

"De ki: Eğer babalarınız, oğullarınız, kardeşleriniz, eşleriniz, hısım-akrabanız, kazandığınız mallar, düşmesinden korktuğunuz ticaret, hoşunuza giden meskenler size Allah'tan, Rasulü'nden ve O'nun yolunda cihad etmekten daha sevgili ise, Allah, emrini (gazabını) gerçekleştirinceye kadar gözleyin. Allah fasık bir topluluğu doğru yola iletmez." (9/24)

"Babalar" diye başlıyor ayet ve sıralıyor kişinin Allah'tan, Rasulü'nden ve Allah yolunda cihaddan daha fazla sevebileceği şeyleri, kendisini bu üç sevgiliden alıkoyabilecek olan engelleri ya da sevgi kantarının topuzunu kaçırma ihtimali olan değerleri. Kur'an'ın dilinde, bu sayılanları Allah'tan Rasulü'nden ve O'nun yolunda cihaddan daha fazla sevmek fasık olmanın yeterli delilidir.

Bu âyet sevgide dengenin nasıl sağlanacağını öğretiyor bize. Bu dengeyi bozanları tehdit ediyor. Allah bu saydığı isimleri imtihan aracı kılarak, nebilerini sevgi sınavından geçirdi. İbrâhîm'i hem babası hem de oğluyla sınadı. Nuh'u oğlu ve karısıyla sınadı. Lut'u eşiyle sınadı. Rasulullah'ı yakınlarıyla sınadı. Eyyub'u malıyla sınadı.

Bütün bu nebiler (Allah'ın selamı tümünün üzerine olsun) alınlarının akıyla verdiler sınavlarını. Bazıları için belki biraz zor oldu. Nuh'un oğlu için, Rasulullah'ın amcası Ebu Talib için duyduğu hislerde olduğu gibi. Ama sonunda oldu. İbrâhîm'in boğazladığı koç, verilmiş bir ödüldü.

İnce bir nokta var: Babayı, kardeşi, kadını, hısım-akrabayı saydığı halde anneyi saymıyor âyet. Babayı saydığı halde anneyi saymaması, baba sevgisinin şartlı sevgi oluşundan.

Baba sevgisi kazanılan bir sevgidir. Umutlar gerçekleşmediği zaman yiter. Evladından beklentileri vardır babanın. Kendisinin gerçekleştiremediklerini o gerçekleştirecektir, babasının kutsallarını koruyacak bir haleftir o. Baba gereğinde çocuğunu Allah'tan ve O'nun yolundan alıkoyar. Eğer yukarda sayılan emellerinin gerçekleşmesine evladının Allah yolunda oluşunu engel olarak görüyorsa, gözünü kırpmadan yapar bunu. Hatta daha ileri gider, kendi kutsalları ve atasının kutsalları adına Allah'a karşı, Rasul'e karşı savaştırır onu. Baba, evladıyla arasındaki sevgiyi emellerinin gerçekleşmesi uğrunda kullanamazsa sevgisi azalır, hatta tümden yitebilir.

Fakat anne sevgisi öyle değildir. O kazanılmış değil, verilmiş bir sevgidir. O sevgide kayıt ve şart yoktur. Baba gibi bir takım beklentileri sevgisine temel yapmaz anne. Eğer bir takım şartlar ileri sürmüşse, bu şartlar babada olduğu gibi "atalık" hesapları yüzünden değil tamamen onun iyiliğine olacağını sandığı içindir. Babada "ben" ağır basarken, anada "o" ağır basar.

Günümüzde birçok ana-baba farkında olarak ya da olmayarak evladlarının katili oluyorlar. Evladlarını Allah'tan kıskanıyorlar, Allah'ın dininden kıskanıyorlar. Ve Allah'tan daha çok seviyorlar onları. Daha doğru bir deyimle Allah'ı onlardan daha az seviyorlar.

Elbet Gayûr olan Allah da buna razı olmuyor, yalnız kendisi için yarattığı bir şeyin yine yarattıklarınca kendisinden (Yaradanından) esirgenmesine, kıskanılmasına razı olmuyor ve sonunda alıyor onu ellerinden. Onun gerçekte kime ait olduğunu böylesine sert bir ihtarla hatırlatıyor bazen ebeveynlere. Anne-babalar Allah'tan kıskanarak, onları Allah gibi severek evlatlarının sonunu hazırlıyorlar.

Bu yanlışı bazen de eşler yapıyor. Eşlerin Allah yolunda birbirleriyle yarışa çıkmış iki atlet gayreti içerisinde olması gerekirken o yola dikilen birer engel oluyorlar. Böyle olunca da Allah kendi koyduğu sevgi ve merhameti alıyor, yani kendi

yuvalarını kendi elleriyle yıkıyorlar, kendi huzurlarını kendi elleriyle kaçırıyorlar. Evet, Allah'ın koyduğu sevgiyi...

Âyete buyurun; hem de sevgiye "âyet" diyen âyete:

"O'NUN AYETLERİNDEN BİRİ DE KENDİLERİYLE KAYNAŞMANIZ İÇİN SİZE KENDİ NEFİSLERİNİZDEN (CİNSİNİZDEN) EŞLER YARATMASI VE ARANIZA SEVGİ VE MERHAMET KOYMASIDIR." (30/21)

Allah'ın âyetlerinden bir âyet olan 'sevgi'yi O'nun yolunda kullanmak varken, o sevginin sahibine karşı silah olarak kullanmak ne hamakat. Ailelerin yanlışı kendilerini önce eş sonra kul saymalarında. Evlatların yanlışı da kendilerini önce evlat sonra kul saymalarında. Genellikle babaların hoşuna gitmekte önce evlat sonra kul tavrı. Bu ise Allah'ın razı olmayacağı bir durum. Dahası inanan birinin almaması gereken bir tavır:

"İnsanlardan kimi Allah'tan başkalarını O'na eşler koşar, Allah'ı sever gibi severler onları. İnananlar ise en çok Allah'ı sever." (2/165)

Çağdaş insanın Allah'a inanışı cahiliyye müşriklerinin Allah'a inanışına nitelik yönünden çok benziyor. Çünkü sevgi değil ihtiyaç belirliyor Rabbimizle olan ilişkilerimizi. Çünkü insan "Ey Allah'ım, sana muhtacım, çünkü seni seviyorum." deme yerine "Seni seviyorum, çünkü sana ihtiyacım var" demeye getiriyor.

Cahiliyede de, müşrikler kendilerini Allah'a yaklaştırdığını iddia ettikleri putlarını savaş, kıtlık ve salgın hastalık zamanlarında hatırlarlardı. O sıkıntı geçince, dün ölürcesine yalvardıkları tanrılarını bugün unuturlar, hayatın hayhuyuna tekrar dalarlardı. Allah'a taptığını iddia eden günümüz insanının da yaratıcısıyla ilişkisi buna benzemiyor mu? Bu ilişkinin temeli sevgiye değil ihtiyaca dayanmıyor mu? Dahası açınız çağdaş insanın gönlünü, onu kaptırdığı şeyler arasında Yaratıcı'nın kaçıncı sıraya geldiğine bakınız. Hatta gönlüne tıkıştırdığı bir yığın dünyalık arasında Yaratıcı'ya bir yer ayırıp ayırmadığına bakınız.

“Bir Şem’a ki Mevlâ Yaka”

Sevgi, verilen bir şey mi, kazanılan bir şey mi?

Bu soruya “her ikisi de” biçiminde cevap vermek mümkün. İhlas da öyle değil mi? Kitab’da her iki anlamıyla birden kullanılır: Muhlisîn (ihlası kazananlar), muhlasîn (ihlas verilenler). Elbet sevginin en garantilisi Allah tarafından verilen sevgidir. Bu çok çeşitli alanlarda kendini gösterir. Meselâ İman konusunda:

“... fakat Allah size imanı sevdirdi ve onu sizin kalblerinizde süsledi ve size küfrü, fıskı ve isyânı çirkin gösterdi. İşte doğru yolda olanlar bunlardır.” (49/7)

Sevgi bu anlamda, hidayetin öteki adı olmuştur. Bir şeye sahip olmakla, sahip olunan bir şeyi sevmek arasında fark olmalı. İmanı sevmek, imanlı olmaktan öte bir olay olsa gerek. İmanı seven biri onun üzerinde titreyecek, hatırını sürekli hoş tutacak, uğrunda büyük fedakârlıklara katlanacaktır.

İmanı sevmek, imanın düşmanları olan küfürden, fısktan, isyândan nefret ettirirken sonuncusundan da kulunu nefret ettiriyor. Bu durumda nefret de sevginin kaçınılmaz unsuru oluyor.

“Her şey zıddıyla kaim” ilkesine göre zaten sevmeyenin nefret etmesi, nefret etmeyenin sevmesi düşünülemez. Ancak nefretin meşrulaşması, illetinin “sevgi” olmasıyla mümkündür. Süsleme olayının sevmekle doğrudan ilgili olduğunu bu âyetten anlıyoruz. Obje(iman)’yi süsleyip güzelleştirmek yetmiyor, süjenin de güzel olması gerekiyor. Daha açık bir deyimle, baktığımız güzel olmalı, fakat bakışımız da güzel olmalı. İşte bunun için Allah imanı süsleyip güzelleştirirken bakışı da ihmal etmiyor. Yamuk bir bakış eğriyi doğru, doğruyu eğri gösterecektir sahibine. Kötülüklerin çirkin gösterildiği bir bakış doğru bir bakış demektir. İşte bunu yapıyor Allah.

İman için sevgiden belirleyici olarak söz eden Kur'an, küfür için de aynı ölçüyü koyuyor: "Küfrü sevmek..."

"Ey inananlar! Eğer imana karşı küfrü seviyorlarsa babalarınızı ve kardeşlerinizi veliler edinmeyiniz. Sizden kim onları veli tanır dost tutarsa işte zalimler onlardır." (9/23)

Çifte standardı tabiat haline getiren günümüz insanının yaşadığı vahim çelişkiyi ortaya koyan bu âyet, gerçekte yaygın bir ikiyüzlülüğe parmak basıyor. İnandığını iddia ettiği halde imana karşı küfrü sevenlerin, küfrü destekleyenlerin, küfrü savunanların baba-kardeş de olsalar, îmanı sevenler tarafından veli ve dost edinilmemelerini tavsiye ediyor.

Sadece imanı sevip küfrü sevmemek yetmiyor, imanlıyı sevmek, kâfiri ve onların dostlarını da sevmemek gerekiyor. Onlar isterse inandıklarını iddia etsinler, imana ve imanlıya dost olamazlar, veli olamazlar. Çünkü imanlı olmak yetmiyor, imanı sevmek gerekiyor. Bu da yetmiyor, onun düşmanları olan inkâr, günah ve Rasulü'ne isyânı sevmemek gerekiyor. Karanlıkla aydınlığı birbirine karıştırmamak gerekiyor.

Verilen sevgiden söz ediyorduk. Daha önce sevgiyi Allah'ın kendinden üflediği ruha benzetmiştim. Bakınız âyete, adetâ O'ndan bir parça olarak söz ediyor sevgiden:

"Gözümün önünde büyütülesin diye senin üzerine BENDEN bir sevgi bıraktım." (20/39)

Ruhu herkes taşırken sevgi daha özel bir ilişki gerektiriyor ve onu bazıları taşıyor.

İnsanın erebileceği en büyük saâdet, O'ndan bir sevgiyi üzerinde taşımasıdır. Sözkonusu bu sevgiyi taşıyacaklarda aranan özellikler, yani O'ndan bir sevgi taşımaya layık olma şartları şöyle tesbit ediliyor:

" İNANAN VE SALİH AMEL İŞLEYENLER İÇİN RAHMAN BİR SEVGİ YARATACAK." (19/96)

Birşey dikkatimi çekiyor; Kur'an'da nerede Allah'ın sevmesinden söz edilse, bu ayette olduğu gibi, hemen yanı başın-

da rahmetten, bağıştan da söz ediliyor. (Bkz.: 11/90; 85/14) Sevgi Allah'ın rahmet kalemleri içerisinde ilk sırayı oluşturuyor.

Bu nedenle de sevgiden mahrum olmak, rahmetten mahrum olmak anlamına geliyor.

Sevgi barıştır, üstelik barışın en büyük teminatıdır. Elbette sevginin de bir teminatı olması gerek. İşte bu teminatı da Rabbımız veriyor:

"Ve onların kalblerinin arasını (sevgi ile) uzlaştırdı. Sen yeryüzünde bulunan herşeyi verseydin yine onların kalblerinin arasında ülfeti oluşturamazdın, fakat Allah onların kalblerinin arasını uzlaştırdı." (8/63)

Gönül ferman dinlemiyor ve sevgi henüz borsalara düşmedi. İki insan birbirini kaç para verseniz sever? Ya da seven iki insan hangi bedeli ödeyince terkeder bu sevgiyi? Fiyatı nedir kalbin ve onun en soylu meyvesi olan sevginin?

Gönüllere söz geçirecek olan sultanlar ve fermanlar değil, yalnızca o gönlün sahibi olan Allah'tır. O'nun bir vasfı da "Mukallibu'l-Kulub"dur (Kalbleri evirip çeviren). Eğer o gönüllerde sevgi meş'alesini tutuşturmuşsa bir, dünya biraraya gelse söndüremeyecektir o meş'aleyi.

Şair de öyle demiyor mu:

"Bir şem'a ki Mevlâ yaka üflemekle sönmez."

Sevgi Toplumu

"Hani siz birbirinize düşman idiniz. Allah kalblerinizi birleştirdi, O'nun nimeti sayesinde kardeşler oldunuz. Siz (ülfet yokken) ateşten bir çukurun kenarındaydınız, Allah sizi (illeti sevgi olan bir topluluk içine katarak) ondan kurtardı." (3/103|

Sevgisizliğin İlâhî lisandaki tasviri "ateş çukurunun kenarında olmak." Öyle ki yarım adım daha atınca kendinizi yalnızlık ve sevgisizlik çukurunda bulabilirsiniz. Allah sayesinde yalnızlıktan kurtulup sevgiyi tattınız.

Sevginin vazgeçilmez unsurunun "öteki" olduğunu konuya girerken söylemiştik. En büyük toplumsal rahmet olan ülfetin (kelime anlamı olarak birbirine geçirmek, aradaki boşlukları doldurmak demeye gelir. İnananların kalblerine Allah'ın yerleştirdiği kardeşlik sevgisidir.) önşartı nedir, biliyor musunuz? Birlikte olmaktır, topluca sarılmaktır, yani cemâdât değil cemaat olmaktır. Aynı ayetin girişini okuyalım:

"Ve Allah'ın ipine hep birlikte sarılın, bölünmeyin.
Allah'ın size olan nimetini hatırlayın." (3/103)

Evet, Allah'ın hatırlamamızı istediği nimetin ülfet olduğunu âyetin devamında gördük. İşte sevgi nimetinin şükrü öncelikle sevgide birliğin sağlanmasıdır. Herhalde kimse sevginin olmadığı bir yerde vahdetten söz edemez.

Cemaat, sevginin biraraya topladığı, ülfet adlı yürek devletini kurabilmiş insanlar topluluğudur; yüreklerini paylaşanların, ülfet kimliğiyle vizesiz gümrüksüz birbirlerinin gönlüne özgürce yol bulanların topluluğudur. Ümmet, işte bu toplulukların oluşturduğu okyanusun adıdır. Böyle bir topluluğun fertleri, yürek ülkelerinde muhabbeti iktidar etmişlerdir. Sevgi toplumunda fertler birbirlerinin gönlünü, hayat denizinde kopan ya da kopacak olan fırtınalara karşı, emin bir liman, selametli bir sığınak, bereketli bir barınak bilirler.

Sevgi toplumunda, insan insanın kurdu değil insan insanın cennetidir. Sevgi iksirinin cennet haline getirdiği yüreklerinde konuklarlar birbirlerini. Öyle bir yürek ki, çarşılarında sevgi satılır, terazilerinde sevgi tartılır, ancak karşılığında para değil yine sevgi alınır. Sevgilerinin faturası yine sevgidir. Çok kere severler ve sevgilerini bezlederler, feda ederler.

Sevgi toplumunda insanlar yeni tanıdıkları her "insan"a yeni nâzil olmuş bir âyet gibi bakarlar.

Sevgi toplumunun fertleri yüreğin işlevini iyi bilirler. Onu nükleer bir güç merkezi gibi kullanırlar. Sorunlarını sevgiyle çözmeye çalışırlar. Kendi aralarındaki kavgaları sevgiden,

tokatları ise şefkattendir. Olağanüstü durumlarda sevgilerini tümden silmezler, parantez içine alırlar. Bu da üç günü geçmez, geçemez.

Dövmeleri gerekiyorsa nefret ettikleri için değil sevdikleri için döverler. Birbirlerini tezgâhlarına koyup tüketmezler, gönüllerine ekip o münbit toprakta üretirler.

Sevgi toplumunda yüreklere asılan "sevgili pankart"ta şu yazılıdır:

"Vallahi birbirinizi sevmedikçe iman etmiş olamazsınız, iman etmedikçe de cennete giremezsiniz." (Buhârî, Îman)

Bu sözün sahibi olan sevginin başöğretmeni, ashabına ara ara sevgi dersi veriyordu. Bir gün Hz. Ömer'in elini eline almış, "Tamam, şimdi oldu." deyinceye kadar onun yüreğine sevgi akıtmıştı. (Müslim)

Sevgi, peygamberlerin ve onların dâvet mirasını üstlenenlerin, davetlerine muhatab olanlardan istedikleri tek karşılık idi.

Nebilerin, davetleri karşılığında bir ücret istemedikleri Kur'an dilinden sık sık vurgulanır. Çünkü maddi karşılığı olmayan bir eylem, fedakârlık ve samimiyetin en büyük delilidir. Peygamberler kendilerini çağırdıkları şeyde samimi olduklarını insanlara hatırlatmak için, ücret almadıklarını, ecri yalnızca Allah'tan beklediklerini sık sık vurgulamışlardır.

Bütün bunlara karşın insanlardan bir tek şeyi istemelerine izin verilmiş. Ne demek "izin verilmiş"; istemeleri Allah tarafından tavsiye ve teşvik edilmiş, bu mükteseb bir hak olarak görülmüştür. Nedir o bir tek şey? Tahmin edeceğiniz gibi yine "sevgi":

"De ki: Ben buna karşılık sizlerden bir ücret istemiyorum. İstediğim yalnızca yakın bir sevgidir." (42/23)

Sevmek kaynaşmaktır. İnsanların birlikte olmalarının illeti sevgi olursa o birlikteliğin ömrü de sevginin ömrüne eş olacaktır. Sevmek vahdetin ta kendisidir.

Seven insan cemaat ırmağına dökülen bir katre olmayı kabullenmiş demektir. Çokta yok olmaz, teki çoğa karıştırarak çokta var olur, kendinden olanların içinde kendini bulur. Değil mi ki balık gölde yetişir? O sevgi çağlayanları ümmet okyanusuna dökülür. O okyanusta bir damlanın hükmüne mi olacak? İşte öyle değil. O öyle bir damla ki aynı zamanda bağrında okyanusu, yani ümmeti taşımaktadır.

Sevmek çoğalmaktır, artmak, üremektir.

Tarihte sevgiyi katleden birçok düşünce, yaşam biçimi ve sistem gelmiş geçmiştir. Fakat, insanlığın değişmez değerlerini paraya tahvil eden, fazilete dayalı bir ahlâkı yıkıp üretim ve tüketime dayalı bir "ahlâk"ı ikame eden; sevgi, fedakârlık, samimiyet gibi erdemlerin yerine, gösteriş ve ikiyüzlülüğe dayalı diplomasiyi yerleştiren kapitalizm gibisi gelmemiştir.

Reklâm ve propagandaya dayanan modern dünya sistemi, sevgi gibi paraya dönüştürülemeyen değerlere hasımdır. Onu tahrip etmeyi, bunu beceremezse tahrif etmeyi amaçlar.

Onu yok etmeyi beceremez, çünkü sevgi yok edilemez. Ne ki ikincisinde, yani sevgiyi tahrif edip sahte sevgileri bol reklamla pazarlama işinde başarılı olmuşlardır. Fuhşun, çarpık ilişkilerin, putperestliğin adını aşk ve sanat koymayı başarmışlardır. Bu sâyede sevgi, tüketime elverişli bir hâle getirilmiştir. Artık, insanlığın yüce değerlerinden biri olan sevgiyi tutsaklık aracı olarak kullanmak mümkün olacaktır.

Tutku (Çarpık Sevgi)

Gerçekte sevgi, özgürlüğün üst sınırıdır. İnsanı mahkûm eden duyguya ise sevgi denmez, TUTKU denir.

Bu ikisini birbirine karıştırmamak gerek. Sevgi ile tutku birbirinden tamamen farklı şeyler. Sevmek bir şeyin içinde olmaktır. Tutku ise bir şeye kapılmaktır; bir sele, bir kalabalığa, bir rüzgâra kapılır gibi kapılmak...

Sevmek özgür kılar, tutku tutuklar. Tutkusunu sevgi zannedenlere söylüyorum: Elinizi kolunuzu bağlayan, iradenize söz hakkı tanımayıp onu teslim alan, aklınızın dizginlerini eline geçiren, sizi uysal bir binek gibi istediği tarafa sürükleyen şey, en büyük özgürlük demek olan sevgi olabilir mi?

Tutkunun bir türü de tiryakiliktir. Bir tiryaki, bana tiryakisi olduğu şeyi sevdiğini söylüyorsa ben bunu "tutku" olarak anlarım ve onun tutkuyu sevgi sandığı sonucuna varırım. Bu tiryakilik her zaman aynı şeyde ortaya çıkmaz, farklı farklı şeylerde tezahür edebilir.

Kadın ya da erkek, bir zombi gibi, kendisini esir edip ardından sürükleyen şeyin adını aşk koymaktan gizli bir haz duyarlar. Gerçek aşkın, saf aşkın iyi şöhretinden böyle istifade ederler. Hâlbuki bu aşk değil, tutkunun ta kendisidir. Çünkü gerçek aşk insanı kendi cinsinin elinde oyuncak etmez, insana özgürlük bahşeder ve aslanlık kazandırır.

Gerçek aşkı tanımayanlar iki kişilik divaneliklerin adını aşk koymakta ısrarlıdırlar. Bu durum psiko-patolojik bir vak'adır. Aslında tutku olan bu tip "aşk"lar çoğunlukla yalnızlığı yüksek dozda yaşayan fertlerde görülür. Bu tipler çektikleri aşırı yalnızlığı hafifleten birini buldukları zaman, ilk anda kronik yalnızlıklarını hafifleten o kişiye karşı duydukları minnet hissini aşk zannederler. Uzun zamandır uçsuz bucaksız yüreğinde bastırdığı yalnızlık acısını dindiren bu unsura karşı duyulan minnet ve şükran hissidir bu.

Aşk zannedilen bu hissin güçlü olması sevginin şiddetinin ölçüsü değil, daha önceki yalnızlığın derecesinin büyüklüğüdür. Yeni durumda, yalnızlık açısından değişen pek bir şey yoktur aslında. Evvelce tek kişilik olan yalnızlık, şimdiki durumda çift kişilik yalnızlığa dönüşmüştür. Tabi, bu tutku platonik (tek yanlı) değilse.

Platonik aşklar genelde hayâl gücüyle orantılı olarak büyürler. Bu tip sevgilerin çoğu hayâlî sevgidir. Sevgi hayâl

olduğu sürece katlanılır. Fakat sevgi, insanlar arasında yaşanılan bir olgu haline gelince, aradığını bulmuşluğun korkusuyla donar kalır kahramanımız. Çünkü gerçekte onun aradığı, sevginin kendisi değil, şöhretidir. Onu bir avuntu aracı olarak kullanmaktadır. Deniz kartpostallarında hayâli geziye çıkan adam gibi, sevgilinin kendisine değil fotoğrafına tutkundur.

Bu tip sevgilerin diğer bir boyutu da, insanın, kendi sorunlarını çözmek yerine, kendinden, kendi gerçeklerinden kaçmak için başkalarıyla ilgileniyor görünmeyi seçmesi. Kendi sorunlarının tümü yüzüstü dururken sevdiğini zannettiği insanın sorunlarını çözmeye çalışır ve bunun adını da "fedakârlık" koyar. İşte bu, insanın kendisinden kaçışıdır. Tabi, sonuçta hiç bir sorun da çözülmüş olmaz.

Cinsellik, alkol, uyuşturucu, mecnunluk ve serserilik aşkın doğal birer sonucu gibi gösterilir çarpık sevgide. Bu, kocaman bir aldatmacadır. Bunlar olsa olsa doyumsuz birinin, kendisini içine atıp kaybolacağı bir girdap arama çabasıdır. Bu tip sevgilerde, sevilen, bir "girdap" görevi görür. O âdeta bir intihar ağacıdır.

Bütün bunlar sevgi ve aşk değildir. Tutkunun farklı yansımalarıdır. Böyle birinin mâşukuna bakması bir tiryakinin tiryakisi olduğu şeye bakması gibidir. Yalnızlığını içici şişesinde balık olma düşüncesiyle gideren bir ayyaşla, yalnızlığını bir kadının cinselliğinde giderme düşü gören bir tutkunun ruh halleri birbirinden farklı değildir.

Hâlbuki sevginin dinamiği ruhtur ve RUHUN CİNSELLİĞİ YOKTUR. İnanan ruhuyla sever. O sevgide ön planda olan, cinsellik değil ruhun, yani "üflenen öz"lerin birbirlerine karşılıklı olarak duydukları iştiyaktır.

Saf (rûhanî) sevginin altında buzağı (cinsellik) arayan tipler, ruhuyla değil aklıyla ya da daha başka yerleriyle seven tiplerdir. Sevgiyi hep cinsellik olarak algılayanlar, rûhanî sevgilere de 'libido' gözlüğünden bakarlar.

İnananların birbirine kardeş kılınması, işte o "üflenen öz"ün bedendeki egemenliğini kabul etmek(îman)'tir. Bu egemenliği kabul edenler kardeş kılınmış olurlar.

Birçok kişi cinsel arzuyu kafalarında sevgi ile aynîleştirdikleri için birbirlerine duydukları bedensel isteği kolayca "sevgi" ya da "aşk" sanabilmektedirler. Öyle olduğunu kabul etsek bile, illeti cinsel arzu olan bir sevginin ömrünü ve değerini varın siz hesaplayın. Kaldı ki bu, sevgi değil, iki kişilik bencilliktir; çift kişilik yalnızlıktır.

Bencil kişi, aslında değil başkasını, kendisini bile sevemez. Yaygın kanaatte olduğu gibi, bencillik kişinin kendisini sevmesi değildir. Belki kendi kalbî beceriksizliğinin üzerine egosunu giydirmektir. O üretememenin acısını, ilgisini kendi şahsına tahsis ederek çıkarır.

Yalnızca tek bir kişi tarafından tüketilecek kadar kısır bir yüreğin ürününe, nasıl "sevgi" diyebiliriz? Sevgi bir ummandır. Yüzölçümü sınırsız olan bir yüreği bir kişiye tahsis etmek, sevgiyi hadım etmektir. Benliğinin dikenli tellerinden kurtulup o yüreğin kıyılarına gelip dayanan herkesin girme hakkı vardır oraya. Sevginin sadece kendisine tahsis edilmesini Allah bile kullarından istememiştir. O'nun istediği, sevgide başka bir şeyin kendisine denk tutulmaması, en çok kendisinin sevilmesidir:

"İnananlar ise en çok Allah'ı severler." (2/165)

Çağdaş insanın aşk adını verdiği yalnızlıkta, iki kişi dünyayı, Allah'ı, Rasulü karşılarına alıp bir limited şirket kurarlar. Bu iki kişilik şirketin adına da sevgi derler.

Modern insanın hastalıklarından biri de sevmeye değil sevilmeye, beğenilmeye çalışması. Bunun için olmadık kılıklara girmesi, bir yığın maskeler edinip; insanlara gerçek yüzünü değil maskeli yüzünü göstermesi ve sonunda maskesini kendi gerçek yüzü sanması.

Sen oradan geçiver. Sevgiyi üretecek olan, yine sevginin kendisidir. Etken ol, önce sev, sonra ne yaparsan yap.

Romanlara, filmlere konu olan ve adına "büyük aşk" denilen çarpık sevgi, bir tür tapınışa kapı aralıyor. Tutkuda taraflar birbirlerini sevme değil birbirlerine tapınma yarışına girince, aşk bir fetişizme dönüşüyor. İnsanoğlu tarih boyunca putunu hep kendisi yapmış ve dönüp kendisi tapmıştır. Bu kadim tutkunun bir devamı oluyor bu iş. Put edinilen, sevgilinin kendisi değil, bizzat tutku yani "heva" oluyor. Tutkusunu (heva) tanrı edinmekten Kur'an'da da söz ediliyor: "Tutkusunu tanrı edinen kimseyi görüyor musun?" (25/43)

Gerçek sevginin yüceltici gücü olduğu gibi çarpık sevginin de aynı oranda alçaltıcı özelliği vardır. Birincisinde insan kendisini bulurken, ikincisinde kendisini yitirir. Sevdiğini ilah edinir, onu tefekkür eder, onu zikreder, onu tesbih eder, onu görür, onu yaşar. O artık sevgili olmaktan çıkıp bir çeşit 'ilah' olmuştur. Ve zaten bu sayılanlar da bir tür tapınış yöntemleri değil midir?

Kahramanımız en büyük yanlışı sevgi dağılımında yapmıştır. Yalnızca Allah'a verilebilecek payı kendi cinsine ayırmış, tutkusunu tanrı edinmiş ve onu "Allah'ı sever gibi sevmiş"tir. Böyle bir tavra karşı Gayûr olan Allah'ın muamelesi biraz farklıdır: "Allah onların kalblerini ve kulaklarını mühürlemiştir. Gözlerinde de bir perde vardır." (2/7)

Burada bir noktayı hatırlatmak gerek: Tutkusu insana olan biri, tutkusu eşyaya olan birinden çok daha ehvendir. Hiç değilse insan mahlûkâtın şereflisidir. Ya mahlûkatın şerefsizine vurgun olup onu "ilah" edinenler?

Çoğu kez, çarpık da olsa, su katılmadığı zaman sevgi, insana 'doğru adresi' buldurabilir. Sevmeyi öğrenmiş bir yürek, yanılgısını anlayıp gerçek sevgiliyi farkedince O'na yönelecektir. O zaman geçmiş acı tecrübe, mükemmel bir iç zenginliğin kazanılmasında başrolü oynayacaktır. Gerçeğiyle-sahtesiyle sevgiyi hiç tanımayan insanın sözünü etmeye bile hacet yok, çünkü onun "insan"lığı tartışılır.

Bu konuda son söz yine âyetin:

"Rabbiniz sadece kendisine tapmanızı emretti." (12/40)

Putlaştırılan sevgide sevgililer birbirlerinde olağanüstü şeyler görmeye başlarlar. Tıpkı Kur'an'ın dediği gibi:

"Belki yardım olunurlar diye Allah'tan başka tanrılar edindiler." (36/74)

Sonunda ne mi olacak? Onu da aynı kaynaktan öğrenelim:

"(O putlaştırdıkları) kendilerine yardım edemezler, tersine kendileri onlar için hazırkıta askerdirler." (36/75)

Hele tek taraflı tutkularda bu gerçek kendini ne kadar açık bir biçimde gösteriyor. Sevgili adını verdiği ikonu memnun etmek için yaptıklarının yarısını Allah için yapsa, belki de O'nu razı edecek. Bu serüven bazen tarafların birbirlerinde yokoluşuyla son bulur. Maddi ya da mânevi intihar...

Modern hayat, insana ruh açlığını farkettirmemek için habire oyuncak üretiyor. Aile bağlarını, toplum bağlarını, sosyal erdemleri zayıflatıp yok ederek bireyi önce yalnızlığa itiyor. Ardından yalnızlığını hatırlayıp onu yenmeye çalışanların rotasını saptırıyor, ona -yaşına göre- oynayacağı oyuncaklar imal ediyor. O zavallı da bunları değiştire değiştire oynuyor, oyalanıyor. Bu oyuncaklar ona yalnızlığını geçici bir süre unutturabilir, bir uyuşturucu etkisi yapabilir. Asıl tehlike, bu oyuncakların ardındaki gizli maksadı göremeyip onlara güvenerek, insanın sevebilecek yerlerini yok etmesidir.

Bir kez toplumu bu hale getirirlerse gerisi kolay. Böylesi bir toplumda insanlararası ilişkilerin illeti sevgi değil menfaattir. Herkes, ikiyüzlü değil iki yüz yüzlüdür. Olanca münafıklığıyla sergilenen çağdaş ilişkilerdeki yapmacık "kibarlık"a budalaca katlanmak zorundadırlar. "Katlanmak" ne kelime, kendisi de aynı oyunu karşısındakine karşı oynamak zorundadır. Belirleyici gücünü sevginin oluşturmadığı modern ilişkiler tüketim, gösteriş, reklam ve sahtekârlık üzerine kurulmuştur.

Bireyi makinanın bir parçası haline getiren sistem, onun şahsiyetini hedeflemiştir. Onu en şerefli yaratık makamından indirip eşyalaştırmak ve eşyayı da onu indirdiği makama geçirmek ister. Senden kutsadığı eşyayı tüketmeni, yalnızca tüketmeni ister.

Bu, bir yabancılaştırmadır. Herşeyden önce insanın kendisine karşı yabancılaştırılması, öz benliğine karşı yabancılaştırılmasıdır. Böyle biri için sevgi, karın doyurmayan bir ayrıntıdır. Yabancılaşmış tip, herşeye midesinden baktığı için, her şey orayı doldurduğu oranda, ya da bir eşya gibi tepe tepe kullandığı oranda kıymetlidir. Ruhun varlığından haberi olmayanlar, ruhun açlığını nereden bilsinler?

Modern hayatın bu sapıklığına bilimsel bir temel hazırlamaya çalışan kapitalizm dininin sahtekâr peygamberleri, kendilerine ilk hedef olarak sevgiyi seçmişlerdir.

Bunlardan biri olan Freud'a göre, tüm içgüdüsel arzular hiç bir engelleme ile karşılaşmadan tatmin edilince mutluluk ve ruh sağlığı kendiliğinden sağlanacaktır.

Hiç bir ahlâk kuralı tanımayacaksınız. Tüm toplumsal değerleri reddedeceksiniz. Dinin ilkelerini rafa kaldıracaksınız. Tüm eylemlerinizin itici gücü şehvet olacak. Her türlü arzunuzu her çeşit yoldan tatmin ederek mutlu olacaksınız.

Bu tezin bilimsel olup olmadığı üzerinde durmuyorum; ne olduğu ortada zaten. Fakat bunun hiç de böyle olmadığını Freud'u yetiştiren toplum bile anlamış durumda. İnsanı mutlu eden, şehvet ve cinsel arzularının engellenmeden tatmini değil, bir ideale inanarak inancını hayatında yaşayabilmesidir. O ideal eğer dünyevi ise dünyada mutlu olur, eğer iki cihan mutluluğu istiyorsa o ideal İslam olmalıdır.

Bu tez kimin ekmeğine yağ sürüyordu? Elbette kapitalizmin. Bu sömürü düzeninin insanın maddi ve manevi tüm ihtiyaçlarını karşılayıp, onu mutlu etmeye yeteceği isbatlanmaya çalışılıyordu. Ağababaların dünyayı daha iyi sömürebilmesi için insanların aklını fikrini uçkuruna takması isteni-

yordu. Patronlar bunu Freud aracılığıyla gerçekleştirmeye çalıştılar. Böylelikle kapitalizmin insan sorunlarını çözmede daha kapsayıcı bir hale geldiği vurgulanacaktı. Freud'a göre; insanlar doğuştan yarışmayı severler ve birbirlerine karşılıklı nefretle doludurlar.

Erkekler ise hep birbirlerini kıskanırlar.

Darwin de bu bilimsel sömürü korosuna, en güçlü olanın yaşamını sürdürdüğü ve geliştiği teziyle katıldı. Hayatı tesadüfle açıklayınca başka türlüsünü söylemesi de mümkün değildi zaten. Böylelikle hayatın dinamiği hak değil, güç olmuş oluyordu. Kaba kuvvet, yaşamın kaynağına kocaman cüssesiyle gelip kuruluveriyordu.

Freud, kapitalizmi psiko-sosyal alana taşırken, Darwin de bu sömürü dinini biyolojik alana taşıdı. Sonuçta ikisi de aynı hedefe ateş ettiler; Sevgiye...

Batı modernizminin (Batı toplum ve sistem olarak tarihinin hiç bir döneminde muvahhid olmamış, aldığı hakikatleri tahrif ederek almıştır) üzerinde yükseldiği felsefe budur.

G. Leonard kendi toplumunu şöyle değerlendiriyor:

"Bu toplum, dünyayı bir yörüngeye sokabilir, aya ulaşabilir, ama iki insan için birbirini boğazlama isteği duymadan bir hafta süreyle birbirleriyle uyum içinde yaşamanın yolunu henüz bulamadı."

Onların bu hastalığı hangi topluma bulaşmadı ki? Şimdi nefreti insanın değişmez karakteri olarak tanımlayan modernizm her yerde; modernizm içimizde, çünkü nefret içimizde.

Onun girdiği yerde sevgi yaşayamaz, zaten o da yaşamadı. Sevginin sahibi, onu kendisinden yüz çevirenden aldı, onu tanıyanlara verdi. Tarih boyunca böyle olmuştur bu.

"Ey inananlar, sizden kim yolundan dönerse Allah öyle bir toplum getirecek ki O onları sever, onlar da O'nu." (5/54)

Sevmek fedakârlıktır; verdikçe, harcadıkça çoğalır. Kimi harcamaların sonu tükeniş ve yoksulluk olabilir. Fakat sevgi-

nin bizzat kendisi zenginliktir. Bu yüzden sevebilen insan iki dünyanın en zengin insanıdır. Çünkü gerçek zenginlik, vermektir; veren el olmaktır. Üreterek vermekten kazanılan ruh olgunluğu, başka bir şeyden kazanılamaz; hele tüketerek harcamaktan hiç.

Züleyha alıyordu. Tüketici bir sevgiydi onunkisi, zaten arzusu da buydu: Yusuf'u tüketmek. Yakub veriyordu, üreticiydi onun sevgisi. Seviyor ve veriyordu. Gözlerini verdi, değerli bir varlığı olan gözlerini. Sevginin bedeli olmuştu bir çift göz. Onun karşılığında sevgi de kendi bedelini Yakub'a ödedi; gözün göremediğini gören bir burun vererek. Sevginin, sevip bedel ödeyene ödediği bir karşı bedeldi bu.

Tüketici sevgiyle üretici sevgi arasında bir fark vardı: Şefkat. Birinin illeti şehvet iken diğerinin illeti şefkat idi. Allah'a olan sevgisini, öz yavrusunu gözünü kırpmadan feda ederek isbatlayan İbrâhîm'e, sonunda sevgi aracı olan İsmail'in iade edildiği gibi, Yakub'un (Allah'ın selamı tümünün üzerine olsun) bedel olarak ödediği gözleri de sonunda kendisine iade edildi.

Şehvete dayalı cinsel sevgi aslında arzunun aklı ve duyuları hükmü altına alıp kalbi yanıltmasıdır. Bunun benzeri hayvanlarda da görülür. Bu tip bir arzu tatmin edilmezse ihtirasa dönüşür. Sadistçe duygular, işte bu tatmin edilmeyen ihtirasın insanı teslim almasının sonucudur.

Sevginin Tezahürleri

Sevgiyi besleyen yan kaynaklar vardır. Bunlar olmadan sevgi tek başına uzun süre ayakta duramaz. Sevginin saçakları bu kaynaktan beslenirse o sevgi sağlam ve uzun ömürlü olur. Bunlar emek, ilgi, tanıma, sorumluluk ve saygıdır.

Emek: En doğal sevgi emeğe dayanan sevgidir, çünkü bu tür sevginin içerisinde ilk kalemi şefkat oluşturur. Allah'ın

kuluna, ananın evladına, bahçıvanın çiçeklerine, mimarın eserine olan sevgisi de bu tür bir sevgidir. Seven sevdiğine emek vermiş, kendisinden birşeyler katmıştır. İnsanlar ekmekle doyar, emekle büyür, sevgiyle yaşarlar.

İlgi: İlgi de sevginin tezahürlerindendir. Bir şeyi sevip de ona ilgi göstermemek düşünülemez. Mesela Allah'ı sevdiğinizi söylüyor ama onun emirlerine ilgisiz kalıyorsanız, bu sevgi kupkuru bir iddia olur.

"De ki: Eğer Allah'ı seviyorsanız bana uyun ki Allah da sizi sevsin ve günahlarınızı bağışlasın. Allah bağışlayandır, esirgeyendir." (3/31)

Evet, yaratıcınız sevginizi isbatlamanızı istiyor, bunu, sevdiklerini de severek yapmanızı, onlara uyarak yapmanızı istiyor. Onun sevdiklerine itina göstererek, onun koyduğu kuralları hayata hâkim kılarak yapmanızı istiyor. Unutanların unutulacağını bilmemizi istiyor:

"Onlar Allah'ı unuttular Allah da onları unuttu." (9/67)

Tanıma: Sevginin tezahürlerinden biri de tanımadır. Tanıma yöntemlerinin içinde en kolayı, sevgiyle tanımaktır. Bunlar içiçe eylemler. Sevdiğiniz kadar tanırsınız, tanıdığınız kadar seversiniz. Fakat toplum tanımadan sevenlerle, sevdiğini iddia edenlerle dolu. Bunu nasıl beceriyorlar, bilemiyorum doğrusu. Zaten bu tip sevgilerin ömrü de olmuyor, tanıyıncaya kadar sürüyor. Buna şıp sevdilik derler. Bir de tanıdıkça artan sevgi vardır ki, böyle biri olmak büyük bir lûtuftur. Allah da tanındıkça sevilir.

Sevgi, tanımanın en kestirme yoludur, demiştik. Çünkü sevmek sevilmeyi getirir. Bu eylemin karargâhı yürektir ve sevmek, insanın kırkıncı odası olan yürekte birini konuk etmektir. İnsanın sırrı işte o odadadır.

İnsanı tanımak için orayı görmek gerekli, yani sevilmek gerekli. Tanınmak içinse, orada görmek yani sevmek gerekli. Elinde sevginin giriş kartını taşımayan, o odaya orduyla gelse dahi giremeyecektir, göremeyecektir, tanıyamayacaktır.

Sorumluluk: Sevgi sorumluluk ister, zaten sevmek başlı başına bir sorumluluk değil midir? Sorumsuz insanlar tutulabilir, vurulabilir, lakin sevemezler. Çünkü sevgi, kazanılması zor, muhafazası ise daha zor bir olaydır. Onu korumak ve kollamak insana bir takım ek yükümlülükler getirir. Yani engin bir sabır işidir sevgi.

Sorumluluğun zıddı yetersizliktir. Bir insana, sırf kendi kendine yetmediğin için bağlıysan, o sevgi bir gün bir yerlerinden dökülüverir.

Sorumluluk en fazla eşler arasındaki sevginin çimentosudur. O giderse aile binası ikisinin de başına yıkılacaktır.

Saygı: Kişi sevdiğini saymıyorsa ona bir gün sevgisinin faturasını çıkartabilir, hatta sevdiği kişiyi tezgâhına koyup pazarlayabilir. Bu, ona duyduğu sevginin sırtından geçinmektir ki, pek hoş karşılanmaz.

Sevmek, sevilenin özgürlüğüne, şahsiyetine saygıyı gerektirir. Dengesizliğe varan saygısız sevgi, içerisinde sevileni esir alma, onu tutsak etme arzusunu barındırır. İşte bu yamuk arzu, ancak saygıyla önlenebilir. Sevdiğini nesneleştirmekten kaçınabilen çok az insan vardır. Sevilenin nesneleştirilmesinin en etkili tedbiri saygıdır. Çünkü insan bir nesneyi sevebilir fakat bir nesneye saygı duyamaz. İşte bu nedenle saygı, sevginin kişisel bir sömürüye dönüşmesini önleyen yegâne unsurdur.

SONUÇ

Evet, sevgi üzerine söylenebilecekler elbette bu kadarla sınırlı değil. Biz de zaten bu konuda söylenebilecek her şeyi söylediğimiz iddiasında değiliz. Ne ki, sevginin katledildiği bir çağda çözülmeden ayakta kalabilmenin, ümit kaynaklarını kurutmamanın garantisi olan bu erdeme sahip çıkmaktır amacımız.

Sevgi öğretilebilir mi? Ne münasebet, elbette öğretilemez, fakat yaşanır. Ancak insanın sevme yeteneğini keşfetmesi, bu gizli hazineyi ortaya çıkarması için, içinde taşıdığı mükemmel donanımı görmesi, belki eğitimle sağlanabilir.

Sevgiyi öğretmenin en garantili yöntemi sevmek ve sevgi temelleri üzerinde yükselen model bir toplum oluşturmaktır.

Kur'an sevgiden bu kadar çok söz ederken, sevgi bizim hayatımızda ne kadar yer tutmakta? Sevebilecek yerlerimizi ellerimizle hâlâ yok etmemişsek, haydi, hep birlikte sevgi oluğunun altına tutalım başlarımızı. Bilelim ki, İslam'ın ve insanın ortak düşmanları önce sevgiyi katlettiler ve yerine nefret tohumları saçtılar. Bombalarını coğrafyamızdan önce yüreklerimize attılar ve oradan başladılar işgale.

Yaşadığımız bu dizboyu sefalet neyin sonucudur sanıyorsunuz? Sevginin kanı dökülmüşse bir yüreğe, o yüreğe bir daha bahar gelir mi hiç? Sevgi güllerini yolan eller kurumaz mı hiç? Ondan geriye buğuz, hased, kin, suizan, kapris, ihtiras kalacaktır. Sevginin yerini bu sayılanlar aldığı zaman gelsin gıybetler, gelsin iftiralar, dahası gelsin hamakatten kaynaklanan ihanetler ve acımasızca kıyımlar.

Evet, yakıtı tükenmiş bir yürekle bu dünyanın en zor yokuşunda nereye kadar çıkabilirsiniz ki? Kalb öyle bir taşıyıcı ki, taşıdıkları arasında iman var, Kur'an var, basiret var, feraset var, cemaat var -kırıp bitirmemişse tabi- ümmet var. Nüfusu milyarları bulan bu ülkenin yüzölçümü henüz hesaplanabilmiş değil.

Bütün bunlar bir yana, orası Mekansız'a mekân olacak kadar, O'nu orada ağırlayacak kadar büyük. Bu sınırsız coğrafyada, bu sınırsız yükü çekebilecek taşıtın yakıtı da sınırsız olmak gerek. İşte o yakıt "sevgi"dir. Değilse, o muazzam yüke yürekten başka hangi araç, sevgi'den başka hangi yakıt dayanabilir?

Bir Sonsuz'u taşıyan sonsuz bir araca, sonsuz bir yakıttır sevgi.

Onun için diyoruz ki "önce sev..." Kardeşini sevdin mi bir kez, kötülük yapamazsın ona. Eğer mü'minler elimizden, dilimizden emin olamıyorlarsa, sevgisizlik yüzündendir.

Sevginin "cennet" demeye geldiğini, sevginin "iman" demeye geldiğini bir daha dinleyelim Rasul'ün dilinden:

"Vallahi birbirinizi sevmedikçe iman etmiş olamazsınız; iman etmedikçe cennete giremezsiniz."

İnsanın insana sunabileceği en ölümsüz hediyedir sevgi.

Bir asrı, asr-ı saâdet eden işte budur. Onlar aşkı öyle yüksek dozda yaşadılar ki, sonraki nesiller onların bu sevgi stoğunu yüzyıllardır harcaya harcaya bitiremedi.

Buyurun, kuşağımızla biz bu sevgiyi tüketen değil, üreten olalım. Öyle üretelim ki, sonraki kuşaklara bile yetsin bu sevgi.

Bilelim ki, Medine önce yüreklerde kuruldu, ona Mekke'de hamile kalmıştı mü'minler. Göğüslerinde bir muştu gibi besleyip büyüttükleri bu nurtopu çocuğun doğuşunun adıdır Medine Devleti.

İçimizdeki devletten habersiz yaşayan bizlerin, dahası, yürek devletini olumsuz davranışlarla kıyasıya tarumâr eden bizlerin, devletten söz etmesi şov yapmaktır.

Eğer dünyadaki insana ve insandaki dünyaya, varlığın harcadıkça çoğalan ortak sermayesi sevgi, hâkim olmayacaksa, nasıl sağlanacaktır 'insan'ın mutluluğu?

Ve yüreklerin işgal altında olduğu bir toplumda sevmeyi neyle, nasıl becerecektir insanlar?

Mustafa İslamoğlu

Yürek Devleti

Bilelim ki, **Medine** önce yüreklerde kuruldu, ona Mekke'de hamile kalmıştı mü'minler. Göğüslerinde bir muştu gibi besleyip büyüttükleri bu nurtopu çocuğun adıdır **Medine Devleti**. İçimizdeki **devletten** habersiz yaşayan bizlerin, dahası, **yürek devletini** olumsuz davranışlarla kıyasıya tarumâr eden bizlerin, **devletten** söz etmesi şov yapmaktır.

Eğer dünyadaki insana ve insandaki dünyaya varlığın, harcadıkça çoğalan ortak sermayesi sevgi hakim olmayacaksa, nasıl sağlanacaktır **"insan"ın mutluluğu?** Ve yüreklerin işgal altında olduğu bir toplumda sevmeyi neyle, nasıl becerecektir insanlar?

DENGE YAYINLARI

